

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

29. 09.

37-38

1934.

PLUTTEIN

XVI AASTAKÄIK

Sõjaasjanduse ajakiri „Sõdur“

Nr. 37/38 — 1934.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kol. A. Jaakson:</i> Kärstna lahing	953	<i>Colonel A. Jaakson:</i> La Bataille de Kärstna	953
<i>Kapten R. Kolga:</i> Sihturite väljaõpe liikuvate märkide tulistamiseks	964	<i>Capitaine R. Kolga:</i> Entraînement des pointeurs au tir contre cibles mouvantes . .	964
<i>San.-ltm. H. Lender:</i> Uusi põhimõtteid sanitaaralalt tulevikusõjas	965	<i>Lieut.-med. H. Lender:</i> Nouveaux principes du service sanitaire dans la guerre de l'avenir	965
<i>Kapten J. Aksel:</i> Veega varustamine välioludes ja Nortonkaevude ehitus (järgneb)	967	<i>Capitaine J. Aksel:</i> Approvisionnement en eau en campagne. Construction de puits Norton, (A suivre.)	967
<i>J.:</i> Kaasaegne õhukaitse suurtükivägi	973	<i>J.:</i> L'artillerie D. C. A. actuelle	973
BIBLIOGRAAFIA:		BIBLIOGRAPHIE:	
— <i>A. La-:</i> Lennuväe tegevus kohtamislahingus	977	— <i>A. La-:</i> Activité de l'aviation dans un combat de rencontre	977
— <i>A. K.:</i> Tankide asukoht rännakul koos jalaväega kohtamislahingu ootel	980	— <i>A. K.:</i> Disposition des chars de combat accompagnant l'infanterie au cours de marches (dans l'attente) un combat de rencontre	980
— <i>Läti.</i> „Militarais Apskats“ nr. 7	981	— <i>Lettonie.</i> „Militarais Apskats“ No. 7	981
— <i>Soome.</i> „Sotilasajakauslehti“ nr. 8	982	— <i>Finlande.</i> „Sotilasajakauslehti“ No. 8	982
— <i>Leedu.</i> „Musu Zinynas“ nr. 109	983	— <i>Lithuanie.</i> „Musu Zinynas“ No. 109	983
— <i>Poola.</i> „Polska Zbrojna“ nr. 222—243	984	— <i>Pologne.</i> „Polska Zbrojna“ No. 222—243	984
— <i>Prantsusmaa.</i> „La Revue d'Infanterie“ nr. 502	986	— <i>France.</i> „La Revue d'Infanterie“ No. 502	986
— <i>Rumeenia.</i> „Romania Militara“ nr. 7—8	987	— <i>Roumanie.</i> „Romania Militara“ No. 7—8	987
— <i>Saksamaa.</i> „Militär Wochenblatt“ nr. 9	988	— <i>Allemagne.</i> „Militär Wochenblatt“ No. 9	988
KAITSEVÄE ELU:		VIE MILITAIRE:	
— Üleriiklikud kaitseväe ratsavõistlused	989	— Concours hippique militaire	989
— Uusi eriauhindu kaitseväe ratsavõistlustel	990	— Nouveaux prix d'honneur spéciaux au Concours hippique	990
— Ohvitseride puhkekodu N.-Jõesuus	991	— Pensionnat pour officiers en villégiature à Narva-Jõesuu	991
Ametlik osa	992	Partie officielle	992
TAGAVARAVÄE OHVITSERIDE ELUST:		VIE DE OFFICIERS DE RESERVE:	
— 1. jalaväerügemendi tagavaraväe ohvitseride sektsiooni tegevusest	993	— Activité de la Section d'officiers de réserve du 1-er rég. inf.	993
Sport, perekondlikke teateid, male	994	Sports, informations familiales, echecs	994

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**
Kõnetr. Kaitseväe nr. 40

Tegev toimetaja major **J. KÖRGE**
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetus ja talitus:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDURI“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 4 kr.
Veerandaastas 2 kr. 20 s.
Üksiknumber 20 s.

SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

Nr. 37/38

XVI aastakäik

29.09.34.

Kärstna lahingud 2.–6. jaanuarini 1919. a.

Kolonel A. J a a k s o n.

Ettekanne K. S. Ohvitseride Ühingu sõjaajaloolisel ekskursioonil 3. sept. 1934. a. (lühendatud kujul).

Kava: 1. Sissejuhatus. 2. Maastik. 3. Ajalugu. 4. Vabadussõja üldolukord: a) vaenlane, b) meie väed. 5. Eriolukord: a) Viljandi tähtsus ja kaitse, b) Ülemjuhataja Viljandis ja pealetungi direktiiv. 6. Kärstna positsioonile minek. 7. I Kärstna lahing 3. jaanuaril 1919. a. 8. II Kärstna lahing 4. jaanuaril 1919. a. 9. III Kärstna lahing 6. jaanuaril 1919. a. 10. Kokkuvõte.

Igal ajaloolisel sündmusel on kaks palet, kaks külge. Üks — tegelik sündmustik, mis tõeliselt sündinud ja teine see — k u i d a s seda sündmust pärast kirjutatakse. Üks originaal, teine koopia. Ka kõige parem pilt inimesest ei ole veel elav inimene, vaid ainult kujutus temast. Samuti ka kõige tõetruum lahingukirjeldus on ikka vaid kahvatu vari tõelisest lahingukäigust. — Ajaloolise lahingukäigu juures on tähtis see, milliselt lähtealuselt asume sündmust vaatlema.

Me võime vaadelda üht lahingut kui puht sõjalist sündmust — militaarset aktsiooni — taktika ja operatiivkunsti seisukohast. Meie võime vaadelda sõjalisi sündmusi ka poliitilisest, sotsiaalsest, majanduslikust seisukohast jne. — Ja lõpuks, me võime vaadelda sõda subjektiivse, psüühilise elamusena. See viimane on aga tõsise ajaloo poolt hüljatud. Ajalugu peab olema objektiivne, nagu karm ja õiglane kohtumõistja. — Kuna aga subjektiivne moment annab ajaloole värvingu, teeb teatava sündmuse inimlikult mõistetavaks, arusaadavaks ja lähedaks.

Kui ka käesolevasse ettekandesse põimin isiklisi mälestusi — subjektiivset elementi, — siis juba ette palun vabandust.

2. Oma ettekannet ma algaks ma a s t i k u kirjeldusega. Oleme tulnud maastikule, siis las räägib ka esimesena maastik ise. Ja meid ümbritsev maastik kõneleb meile järgmist: Meie asume Kärstna mõisa Kabelimäel, ehk topograafia keeles kõrgendikul 65,9, s. o. maastiku kõrge-

mal punktil 30—40 km raadiusega. — Suunates oma vaate itta, näeme, et meie silmapiiri palistab 40—50 km kaugusel Otepää kuppelmaastik — sakiline ja mügarik kui Alpide hari. — Meile lähemale näeme suurt süvendit — Võrtsjärve madalikku ja temasse suubuvat väikest Emajõge. Toetudes Teie kodumaa geograafia tundmisele ja ettekujutusele — meie asume suure süvendi kaldal, mis Lõuna-Eestit põhjast lõunasse kahte ossa poolitab. See süvend algab Põltsamaalt lõunasse ulatavate soodega, Võrtsjärvega, väikese Emajõega ja 120—130 km ulatusel saame suure loodusliku tõkke — piirjoone Lõuna-Eesti kagu ja edela nurga vahel. — Idas vana ajalooline U g a u n i a ja läänes siin vana S a k a l a.

Need Lõuna-Eesti kaks tiiva Ugaunia ja Sakala on erinevad nii oma välimuselt kui ka oma geoloogilis-tekkimiselt. Ugaunia (Tartu- + Võrumaa) rahutu ja temperamentne Otepää kuppelmaastik, Tekkimiselt ots- ja külgmoräänide sünnitatud. Lõuna-Eesti edela osa — Sakala — suurejoonelistele voored ja vallseljakute maastik — tekkimiselt põhimorääni sünnitus.

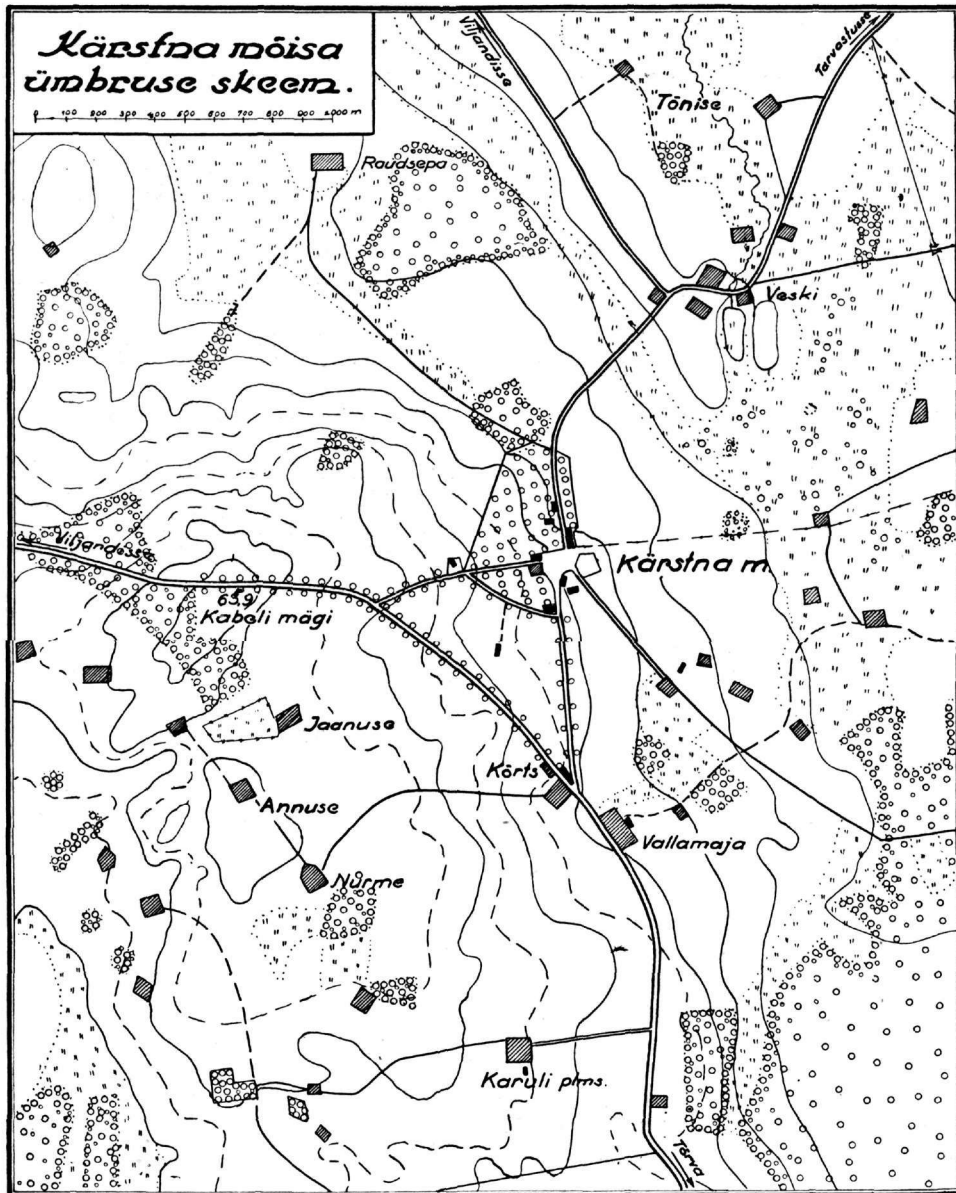
Lõuna-Eesti edela osa — huvitab meid praegusel juhul kui Kärstna lahingute sõjateater. Ta moodustab enesest kolm operatiiv-suunda lõunast põhja. Need on õieti otsemad teed Valgast Viljandi peale:

1. Valga, Helme, Tarvastu, Viljandi.
2. Valga, Helme, Kärstna, Paistu, Viljandi.
3. Valga, Taagepera, Karksi, Viljandi.

Esimene ja teine suund on omavahel lahutatud Ohne jõe alamjooksuga, teine ja kolmas suund — on lahutatud teineteisest Veiss järve ja Ohne jõe ülemjooksuga.

Keskmine neist on otsesem ja lühem tee Valgast Viljandi.

selt maastik määrab ära operatiiv-suunad ja taktikalised tegutsemise viisid. — Prantsuse Maailmasõja uurija major Villatte oma töös „Condition géographiques de la Guerre“ tõestab, kuidas Maailmasõjas üks ehk teine maastik oma

Lähem ümbritsev maastik (v. skeem) on nn. end. Kärstna mõisa, nüüdse Kärstna asunduse ümbrus. Kärstna oli tüübiline Lõuna-Eesti suurmõis, oma alleedega, aedadega, suurte kiviehituste ja asetusega: — teed, talundid ja maastik — vaata skeem.

Maastik määrab ära inimese töölaadi, töö iseloomu, isegi inimese enda iseloomu. Maastik määrab ära rahva jõukuse. Sõjali-

erinevuste ja iseäraldustega mõjutas lahingut. Tuntud teadusemees Camille Vallaux oma „Geographie d'histoire“ näitab, kuidas kogu Euroopa rahvaste ajalugu on õieti tulemus nende rahvaste geograafilisest asetusest.

3. Maastik määrab ära sõjategevuseks operatiiv-suunad, taktikalised tegutsemise võimalused ja viisid. See maastik siin

Lõuna-Eesti edela nurgas — Sakalas — on juba endistel aegadel ette dikteerinud ajaloolised sõjateed. Säärasel ajaloolisel sõjateel asume meie praegu; see on Valga, Helme, Kärstna, Viljandi — kui vana ajalooline sõjatee. — See oli raudrüütlite ratsavägi, kes liikus siit XIII sajandi algul Viljandi suunas, rüüstates ja röövides maad, nagu jutustab Läti-Hindrik esimesist sakslaste sõjakäigust 1211. a.

Maa võidetud, langes Sakala ordule — ja Viljandist — komturi lossist liikusid sageli ordu väed üle Kärstna lõunasse, kas Pihkva vürstide vastu või Leedusse.

1558. a. toimub Johan Julma röövretk bojaar Kurbskij juhatusel, kes tungib kuni Viljandi alla.

1561. a. peale Härgmäe lahingut ja ordu väe hävingut liigub väepealik Barbatin oma 12.000 ratsanikuga üle Helme, Kärstna, Viljandi alla.

1561.—1629. a. Altmargi rahuni võitlevad ja võistlevad Poola ja Rootsi Lõuna-Eesti pärast. Kaksteistkümmend korda käib Viljandi poolakate ja rootslaste vahel käest kätte — ja Lõuna-Eesti on alaline sõja tallermaa.

Põhjasõja algades lööb Kaarel XII Narva lahingus venelasi rängasti. Siit siirdub Kaarel Poofasse ja Venemaale ja Lõuna-Eesti on Šeremetjevi rüüstretkedele vaba.

Pärast Erastvere ja Hummuli lahinguid ulatavad Šeremetjevi rüüstretked mitmel korral Viljandini ja varsti on terve Lõuna-Eesti rüüstatud nii, et „ei laula enam kuskil kukk ega haugu koer“. Viljandi oli nagu magneet, mis kiskus enda ligi vaenlast kõigil aegadel üle selle ajaloolise sõjatee Valga—Kärstna—Viljandi.

Seda vana ajaloolist sõjatee tuli ka meil paljudel käia Vabadussõja algpäevil, siis, kui venelane jälle kippus Viljandile õige lähedale.

4. Vabadussõda algas faktiliselt sellega, et enamlased kiiluna saksa okupatsioonivägede kannul Eestisse tungisid. — Esiteks klassisõja nime all, pärast regulaarsõja vormis ja kujul. — Üldiselt tegutses meie vastu 7. armee. Kronoloogiline sündmuste käik oli järgmine: 28. oktoobril langes Narva enamlaste kätte, 16. detsembril Rakvere, 24. detsembril Tapa ja enamlased lähenevad kiirmarsil Tallinnale.

Lõuna rindel langeb 8. detsembril Võru, 17. detsembril Valga, 21. detsembril Tartu ja 27. detsembril Mõisaküla. — Näib, nagu oleks liiga suur ajavahemik enamlaste tege-

Leedu Vabariigi Presidendi 60 aasta sünnipäeva puhul.

A. Smetona,

Leedu Vabariigi president.

vusel Valga vallutamise (17. dets.) ja edaspidiste sündmuste vahel.

Nagu selgunud punaste tegevuskavast — suunati Valga langemisel suuremad jõud Riia peale, sest Valga, Tartu, Tapa vallutamise näis nagu Eesti võitmine ainult aja küsimus olevat.

Kuidas kujutas endale ette Vene 7-da armee juhatus Eesti vallutamist, sellest annab kujuka pildi tolaeagsete vene juhtide pärasine arvamine. Nimelt Vabadussõja lõppedes oli mul juhuseks olla Viru väerinde poolt määratava vaherahu komisjoni liige Jamburgis. Venelaste poolt võtsid komisjoni töödest osa 7-da armee suurtükiväe inspektor (ülem), end. polk. Annenkoff ja armee staabi operatiiv-osakonna ülem, end. kindralstaabi polkovnik Hruloff. Nad mõlemad olid huvitavad ja jutukad härrad. 7-da armee tegevuskava kohta lausuisid nad järgmist: „Meie sõdisime rumalasti. Strateegiliste kaalutluste alusel meie otsisime teie peajõude ja arvasime neid T a p a või P a i d e^l rajoonis olevat. Selgus aga, et teie peajõud ei olnud seal.“

Tähendab, venelased otsisid meie peajõude ja olid imestanud, kui nad neid ei leidnud. — Vene juhtidele oli tol korral

teadmata, et meie rahva peajõuks oli rahvas ise kogu oma tervikus.

Igatahes vallutades Valga (17. dets.) ja Tartu (21. dets.) koondasid enamlased alles siis Valka oma 49. Kütipolgu ja asusid 1. jaanuaril 1919. a. pealetungi Viljandi sihis.

Meie ajalookomitee andmeil suunati Viljandi sihis 49. Kütipolgu kaks pataljoni, kogusummas 972 tääki, 300 mõõka, 9 rk, 2 suurtükki. Need jõud algasid 31. dets. liikumist Valgast ja 2. jaanuariks olid nende ratsaosad juba K ä r s t n a mõisas.

Mis oli meil tolkorral neile vastu panna?

1918. a. 16. novembri vabatahtlik mobilisatsioon luhtus. 27. novembril väljakoolutatud sundusliku mobilisatsiooni põhjal käsutati kokku kuue aastakäigu mehed, kavatsusega formeerida kuus jalaväerügementi, suurtükivägi ja tehnilised väeosad.

Viljandi-Pärnumaalt pidi formeeritama 6-es jalaväerügement, asukohaga Pärnus ja II pataljon — asukohaga Viljandis. Järelikult oli Lõuna-Eesti edela nurgast moodustatud omaette territoriaal-tervik, nii, nagu ta praegu on tervikuna Viljandi-Pärnu kaitseringkonna nime all.

Viljandis formeeritava 6. rügemendi II pataljoni formeerimine oli seotud suurte raskustega, nagu kõik toleaeagsed sõjaväe organiseerimistööd Vabadussõja algul.

Esimeseks raskuseks oli sakslaste võimuloleku küsimus ja relvade puudus. Puudus omavalitsuste kaader, puudus administratiiv-võim. Kõik see tuli luua ja samal ajal ka läbi viia mobilisatsioon ühes relvastuse, varustuse ja muu komplekteerimisega. — Töö edenes visalt. Kõhklejaid oli palju ja isegi otse vastutõtajaid. Mobiliseeritud ilmusid väeosas nüruses riietuses, pastaldes, nõudes riietust ja eriti jalatseid, mida anda ei olnud.

Mäletan ühte säärast 20—30-mehelist jõuku, kes maakonna komisjonis vastuvõetuna ilmusid pataljoni staapi ja nõudsid uusi saapaid, ehk vastasel korral nemad kaitsevække ei tule. — Läksin neile pataljoni ettetuppa isiklikult vastu ja asetasin küsimuse pooleldi nalja toonil: „Mis teie nüüd tahate, keisririiki või vabariiki?“ — „Vabariiki, vabariiki,“ karjuti läbisegamini. „Vabariiki ja uusi saapaid tahame,“ hüüdis keegi ninameestest. Algasin oma seletuskõnet sellega, et mõlemaid võite saada — vabariigi ja saapad. Aga vabariik tuleb alles kätte võidelda. Pool ehk suurem osa temast on vaenlase käes. Ja on meil kord vabariik — siis Eesti Vabariigi sõduril on

kindlasti uued saapad, ehk veel mitu paari saapaid. — Inimesed näisid arusaavat olukorrast ja läksid rahulikult laiali. — Sarnaseid üksikuid nõudmisi ja avalikke korra-rikkumisi oli mitmeid.

Samal ajal aga lähenes vaenlane. 21. detsembril oli ta juba Tartus, 24. detsembril Tapal, 27. detsembril Mõisakülas. Terve Viljandimaa kujutas enesest kotti, mis kolmest küljest piiratud, mida võis kergesti Paide ehk Võhma kohalt läbi lõigata ja sulgeda.

Viljandi linn nägi välja tol korral suure sõjalaagri sarnane. Sõjapõgenejad Tartust, Valgast, Mõisakülalt ja rikkamad talumehed maakonna lõunaosast.

Viljandisse olid taandunud ka mitmesugused väeosad oma vooridega: Tartust brigaadiülem kolonel Limberg oma brigaadi staabiga, kolonel Kubo Võrust oma 3. rügemendiga, mille suurus kaks kompanit, kogusummas 200 meest. Samal ajal oli Viljandis formeerimist alanud mitmesugused väeosad: 6. rüg. II pat. formeerimine jõudis lõpule, peale selle olid formeerimist alanud Sakala partisanid, skoudid, suurtükiväe osad, diviisi tagala osad.

Üks oli kindel: Viljandit oli vaja käes hoida maksu mis maksab. Viljandi oli baas meie uute väeosade formeerimiseks ja Viljandi võis saada ka lähtealuseks uuele pealetungile meie poolt.

23. detsembril 1918. a. määrati toleaeagse Ajutise Valitsuse poolt ametisse Vägede Ülemjuhataja ja juba 24. detsembril kell 7 hommikul oli Ülemjuhataja Viljandis. Viljandi seisukord oli ühelajal niivõrd kriitiline ja niivõrd tähtis, et Ülemjuhataja oma esimese operatiiv-reisi Viljandisse tegi.

Viljandi vanas raekojas — väikeses linnapea toas korraldati koosolek. Olid koos Ülemjuhataja, maakonna valitsuse esimees, linnapea, brigaadiülem Limberg oma staabiülemaga, kol. Puskar, kol. Unt — 2. rüg. ülem ja nende ridade kirjutaja kui Viljandi senine garnisoni ülem.

Hädaldamisi ja kaebtusi, millega pöörati Ülemjuhataja poole, oli lõpmata palju. Maakonna valitsuse esimees rääkis, et maakonna piirid on vaenlasele lahti ja Hallelite rajoonis röövivad Põhjakorpuse väeosad. Linnapea kaebas, et linn on sõjapõgenejad täis, linnakassas ei ole kopikatki. Polk. Limberg ja Unt selgitasid ja õigustasid Tartu langemist jne. — Ülemjuhataja oli rahulik ja naerata. Ta ei olnud siin kui suur võimukandja ja kohtumõistja, vaid kui suur juht ja suur ini-

Leedu presidendi A. Smetona juubelpidustuste paraadilt.

mene, kes kõike ja kõiki näis mõistvat. Kõiki ärakuulates, lausus Ülemjuhataja rahulikult ja kindlalt: „Ei ole viga, kõik paraneb, sest nüüd algame pealetungi.“ Koosoleku ruumis valitses hetkeks vaikus. Kõik ootasid olukorra lahendust, kuid vast mitte säärasel kujul. Kui Ülemjuhataja oleks rääkinud võõraist abivägedest või muust — oleks see tolkorral rohkem usutav olnud ja rohkem meeldinud. Aga, et meie ise algame pealetungi, selle juures kaheldi. — Seesmiselt kõigevähemalt.

Nüüd aastate kaugusest neid sündmusi vaadeldes on meil igalühel selge, et ainult pealetung päästis olukorra. Edaspidine taandumine oleks olnud meie häving.

Ülemjuhataja jäi terveks päevaks Viljandisse, määras uue diviisiülema kol. Puskar ja andis edaspidiseks pealetungiks ja tegevuseks direktiive.

Uus diviisiülem kol. Puskar asus tegevusse ja esimesed lahingülesanded sain mina, kui väeosa ülem, kelle pataljon oli juba formeeritud. Kol. Puskar tahtis veel aega võita, et ka teistele Viljandis loodavatele väeosadele aega anda formeerimiseks. Selleks tuli 6. rüg. II pataljonil osade kaupa välja astuda tähtsamate operatiiv-suundade sulgemiseks. Nagu teada, langes 21. dets. Tartu ja 23. detsembril veel tollaegse brigaadiülema kol. Limbergi käsul astus 6. rood välja Jõesuhu (Võrtsjärve põhja ossa) leitn. Viru juha-

tusel, ülesandega sulgeda Tartust pealetungivale vaenlasele tee Viljandisse.

27. dets. langes Mõisaküla ja juba 28. detsembril saatsin diviisiülema käsul 5 roodu ja ratsakomando Abja-Halliste rajooni, sulgema enamfaste tee Mõisakülalt Viljandi suunas.

Tapa langemisega (24. dets.) lähenesid enamlased Paidele ja ähvardasid Viljandit Türi raudteesõlme kaudu läbi lõigata. 30. detsembril saadeti 7. rood Türi-Hallikule.

Jäi järele 8. komp. ja üks kuulipildujarühm kerge Levisi kuulipildujaga. Selle õlgadel seisis esialgu Viljandi garnisoni teenistus.

Kuid mis kõige raskem — rinne maakonna lõuna osas oli vaba. Enamlased olid 17. dets. vallutanud Valga, kuid nagu toodud eespool — mitmesugustel kaalutlustel enne 31. dets. Viljandi suunas pealetungi ei alustanud. Tuli saata kõigevähemalt luureosad välja, kes alaliselt informeerisid olukorrast ja oleksid valveks suurtel teedel — operatiiv-suundades. — Selleks moodustasin juba alates 20. detsembrist kolm partisanisalka:

1. Ohvitseri asetäitja O. Vaabel — asukohaga Mustla alevis, ülesandega sulgeda suund Mustla, Viljandi ja saata luureosad välja Pikasillale ja Leebikusse.

2. Keskmine operatiiv-suund — leitn. Lender oma kaitseliidu salgaga asukohaga Tõrva alevis, ülesandega sulgeda Tõrva, Kärstna, Viljandi suund.

3. Parempoolne operatiiv-suund — all-ohvitser H. Soovik asukohaga Taagepera mõisas, ülesandega sulgeda Taagepera, Karksi, Viljandi suund.

Need partisanisalgad juhid olid inimesed, keda ma peale leitn. Lenderi tundsin ja kes tundsid kohapealseid olusid. Andsin neile vastavad paberid, mille järele neil oli õigus valida endale mobilisatsiooniealisi mehi arvult 20—30. Relvastuse said nad Viljandist. Nende partisanisalkade mehed käisid kuni Valgani ja nende luureandmete abil olin Viljandis informeeritud enamlaste liikumisest.

Kokkuvõttes — oli siis 6. rüg. II pataljon Viljandi kaitseks hajutatud laiali mitmesaja kilomeetrilisele rindele: Türi, Jõesuu, Tarvastu, Tõrva, Taagepera, Abja-Halliste. Viljandis oli varuks 8. komp. ja kuulip. rühm garnisoni teenistuses.

6. 30. detsembril algasid punased oma 49. Kütüpolgu kahe pataljoniga liikumist Valgast Viljandi suunas ja sama päeva õhtuks peatusid nende eelosad Roobe mõisas. 31. detsembril vallutasid punased Tõrva alevi. Leitnant Lender taandus Lõve mõisa, kus suur osa tema K.-L. salgast laiali valgus. — 31. detsembri öösel kutsuti mind Viljandis diviisi staapi, kus kol. Puskar informeeris mind olukorrast ja teatas, et minul tuleb oma 8. komp. Helme suunas välja astuda. Diviisiülem lubas ajajooksul minu laialipillatud pataljoni koondada Karksi rajooni, mis ka edaspidi teostus. Nüüd tuli aga mul välja astuda ainult 8. komp. ja kuulip. rühmaga. Väljaastumise päevaks määrati 2. jaanuar k. 0800 hommikul. Liikumise hõlbustuseks lubas maakonna valitsus kütüthused, kes 2. jaan. kell 0800 pidid Seasaare kõrtsi es valmis olema.

6. rüg. II pataljoni kompanid olid formeeritud kõik ühe reegli järele — nimelt igas kompanis neli rühma, igas rühmas 40 meest, juurde arvata kokad, rätsepad, sanitarid, oli kõikide kompanide arvuline koosseis 167 meest. Sama suur oli ka 8. komp., kellega mul tuli nüüd välja astuda. Peale selle kuulip. rühm, Levis kuulipildujaga leitn. Ömbluse juhatusel. 8. komp. ülemaks oli leitn. Teetsov, ohvitserid olid leitn. Uuegeinam, leitn. Ingerman, lipn. Haber. Riietus oli meestel ainult see, millega nad kodust olid tulnud, relvadeks jaapani püssid. Toitu saime väljaköögist, mida veeti kaasas.

2. jaanuari hommikul olime kõik liikumisvalmis, kuid kütüthobuseid ei tulnud.

Nende tulek hilines kaks tundi ja alles k. 1000 võis umb. 70 hobusest koosnev voor Seasaare kõrtsi eest liikumist alata. Oli külm, härmas hommik. Külma 9—10° R. Liikusime 6—7 km tunnikirusega. Meeste meeoleolu oli rahulik, asjalik. Ei olnud ei erilist vaimustust, kuid ei olnud ka mingisugust virisemist ega kaebamist. Kõik käsud täideti korralikult.

Paistu kiriku juures tegime esimese peatuse. Siin sain kokku leitn. Kikkaga, kes Paistus K.-L. salka formeeris, ja keda tundsin juba Maaailmasõja päevilt. Leitn. Kikka teatas, et leitn. Lender on Lõve mõisast välja taandunud ja temaga telefoniühendust enam ei ole.

Paistus peatudes jõudis Viljandist meile järele 3. rüg. ratsakomando leitn. Fischeri juhatusel, umbes 30 mehega. Temal oli ülesandeks luure otstarbel ette sõita, sest igasugused teated leitn. Lenderist puudusid. Leitnant Fischer sõitis kiiresti meist mööda ja meie jatkasime oma liikumist Kärstna suunas. Umbes kell 1500 jõudsim Pahuvere mõisa. Hobused olid väsinud, mehed tahtsid süüa. — Tegime peatuse ja ootasime teateid leitn. Fischeri salgalt. — Varsti ilmusidki Anikatsi kõrtsi poolt kaks ratsanikku ühe vangivõetud enamlasega. Ratsanikud teatasid, et leitn. Fischer on Kärstna mõisas surma saanud, mõis on enamlaste käes ja ratsakomando on taandunud Anikatsi kõrtsi juurde. — 8. komp. sõdurid, kes rahulikult oma lõunasöögi olid lõpetanud, kogunesid salkades ümber vangivõetud enamlase. Seni vaiksed mehed muutusid nüüd äkki sõjakaks: „Maha lasta, üles puua!“ — karjuti sõjavangi arvel. Mul oli küllalt tegemist, et vangid kallal omakohut ära hoida.

Oli juba õhtu ja mina otsustasin Pahuvere mõisa ööbima jääda. 3. rüg. ratsasalk, nüüd leitn. Korneli juhatusel, jäi Anikatsi kõrtsi juurde, ja 8. komp. enesekaitseks panime välikaraulid ja patrullid välja.

Samal ööl jõudis Pahuvere alevikku kol. Kubo oma 3. rüg. osadega arvult kaksada meest. Kol. Kubo oli määratud kogu rinde (Kärstna + Karksi) juhatajaks ja mina oma 8. komp. allusin operatiivselt temale. Nagu öeldud, oli 3. rüg. kõigest kaks kompanit, millest kol. Kubo ühe kompani kpt. Schmidt juhatusel saatis üle Tuhalaane Karksi.

Hommikul saime ratsakomandolt teateid, et enamlased on Kärstna mõisast lahkunud.

7. Korraldasime kiiresti omad mehed kütüthobustele ja sõitsime Kärstna mõisa.

See oli 3. jaanuaril umbes kella 1000 paiku, kui mina oma 8. komp. mõisa jõudsin. Mõis oli tubliste rüüstatud. Kõik hobused olid ära viidud, kariloomad tapetud, elumajas mööbel purustatud. — Kol. Kubo saatis oma ratsakomando Helme suunas luure otstarbel välja. 8. komp. asus einet sööma kaasas olevast välikatlast. Ohvitserid sõid mõisa hoones. — Varsti tormas meie juurde tuppa ratsanik — hiline ja kokhunud ja teatas, et enamlased tulevad — nad olevat juba siin õige lähedal.

Selgus, et ratsakomando oli enamlastega kokku põrganud Põrgamõisa kohal (2 km lõunapool Kärstnat) ja ratsakomando oli taandunud Karuli mõisa (v. skeem). Enamlased tungisid edasi.

Kol. Kubo tegi korralduse, et mina võtaks oma 8. komp. ja kuulip. komando ning läheks ja tõkestaks enamlaste edasitungi. 3. rüg. kompani ei olnud Pahuverest veel järele jõudnud.

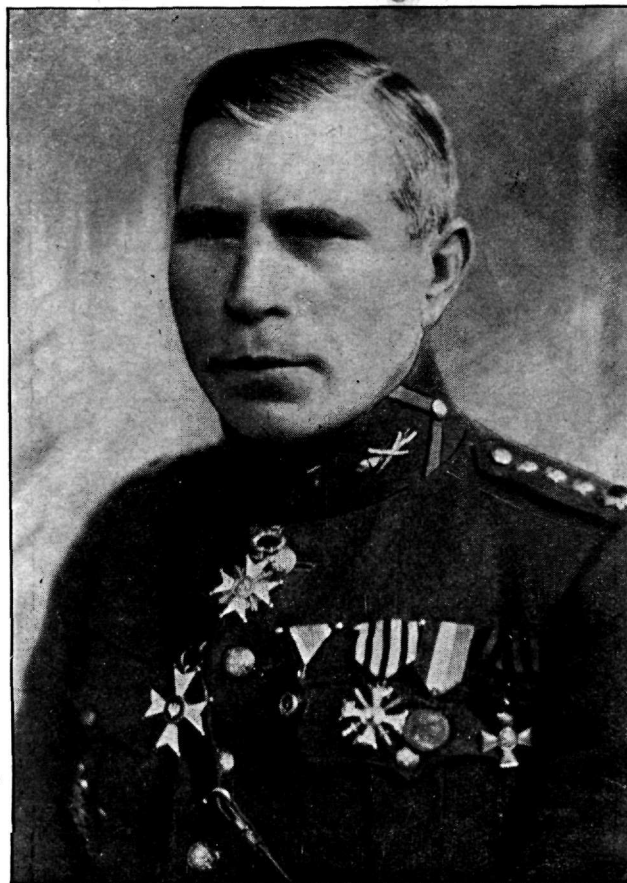
Jätsin kühthobused Kärstna mõisa ja algasime liikumist jalgsi Helme sihis. Kaasas olid vaid paar hobust padrunitega ja kuulip. komando oma lahingvooriga.

Jõudsime vaevalt Kärstna kõrtsi juurde, kui eemalt metsaservalt kostsid püssipaugud. Need olid enamlaste esiosad, kelle survele taandusid meie ratsaluurajad. — Oli selge, et kaugemale niiviisi kolonnis liikuda ei saa.

Tegin korralduse 8. kompani ülemale leitn. Teetsoville, et tema võtaks kahe rühmaga oma alla Nurme ja Annuse talud (vaata skeem), pidades sidet Karuli mõisas asuva ratsakomandoga. Ülejäänud 8. komp. kaks rühma ja kuulipild. komando minu juhatusel võtsid oma alla kõrtsi, vallamaja ja nende vahel asetseva majade grupi. Jäin ise kõrtsi otsa juurde, kuhu väikese barrikaadi ehitasime ja Levisi kuulipilduja üles seadsime.

Meeleolu oli rohkem naljatooniline kui tõsine. Ei suutnud ikka uskuda, et siin sõjaks lahti läheb. Olin näinud 4 a. kestel Maailmasõja purustatud lahinguvälju ja suuri massilisi väeosi. Siin aga ümberringi rahulik, hallid talumajad nagu tukkusid talvises rüüs. All vallamaja kõrval laudataga seisid paar naist ja hulk lapsi, kes müürivarjult uudishimuliselt meie toiminguid pealt vaatasid. — Üksikud püssipaugud meie eelosade vahel ei kohutanud neid. Maantee suunas lõunapoolt tulid nähtavale üksikud enamlased, kostsid üksikud püssipaugud ja jälle oli vaikus.

Umbes kella 1300 ehk 1330 paiku ilmusid metsaservale tihedad ahelikud ja

Kolonel Jaan Kruus,

1. diviisi ülema k. t.

läbi talvise õhu kajas esimene suurtükipauk. Granaat lendas heleda vingumisega üle meie peade ja prahvatas mõisa õuel. Pealtvaatajate naiste hulgast kostis hele kisa: „Ai jumal, nüüd tapavad!“ ja kõik uudishimulised kadusid.

Sõda oli alanud. Läks lahti äge lahing. Punased tulid peale tihedais ahelikudes ja meie positsioon majade varjus ei olnud halb. Meie püssid ja Levis töötasid maksimaalse võimega. Oli selgesti näha, kuis enamlaste ahelikud siin ja seal segadusse sattusid, uuesti end korraldasid ja jälle pealetungi algasid. — Tule ägedus ja intensiivsus kasvas. Ühendus mõisaga katkes. Ootasin kol. Kubolt korraldusi, kuid neid ei tulnud. Leitn. Ömbluse ratsahobune oli kõrtsi rehe all ja sellega tahtsin saata käskjala mõisa. Vaevalt sai ratsanik hobuse selga, kui see püsti hüppas ja kokku vajus. Ratsanik pääses eluga, hobune suri. — Teateid mõisast ei tulnud ega tulnud. Meie haavatute arv kasvas. Neid

koondasime kõrtsi rehe alla. Olukord muutus äärmiselt kriitiliseks, sest enamlased surusid juba kolmest küljest peale. Tege-likult oli aga lugu nii, et kol. Kubo oli taandumise käsu annud õige varakult. See teade oli adresseeritud 8. komp. üle-male, kes kahe rühmaga asus Nurme ja Annuse taludes. Sealt olid nad mulle märkamatuks Kabelimäe kaudu taandu-nud Kärstna mõisa. Mina kui patal-joni ülem, asudes kahe rühmaga kõrtsi rajoonis, mingisugust korraldust ei saanud. 8. kompani kahe rühmaga, kes asusid Nurme ja Annuse taludes, taandus ka 3. rüg. ratsakomando. Üks ratsanik avaldas tol ajal omad mälestused sellest lahingust ja meie ajalooarhiivi andmeil toon sellest väikese väljavõtte: „Hakkas juba hämaraks minema. Ja siis läks kõrtsi juures niisugune lööming lahti, mis neid lahinguid meelde tuletas, mis meie 1914. a. sakslas-tega löime. Vastastikune kuulipildujate hootuli, just nagu oleksid seal sajad hiigla pudrupajad keemas. Sellest raginast kos-tis suurtüki paugutamine aeglaselt üle. Enamlased tulid tihedais ridades vallamaja poolt alla kõrtsi poole, karjudes ja paljud taarudes. Meie mehed olid kolmest küljest haaratud.“

See on tõetruu lahingukirjeldus sõduri poolt, kes Kabelimäelt seda sündmust pealt vaatas.

Nagu eespool toodud, ootasid taandu-mise käsku ja iga minutiga muutus seisukord kriitilisemaks. Andsin lõpuks käsu: „Kuulipilduja reele!“ — Seda ei lasknud mehed kaks korda ütelda. Kõrtsi rehealuse taga-ukse kaudu galopeeris hobune kuulipildu-jaga ja osa meestega mõisa suunas minema. Püssilaskmine vaikus. Enamlased olid juba peaaegu vallamaja juures ja jook-sid kolmest küljest majade poole. — Jook-sin kõrtsi rehe taha ja sealt mõisa poole, kuid tee peal olid juba enamlaste üksikud mehed. Ei puudunud palju, et oleksin elu-salt enamlaste kätte jäänud. — Minu olu-korra päästis asjaolu, et kõik enamlased, kes majadeni jõudsid, tormasid majadesse selle asemel, et taandujaid tulistada. See enamlaste rumalus päästis minu ja paljude meie meeste elu. — Et mõisa viiv tee oli lõigatud, jooksin Kabelimäe sihis. Väikest brovningut hoidsin laskevalmis käes, mõt-tega, et elusalt ma end nende kätte ei an-na. — Jõudes Kabelimäe alla ristteele, kostsid kõrtsi juurest tumedad püssipau-gud. Need olid meie 8. komp. raskesti haavatud, kes jäid kõrtsi rehe alla ja keda enamlased maha lasksid. Kui mõni aasta hiljem asetati kõrtsi ette ausammas ja

graveeriti kivitahvlisse nende nimed, kes Kärstna lahingus langesid, siis moo-dustavad selles nimekirjas suurema osa need 8. komp. 11 meest, kes langesid esi-mestena Kärstna lahingus. Nende meeste nimed on: 1. v.a.o. Jaan Muro, 2. n.a.o. Joh. Ibrus, 3. ream. Jüri Mankin, 4. ream. Jaan Veeber, 5. ream. Johan Stern, 6. ream. Mihkel Pinsol, 7. ream. Jaak Rät-sepson, 8. ream. Jaak Vain, 9. ream. Mih-kel Jürisson, 10. ream. Jaan Suigussar, 11. ream. Jaan Vahter.

Kärstna mõisast taanduvad osad koon-dusid Anikatsi kõrtsi juurde, kuhu ette oli jõudnud kol. Kubo. Anikatsi kõrtsi juurde jätsime valvetõkke ja ise sõitsime ülejäänud meestega Pahuverre öö-majale.

Nii lõppes esimene Kärstna lahing 3. jaanuaril 1919. a. Ei ole minu ülesanne siin kohtumõistjaks olla ja oletusi teha, kuidas oleks pidanud ja oleks võinud see la-hing kujuneda. Eeltoodud read kirjelda-vad vaid seda, kuidas see esimene lahing tegelikult oli.

8. Enamlased vallutasid 3. jaanuari õh-tul Kärstna mõisa. Nad ei teinud mingisu-gust katset öö jooksul edasi tungida. Nad näisid leppivad mõisa endaga. — Isegi Ka-belimäele ei saatnud nad omi valvcposte, vaid ainult mõisa lähedasse ümbrusse.

Meie ööbisime Pahuveres. Kol. Kubo sai öö jooksul veel ühe kompani juurde, nii et 3. rüg. koosseis oli nüüd kaks kompanit ja ratsakomando. — Siia juurde arvata veel mulle alluv 8. komp. ja kuulipildujate ko-mando — saime arvuka hulga mehi, kellega otsustasime 4. jaanuaril punased Kärstna mõisast välja lüüa.

4. jaanuari hommikul olid meie eelosad Kärstna Kabelimäel ja võtsid selle oma alla ilma et punaseid siit oleks leidnud. — Enamlased, nagu pärast selgus, olid luu-re-andmeil selgeks teinud, et meie taandu-sime 3. jaanuari õhtul Raudsepa talu suunas. Siit tegid enamlased järelduse, et meie seda teed mööda Viljandi poole taan-dusimegi. 4. jaanuari hommikul olid pu-naste 49. Kütipolgu pataljonid ja voorid ju-ba mitu kilomeetrit Kärstna mõisast põhja pool Soe — Raja silla tee peal liikumas Viljandi poole. — Sellest ei olnud meil aimugi.

Kol. Kubo pealetungi kava oli järgmine:

1. Vallutada ühe kompaniga Karuli mõis ja lõigata läbi Tõrva maantee.

2. 3. rügemendi ratsarühm pidi haara-ma mõisa põhja poolt ja enamlased mõi-sast välja hirmutama.

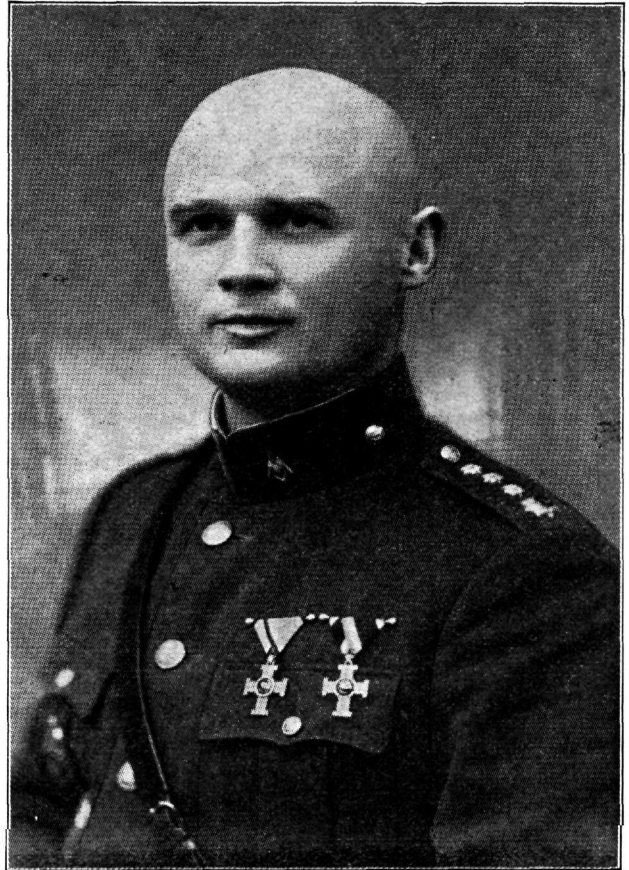
3. Kaks kompanit (8./II pat. ja 5./3. rüg.) pidid Kabelimäel parajat momenti ootama ja olukorra järele tegutsema.

Kell 0700 oli Kabelimägi ja mets meie käes. 3. rüg. esimene kompani algas ettevaatlikult Karuli mõisa suunas liikumist. Selgus, et Karuli oli vaenlasest tühi. Kell 1000 oli 3. rüg. 1. komp. juba Karuli mõisas. Kõik läks nagu ette nähtud. Nüüd ootasime ratsakomando pealetungi mõisale põhja poolt. Nagu eespool toodud, olid enamlased mõisast pika kolonnina üle Soe—Rajasilja teed mööda Viljandi poole liikumas. Selle kolonni otsa sattuski ratsakomando ja loomulikult ei suutnud suuremat ära teha.

Karuli mõisa asuv 3. rüg. 1. kompani nähes Tõrva poolt lähenevat enamlaste voori — avas tule. Nüüd läks lahing lahti tervel rindel. Nimelt enamlased taipasid kiiresti oma täbarat seisukorda ja tõmbasid oma Viljandi poole liikuva kolonni mõisa kivimajade varju. — Oli huvitav taktikaline asetus. Alles eile olime sõdinud põhjast lõunasse. Nüüd oli rinne 90° muutunud ja meie sõdisime läänest itta. — Nagu öeldud, paiskasid enamlased oma mehed ahelikku mõisa kivimajade vahele. Kuna aga Karuli mõis oli meie käes, oli nende ühendus tagalaga lõigatud. Terve lahingupäev kujunes üksikuks lahingepisoodideks. Oli näha enamlaste üksikuid voori, kes meie tule all galopeerisid mõisast Tõrva suunas ja kadusid Põrga mõisa metsa ja ümberpöörduvalt — Tõrvast tulevad enamlaste vooriosad sattusid Karuli mõisa kohal meie tule alla, ning pöörasid tagasi, ehk jooksid laiali. — Terve päeva kestis meie meeste keskel lõbus meeleolu, nähes siin ja seal enamlaste äpardusi. Meeste sõjakus tõusis ja aitas tunduvalt kergendada eilast taandumist, kaotusi ja rusuvat meeleolu. — Öhtu jõudis kätte ja meil oli selge, et ega ilma suurtükiväeta meie neid enamlasti mõisa kivimüüride vahelt välja ei saa. Vastastikune tulevahetus kestis hilisõhtuni ja lõppes ei millegagi.

Pimeduse tulekul tõmbusime omad mehed jälle tagasi: Luureosad Anikatsi kõrtsi juurde ja peajõud Pahuvere mõisa ja Pahuvere alevikku.

9. 5. jaanuar oli puhkepäevaks. Korraldasime omi relvi ja muretsesime laske-moona. Saime ka juurde uusi abivägesid. Nimelt saadeti Karksist kapt. Roska patareist leitn. Leets ühe vanatüübilise suurtükiga Pahuvere. Samuti saadeti Viljandist Viljandi Kaitsepataljoni 1. rühm ja Tartu Kaitsepataljoni 1. rühm Tarvastu

Kolonel August Traksmann,

2. diviisi ülema k. t.

rajooni. Et aga seal varemalt oli juba minu poolt saadetud ohv. aset. Vaabeli partisaanisalk, siis kogunes nüüd sinna kogusummas üle 100 mehe. Seega kõvenes meie vasak tiib. — Kogusummas oli meil nüüd jõude:

- 2. komp. 3. rügemendist (umbes 200 meest),
- 1. komp. 6. rügemendist (200 meest ühes kuulip.),
- „Tarvastu grupp“ (umb. 100 meest),
- 1. suurtükk,
- ratsakomando (30 meest).

Pahuvere alevikus nurgapeal asetsevas kaupmehe majas asusime operatiivkäsu kirjutamisele. Eeskujuks olid vene välimäärustikus leiduvad välikäskude vormid. — See käsk on huvitav kui esimene operatiivkäsk lõuna rindel, huvitav oma vormilt ja sisult. Käsu originaal jäi minu kätte, mille hiljem Ajalookomiteele üle andsin.

Toome selle käsu ärakirja täielikult:

Dispositsioon nr. 1.

5. jaanuaril 1919. a.

Saksa kaart.

Vaenlase jalaväeosad, umbes 200—300 meest 2 suurtükiga ja 5 kuulipildujaga Kärstna ja Karuli mõisates.

Meie eelvahid Anikatsi mõisa ja Kärstna Kabelimetsa ümbruses. Homme on kästnud Kärstna ja Karuli mõisad oma alla võtta.

Selleks käsen:

1. Pahem kolonne:
Tarvastu Kaitseliit 80 meest ja 1 kuulipilduja.
2. Kesk kolonne:
Rajasilla salk 60 meest, 2 kuulipildujat.
3. Parem kolonne:
2 roodu 3. jalaväepolgust,
1 rood, 6. jalaväepolgust,
3 kuulipildujat
4. 1 rühm suurtükiväge
2 suurtükki
5. Kornett Korneli ratsasalk 20 meest.
6. Sidumise punkt Anikatsi kõrtsis.
7. Moonavoorid jäävad oma kohale.
8. Minu asemikud st.-kapten Jaakson ja st.-kapten Univer.

Kella 1000 võtta Kärstna, Suislepa uus maantee oma alla ja sealt vaenlast ähvardada.

Liikuda läbi Viidiku, Kildi, Soe ja Purgi ja kella 1000 Kärstna veski oma alla võtta ja sealt pahema kolonne võitlusesse astumist ära oodata, Kärstna mõisa peale tungida. Salga ratsamehed saata Raudsepa talusse, et sealt teed mööda vaenlane ei võiks seljatagust ähvardada.

Minu isikliku käsu järele liikuda läbi Anikatsi ja Kärstna Kabelimäe ja sealt Kärstna ja Karuli mõisa peale tungida.

Võtta seisukoht Anikatsi mõisa ja Kabelimetsa vahel maantee ääres ja valmistada jalaväe teed iseäranis vaenlase kuulipildujaid hävitades.

Kell 0900 hommikul võtta Kabeli mets ja Viljandi, Kärstna maantee ja Veissjärve vahel olev maakohat oma valvuse alla ja vaenlase pahemat tiiba ähvardada.

Polgu ülem: (Kubbo)
(allkiri).

6. jaanuari varahommikul algasime tegevust. Lahing pidi algama sellise ajaarvestusega, et kella 1000 kõik väeosad oleksid lähtealusel ja lahingtegevus võiks alata.

Kabelimägi ja mets oli varsti meie käes ja kol. Kubo ning mina tulime Kabelimäe servale, kust kogu Kärstna mõis ja lähem ümbrus oli nagu peopesa peal.

Parempoolne kolonn (1. kompani); kes pidi vallutama Karuli mõisa, sattus vastase tugevale vastupanule. Alles kella 1200 paiku löödi enamlased Karuli mõisast välja ja 3. rüg. kompani vallutas Karuli mõisa.

Vasak kolonn, mis koosnes mitmesugustest üksustest, olgugi üle 100 mehe, oli äärmiselt passiivne. Ainult harva oli kuulda püssilaskmist ja kõik oli jälle vaikne. — Nagu pärast selgus, oli selle kolonni suurem pahe — ühise juhi puudus. Üksikud rühmad olid tegevusse saadetud ilma igasuguse sideta, nii et sellest 100-mehelisest „Tarvastu salgast“ peaaegu mingit lahingulist abi ei olnud.

Karuli ratsasalk — tungis kuni Kärstna veskini, kuid enamlased asusid mõisas nagu mõnes fordis ja ei mõtelnudki taandumise peale.

Keskmine kolonn — peajõud oli alguses Kabelimäel varus ja ootas soodsa olukorra kujunemist. Kui parem-

poolne kolonn kella 1200 oli vallutanud Karuli mõisa, suunas kol. Kubo oma 5. komp. tegevusse paremal pool maanteed. See kompani pidi rindelt liikuma mõisa peale. Liikudes paarsada meetrit Kabelimäelt itta, kompani ei saanud enam edasi. Enamlaste tuli oli organiseeritud süstemaatilisel: oli kohe näha, et iga relv on asetatud kohale kindla kava järgi. Oli suur vahe tänase ja 4. jaan. organiseerimata tule vahel.

Ainuke suurtükk leitn. Leetsi juhatusel tuli galoppis Kabelimäele lahtisele positsioonile ja algas vaenlase üksikute kuulipildujate hävitamist. Leitn. Leets, haavatud käsi rätikuga kaelas, juhtis ise tuld ja iga lasu järele oli suur töö ja tegemine, et vanamoelist suurtükki laskevalmis seada. Üle poole granaatidest ei lõhkenud. Kuid vaatamata sellele, oli suurtüki moraalne mõju väga suur. Vaenlase kiirlaskja välisuurtükk, mis asetses vallamaja taga, ei kannatanud meie tuld välja ja põgenes. Umbes Karuli mõisa teelahkme kohal lasti hobused maha, meeskond põgenes ja suurtükk jäi terveks päevaks keset maanteed seisma. Temale ei pääsenud ligi ei meie mehed ega enamlased.

Et aga aeg venis ja venis, kuna lahingukäik veel otsustamata oli — suunas kol. Kubo 6. rüg. 8. komp. tegevusse. See oli kella 1300—1400 paiku. Kompani pidi va-

sakult poolt teed mõisa ründama Jõudes lagedale väljale, sattus kompani hästi juhitud vaenlase tule alla ja ei pääsenud edasi. Oli palju haavatuid. Ilm oli juba hommikust saadik sulaks läinud ja kauasest lumel lamamisest olid mehed märjad. 8. komp. tegevusse panekuga olid meie viimased varud kasutatud ja lahing näis otsustamata jäävat. Kella 1500 paiku langes K a r u l i mõis uuesti vaenlase kätte. Enamlased algasid vastupeatungi. Meie seisukord muutus kriitiliseks, sest puudusid igasugused varud. Oli võimatu ka 8. ja 3. komp. mehi tagasi tõmmata ägeda tule tõttu. Lõppes ka suurtüki laskemootor ja suurtükk sõitis tagasi. Videviku tulekul otsustasime omad mehed tõmmata tagasi. Ööseks koondasime jälle mehed A n i k a t s i ja P a h u v e r r e. Hommikuks tuli teade, et enamlased olid Kärstna mõisast taandunud ja peatuvad H e l m e mõisas, s. o. 20 km lõuna pool.

Algasime nende jälitamist.

10. Nii lõppesid Kärstna lahingud, mis olid kestnud neli päeva. Need olid iseloomulised ja omapärased lahingud Vabadussõja algpäevil. See oli tüübiline üksiklahing (isoleeritud lahing), kus meil ei olnud mingisugust õiget rinnet ega mingisugust sidet rinnetpidi. Meil ei olnud aimugi, mis sündis meist paremal või vasakul. Sõdisime vaid ühe objekti või eseme pärast — see on K ä r s t n a mõisa pärast. Punaste pool võttis sellest lahingust osa 49. Kütirügement umbes 1200—1300 mehega — meie poolt 3. rüg. 200 ja 6. rüg. 200 meest. Seega enamlastel kolmekordne ülekaal.

Kõigi puuduste peale vaatamata oli Kärstna lahingul oma suured hüved. Esiteks juba see, et 49. Kütipolgu pealetung pandi siin seisma. Veel enam — seesama polk oli neljapäevalise lahingu järele sunnitud end 20 kilomeetrit tagasi tõmbuma.

Ühesõnaga — vaenlane leidis siin v i s a v a s t u p a n u, mida ta mitte ei oodanud. Teiselt poolt näitasid need esimesed lahingud, millise vastasega meil on tegemist; näitasid, et meie suudame temaga võidelda. See kasvatas meie usku meie enda jõusse. Sellega oli Kärstna lahingul suur moraalne väärtus, rääkimata puht reaalsest väärtusest — Viljandi päästmisest.

Kärstna lahing oli pöördepunktiks Vabadussõjas ja õigusega ilutseb

Kolonel Herbert Brede,
3. diviisi ülem.

Kärstna mõisa lahinguvälja mälestussambal pealkiri: „Siia maale ja mitte kaugemale.“

Vägede Ülemjuhataja direktiiv Viljandis viis meid pealetungile. See käsk tõi meid jaanuarikuu esimestel päevadel 1919. a. siia Kärstna väljadele, tõkestades vaenlase edasitungi. — See pealetungi käsk viis meid edasi lõunasse ja itta — kuni riigipiirideni ja veel kaugemale — kuni Väina jõeni ja Riia alla, üle Veliikaja Pihkva taha ja üle Narva jõe Petrogradi alla.

See käsk pealetungiks puhastas meie maa vaenlasest, see käsk lõi meie Vabariigi. — Siit Kärstna mõisa väljadelt, kust aegade jooksul üle käinud niipalju võõrast väge, siit algasime ka meie Vabadussõja pealetungi. Algasime pealetungi sihiga, et võõras jalg ei sõtkuks enam meie maad, ega võõras käsi ei valitseks meie rahvast.

Sihturite väljaõpe liikuvate märkide tulistamiseks.

Kapten R. Kolga.

Soomusrelvade, eriti aga tankide vastane võitlus omab järjest suuremat tähtsust. Selles võitluses nende vastasrelvana seisab esikohal soomusmasinate vastane suurtükk. Mida enam arenevad lahingumasinad kiiruse, soomuse tugevuse jne. poolest, seda suuremaid nõudeid seatakse üles ka nende vastasrelvadele.

Juba praegusaja tankide liiklemiskiiruse juures suurtükk suudab välja lasta soomusmasinate pihta vaid minimaalse arvu laske.

Tankide tabamiseks on aga tarvis täpset, külmaverelist ja kiiret sihtimist. Mida kiiremini ja täpsemalt sihtur suudab märgile välja sihtida, seda rohkem on võimalik välja lasta mürske ja seega on ka vastavalt suuremad vaenlase kaotused. Iga rivist väljalöödud masina tõttu on võimalus võtta järgmist soomusmasinat tule alla, mida muidu ei oleks lubanud aeg.

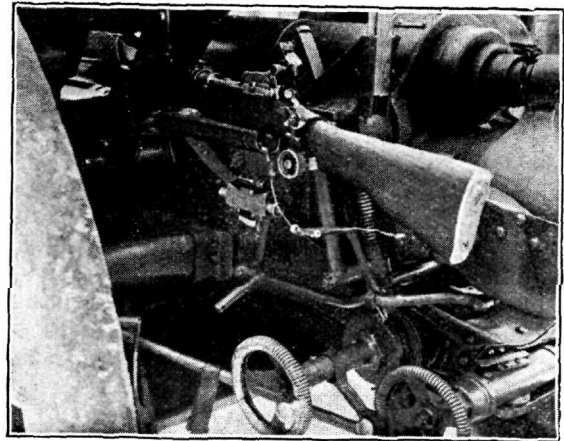
On selge, et nõuete kohast meeskonda on võimalik välja õpetada ainult sagedaste ja reeglipärase laskeharjutustega liikuvatele märkidele.

Laskeharjutuste läbiviimine lahinglaske-moonaga on seotud suurte majanduslikkude kuludega ja nõuab ka vastavat laskevälja — polügooni. Seepärast ongi püütud leida teisi võimalusi meeskonna ettevalmistamiseks. Üheks selliseks võimaluseks on suurtüki külge monteeritud püssiraud, kust mürsu asemel lastakse püssipadruniga.

Õppepadrunisse (unitaarpadrun) on asetatud püssiraud (tarvitusel N.-Venes, ajakiri „Artilleriski Sbornik“ nr. nr. 11, 12 — 31 a.), milleks viimasesse on tehtud vastav õõs. Õõs õppepadrunis on tehtud selline, et püssiraua õõne telg ühtuaks suurtükiraua õõne teljega, sest vastasel korral oleks märgi tabamine hariliku sihtimisega raskendatud. Laskmise juures kasutatakse monteeritud rauale vastava kalifibri padruneid. Sellise laskmise juures tuleb tarvitada eritabeleid, mis näitaksid, kui suurt tõstet tuleb anda suurtüki rauale (sihikule, loele), et tabada märki antud kaugusel. Samuti on tarvis vallidega kaitstud laskevälja — nii nagu see nõutav vintpüssidest laskmisel.

Käesolevas artiklis tahan kirjeldada üht teist moodust selliste harjutuste läbiviimiseks, milline tarvitusel grupis, kus nende ridade kirjutaja teenib. Laskeharjutustel kasutatakse lahingupüssi asemel väikekaliib-

rilist vintpüssi. V/k vintpüss ei ole mitte asetatud suurtüki rauda, vaid on monteeritud selle kõrvale — antud juhul 84 i kahuri nähtava märgi sihiku loe kronsteini külge selle sihtvarre asemele, milline seks puhuks eemaldatud (pilt nr. 1). Et mitte püssi vigastada, kasutatakse selle kinnitamiseks erilisi nahaga voderdatud klambreid. Püssi päästiku trikkel on vastava seadeldise abil ühendatud kahuri tõmburiga, nii et laskpäästetakse nagu tavalisel kahurist laskmisel — tõmburist.

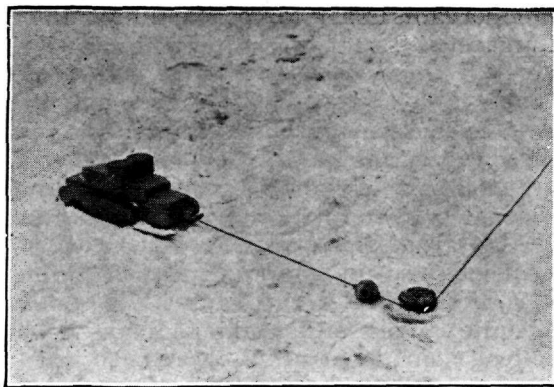

Pilt nr. 1.

Õppustele minnes võetakse kaasa harilik v/k inglise vintpüss ja kinnitatakse see suurtüki külge. Edasi tuleb püssiraua õõne telg kokkukõlastada nurgamõõtja sihtjoonega, mis teostatakse 2—3 proovilasuga. Külgsuuna parandusi antakse püssile nähtava märgi sihiku jaotustrumli abil, tõstes esimest kinnitusliblikmutri abil, missugune selleks vastavalt ehitatud. Selle järele võib laskmine alata.

Laskmine sünnib miniatüürpolügoonil, missugune asub maaalal 50×100 m ja kuhu on ehitatud maastik mõõdus 1:10. Samuti on vähendatud märgid (pilt nr. 2), missugused on välja töötatud puust. Märgid pannakse liikumisel suundi muutma vastavate plokkide abil, nagu see suurtükiväe polügoonil kasutamisel laskmisel lahinglaskemoonaga.

Kui seejuures kasutatakse nurgamõõtjat kontsentriliste ringidega, nagu see kirjeldatud ajakirjas „Sõdur“ nr. nr. 44, 45, 46 —

Pilt nr. 2.

1932. a., on võimalik sihtureid harjutada ka ettesihtimisega. Pöörates nurgamõõtjat 10, 15 jne. tuhandiku võrra kõrvale, tuleb sihturil samavõrra ka ette sihtida, s. o. lask päästa momendil, mil märk riivas vastavat nurgamõõtja ringi.

Nii sihturi kui ka teiste (2, 3, 4) numbrite töö kahuri juures toimub täpselt nagu tegelik laskmisel — sihtur sihhib läbi nurgamõõtja ja päästab lasu lõmburist, teine number seab sihikut ja annab tõstet kahuri torule, kolmas laadib kahuri õppemürsuga jne. Ainult on siin tarvilik üks lisanumber, kes iga lasu järele laadib v/k vintpüssi. Tabavuste näitamine sünnib otsekohe, kui sihtur laskmise lõpetab.

Kirjeldataud moodusel on järgmised hüved:

1. Püssi monteerimine kahuri toru külge annab võimaluse igakord peale lasku kahurit õppemürsuga laadida. On raud monteeritud õppemürsusse, siis on see juba raskesti läbiviidav, — pole võimalik seda raua nii täpselt tsentreerida kahuri torus.

2. Ei ole tarvis kasutada mingisuguseid eritabeleid, kuna tõste andmine sihikuga ei avalda mõju v/k vintpüssi tõstele. Seetõttu on ka laskekiirus palju suurem.

3. Pole tarvis soliidseid ettevaatuse- ja kaitseabinõusid, sest et v/k vintpüssi kuuli läbilöögi jõud on väike — seega võib miniatüürpolügooni korraldada igalpool, kus selleks olemas vastav maaala (ka linnas).

4. Gaasidel pole kokkupuutumist raua õõnega, seega ei vaja raua õõs erilist kaitset.

5. V/k vintpüssi laskemoon on palju odavam teisest laskemoonast.

Nagu eespool juba märgitud, on kogemused näidanud, et tagajärjed selliste harjutuste puhul on olnud väga head.

Eriti on artiklis kirjeldataud viis seepoolest vastuvõetav, et ta ei nõua mingisuguseid majanduslikke kulusid: v/k vintpüss on igal patareil olemas ja tema monteerimine suurtüki külge ei nõua ka erilist oskust.

Uusi põhimõtteid sanitaaralalt tulevikusõjas.

San.-ltm. H. L e n d e r.

Tarvitusel olevad relvliigid seavad sõjaolukorda mitte ainult sõdivate poolte sõjaväed, vaid ka rahuliku elanikkonna. Gaasi- ja pisilastesõja korral on hädaoht varitsemas kõiki inimesi. Sellest seisukohast väljudes on hakatud otsima võimalusi eemaldada sõjakoleidusi elanikkonnast ja haavatuist. Rahvusvaheliste kokkulepete kaudu on püütud kindlustada nende elu ja olemasolu.

Mullune VII rahvusvaheline kaitsevää arstide ja farmatsöitide kongress Madriidis seadis üles kolm peaküsimust, mille edaspidist arendamist pidas soovitavaks: 1. sanitaar-ringkondade arendamist, 2. Genfi konventsiooni täiendamist sanktsiooni osas, 3. elanikkonna kaitse sõja ajal.

Nende küsimuste uurimiseks ja rakendamiseks tegelikule tarvidusele astus kokku selle aasta alul Monakos rahvusvaheline mediko-juriidiline segakomisjon. Töö tagajärjena on nüüd avaldatud viis konventsiooni kava, millede vastuvõttu riikide poolt peetakse soovitavaks.

Konventsiooni kavad käsitavad:

1. Sanitaarlinnad ja ringkonnad;
2. Sanitaarabi erapooletute riikide poolt;
3. Sõjavangide tervishoidlik kontroll;
4. Elanikkonna kaitse;
5. Genfi konventsiooni sanktsiooni osa.

1. Madriidi kongress avaldas soovi, arvestades korduvaid juhtumeid Maailmasõja päevilt, kus sanitaarosad olid hävitatud pommitamise tagajärjel, et viimased oleks

rakendatud ainult ravi otstarveteks ja varustatud hästi nähtava Punase Risti välismärgiga. Peale seda peaks rahvusvaheline konventsioon ehk riiklik seadusandlus määrama karistused sanitaarosade hävitamise eest.

Mitmete riikide märgukirjad, mis olid vastuseks sellele sooviavaldusele, suhtusid heatahtlikult sellesse. Kõige täielikum, ja ühtlasi põhimõtet arendav, oli Itaalia oma. Viimane ütleb muu seas: Mis puutub sanitaarosadesse, siis, pooldades täielikult seda sooviavaldust, leiame, et sanitaarosad, kui neid tahta seada nende ülesannete tarvilikule kõrgusele, peavad leidma koondamist teatud kindlatesse sanitaarringkondadesse, selle asemel et ainult neid märgistada Punase Risti välismärgiga, mis on tihti vähe nähtavad ja väga kindlusetud. Need ringkonnad peavad asetsema kaugemal rindest ning tööstuse ja kaitseväeosade kogumise tsentrumitest, olema täielikult iseseisvad ja rippumatud kõigist, mis võiks olla vaenlase operatsiooni või pealetungi eesmärgiks.

Samu mõtteid avaldab ka kolonel Scheckelé ajakirjas Archives françaises de Médecine et de pharmacie militaire.

Tegelikult see mõte pole uus. Maailmasõja päevilt on olemas näide Saloniki rindelt, kus Gumendjé linn muudeti sanitaarringkonnaks Prantsuse armee poolt ning paigutati erapooletute riikide kontrolli alla. Ainult laiaulatuslikumat rakendust pole ta leidnud.

Arendades seda juhust, konventsiooni kava näeb ette sanitaarlinnade asutamist, missugused paigad on määratud ainult raviotstarbeks, keeluga rakendada seda piirkonda ükskõik missuguseks operatsiooniliseks toetuspunktiks.

Need linnad määratakse kindlaks rahu ajal ette või sõja korral tarviduse järgi. Teadaanne rahu ajal sünnib hariliku noodiga, sõja korral kas erapooletu riigi või rahvusvahelise organi kaudu. Igal riigil on õigus protestida linna valiku puhul, missugusel korral asja otsustab rahvusvaheline komisjon.

Sanitaar-ringkonnad alluvad rahvusvahelisele kontrollile. See ei ulatu administratiivsete korraldusteni, vaid kontroll piirduv ainult aladesse, mis puutub ringkonna lokaliseerimisse. Ringkonna vallutamisel vaenlase poolt ei muutu ringkonna iseloom, ning vaenlane on samuti kohustatud hoiduma tarvitamast seda ringkonda sõjaliseks otstarbeks.

2. Arstiabi erapooletute riikide poolt. Maailmasõja ajal paljude erapooletute riiki-

kide organisatsioonid, peajasjalikult Punase Risti seltsid, saatsid sanitaarrühmitusi rindetele. Vene-Poola sõja ajal 1921. aastal saatis Belgia valitsus sanitaarrongi Poola rindele Belgia sanitaarohvitseri juhatusel. Sanitaarilist abiandmist ei vaadeldud kui erapooletuse rikkumist. Sanitaarrühmitused pole sõdivae väeosad, kuigi nad kuuluvad sõjaväe koosseisu. Pealegi Genfi konventsioon võimaldab sarnast abiandmist, sest § 11 lubab erapooletu riigi organisatsioonile anda sanitaarabi sõdivale poolele, eelsooga oma valitsuselt. Konventsiooni kava laiendab seda vaadet, et erapooletuse rikkumine pole ka sel korral, kui sarnast abi annab otseselt erapooletu riigi valitsus. See abi ei tohi kanda aga mingit sõjalist iseloomu. Abiandmisest peab viibimatult teadustama vastaspoolele. Ükskord abi antud, võib sellest tuleviku kohta loobuda ainult tõsistel põhjustel. Sarnasel korral kõik abinõud peavad leidma rakendust, et abiandmisest loobumine ei mõjuta kahjulikult ravi.

3. Sõjavangidele peab võimaldatama arstiabi, mis võrdne praegusaja nõuetele. Eelmises punktis kirjeldatud sanitaarrühmad võivad takistamatult töötada ka vangide seas, samuti arstid, kes on selleks eriti saadetud vastaspoole poolt. Viimaste ülesanne piirdub ainult raviga ning neid ei tohi kohelda kui sõjavange. Igasuguste sõjaliste ülesannete andmine neile on keelatud.

4. Rahulik elanikkond on väljaspool sõda. Temaga ei sõdita ning kohalik omavalitsuslik kord okupatsiooni korral peab alles jääma. Kaitseta linnad võivad muudetud saada julgeoleku ringkondadeks. Viimaste ülesanne on kõrvaldada teatud ringkondist sõja otsekohest mõju. Nende sisseadmise viis on sama, mis sanitaar-ringkondadelgi, ja nad peavad samuti kõrvaldama igasuguse sõjalise kaasabi ning alluma samasugusele kontrollile.

5. Kui üks sõdijaist ei täida neid eeskirju, on teisel õigus paluda üleastumise konstateerimist rahvusvahelise komisjoni poolt. Üks liige sellest peab tingimata olema kaitseväe arst. Jaatava otsuse puhul läheb ettekanne Rahvusvahelise Kohtu kätte, kes otsustab karistuse või teo parandamiseks ettevõetavad abinõud.

Käsitletud konventsiooni kavad esitavad uusimaid vaateid sõja seadustiku kohta, haarates enda alla peajasjalikult sanitaaralad. Nad on seadnud üles haavatute, haigete ja elanikkonna kaitseks senistest kategoorilisemad nõuded. Eriti huvitavad ja praktiliselt kergesti läbiviidavad on p. p. 1

ja 4 ettenähtud sanitaar- ja julgeoleku ringkonnad. Nende korraldamine võimaldab kaitseta elanikkonna osal leida kindlat varjupaika.

Ringkondade praktiliseks korraldamiseks olevat juba eeltööd käimas. Segakomisjoni ligiseisvatelt isikutelt saadud andmeil olevat Luksemburgil kavatsus teha ettepanek, kuulutada Hertsogtumi maaala rahvusvaheliseks sanitaar ringkonnaks, niipea kui konventsiooni kava leiab vastuvõtmist riikide poolt.

Millal selline konventsiooni allakirjutamine teostub, on küsitav. Vaatamata sõja

võimalikkusele ja tema igaaastasele olemasolule, praegusel silmapilgul pole kombeks, peale Briand-Kellogi pakti allakirjutamist, kõnelda ja uskuda sõja võimalikkusesse. Käsitletud kavad on osa neist kavadest, mida nii ohtrasti on viimasel ajal esitatud, kuid mis kõik on jäetud lähelepanuta. Erinevad nad teistest oma praktilikkuse ja teostatavuse poolest ja et nad käsitlevad peaaesjalikult sanitaarküsimusi. Need kavad on ter vitatavad. Jääb ainult soovida, et nad muutuks õige pea rahvusvahelisteks konventsioonideks ja et sõja korral oleks neil küllalt jõudu end maksma panna.

Veega varustamine välioludes ja Nortonkaevude ehitus.

Kapten J. Aksel.

... Juhtide vastutavaks kohuseks on hoold kanda selle eest, et meeskond ei tarvitaks joomiseks kõlbmatut vett...

JE II § 718.

Mitmesuguste probleemide ja küsimuste lahendamise kõrval on meie sõjaajakirjanduses vähe puudutatud, võib koguni öelda puutumata jäetud, veega varustamise küsimus välioludes, eriti aga selle tehniline külg ja selle lahendamise võimalus meil. Seni ei ole meil ka eeskirja ega muud allikat, mis annaks näpunäiteid veevarustuse ja veeamutamise küsimustes.

Arvestades praegusaja sõjapidamise võimalikke iseäraldusi, veeallikate mürgitusi ja bakterioloogia-sõja võimalusi, ei või väeüksuste ja väekoondiste juhid enam asetada veevarustuse küsimust teise järku ka meie oludes, kuigi meil veevarustuse allikaid ja veekogusid on võrdlemisi rohkesti.

Sellele küsimusele tõsiselt suhtumine, juhi ettenägelikkus ja teadlikkus veevarustuse küsimuses võib vältida nii mõndagi üllatuslikku väliolude muutlikus olukorras. Praegusel sõjapidamisel tuleb juhil selles teadlik olla ja seda alati arvestada, et vee rohkus teatavas piirkonnas ei lahenda veel kaugelt veega varustamise küsimust nii joogiks kui ka majanduslikeks ja tehnilisteks tarveteks. Veevarustusele kergelt suhtumine ehk selle lahendamise meeskonna enda hooleks jätmine võib esile kutsuda säärase olukorra, et kaotused kõlbmatust veest on suuremad kui relvadest ja otsesest lahingtegevusest.

Käesoleva aasta „Sõduri“ numbris (21/22) ilmub väga huvitav ja õpetlik artikkel s. ltn. A. Kõrgesaarelt — „Joogi distsipliinist rännakuil“, mis käsitab inimorganismi veetarvitud kehalisel tööl ja annab juhiseid otstarbekohaseks joogivee tarvitamiseks rännakul. Tähendatud artikli ilmumine näitab, et n. ö. „veeküsimus“ hakkab ka meil äratama teatavat huvi ja arvan, et ei ole liigne lähemalt peatuda ka vee enda ammutamise ja välioludes veega varustamise tehnilisel küsimusel.

Välioludes on sagedane nähe, et koha peal olev veevarustus, looduslike veeallikate, kaevude süsteemi ehk veevärgi näol on puudulik või puudub täiesti. Neil juhtudel tuleb väeosadel veevarustust täiendada või koguni uuesti luua enda jõul.

Veega varustamise ülesandeks on — anda teatavas piirkonnas asuvatele väeüksustele head joogivett ja varustada sama piirkonda veega hobuste ja kariloomade jootmiseks, tehniliste ja majanduslike tarvete rahuldamiseks ning tulekustutamiseks.

Joogivee all tuleb mõista vett, mida inimesed kasutavad joogiks, toidu valmistamiseks ning erilist puhtust nõudvateks majanduslikeks töödeks, nagu keha, söögi nõude, pesu, riiete jne. pesemiseks. Joogiveelt nõutakse, et see oleks eeskätt kahjutu, siis maitsev.

Heale joogiveele seatakse üles järgmised nõuded:

a) Vesi peab olema füüsiliste omaduste poolest läbipaistev, värvitu, ilma mingisuguse kõrvalise lõhnata, heamaitseoline, teatava kindla temperatuuriga.

Soovitav joogivee temperatuur on 8—12° C; vesi alla 5° C on tervisele kahjulik, üle 15° C — ilma värskendava maitseta.

b) Keemiliselt koosseisult ei tohi joogi vesi sisaldada olluseid, mis võiksid tekitada kahju inimese organismile ja takistada vee kasutamist igapäevasteks tarveteks esile kutsudes veemututamise sisseadetes ummistusi ning rikkeid.

d) Bakterioloogiliselt joogivesi peab olema vaba haigusi tekitavatest mikroorganismidest, nagu näiteks kõhusoetõve ja tuberkuloosi bakterid, koolera vibrioonid, mädanemise bakterid jne., ja elavatest organismidest (infusoorid jne.), putukate munakestest, tõukudest ning loomade parasiitidest.

e) Joogivesi ei tohi sisaldada vaenlase või tema agentide poolt juuresegatud mürkega muid kahjulikke lisandusi.

Majanduslikeks ja tehnilisteks tarveteks kasutatakse vett: hobuste ja kariloomade jootmiseks, jõujaamade, aurukatelde varustamiseks, töökodades, garaazides, aerodroomidel jne., igasugusel ehitustöödel (betoonitööd), tulekustutamiseks, gaasikaitseks.

Nende tarvete rahuldamiseks peab vesi olema — hädaohutu inimestele ja loomadele, vaba vaenlase mürgainetest ja „pehme“.

Liiga kalk vesi on kõlbmata katelde, auto radiaatorite ja lennukite jahutajate täitmiseks ja on kulukas majanduslikeks tarveteks — saunades, pesuköökiides — kalk vesi nõuab rohkem seepi.

Ülaltoodut arvestades võib lugeda paremaks veevarustuse allikaks niisugust, mis annab head joogivett säärasel hulgal, et kõiki vajadusi, nii tehnilisi, majanduslikke kui santsitaarseid täielikult rahuldab.

Veekulu välioludes oleneb teatava rajooni suhtelisest kaugusest vaenlasest, ja veevarustuse süsteemist.

Võitluspositsioonidel kõige ebasoodsamatel tingimustel — suurte väeüksuste kogunemisel ja kõikide lähedal asetsevate lahtiste veekogude mürgituse puhul vastase poolt — sünnib veega varustamine juureveo teel veevõrgu lõpupunktidest ning edasi käsitsi juurekandmisega. Neil juhtudel on maksvad veekulutamise minimaalsed normid.

Lähema seljataguse rajoonides, kus vesi harilikult vahetult veallikatest ammutatakse, võib neid norme suurendada.

Seljatagustes rajoonides on veetarvitamise kulu lähedane normaalsetele normidele.

Seda arvestades võib välioludes teatava rajooni ehk punkti veekulu arvestusel aluseks võtta norme, mis toodud allpool tabelis.

Välioludes veega varustamiseks kasutavad väeosad vee ammutamise allikana: lahtiseid veekogusid — järvi, jõgesid, ojasid ja tiike; kinniseid veekogusid — looduslikke veallikaid ja lihts ning puurkaevude abil saadud maaalust vett.

Vesi lahtistes veekogudes, eriti suurte asulate lähedal, on sagedasti bakterioloogiliselt kahtlane; tihtipeale sisaldab ta enesesoga, mille hulk jõgedes kasvab suurvee ja suurte vihmade järele, järvedes aga tormide ja marutuulte ajal.

Nr.	Vee tarvitamise otstarb	Veekulu liitrites				
		Võitluspositsioonil	Lähedamas seljataguses	Kaugemas seljataguses	Rahuaja olukorras	
					Kanalisaats. juures	Ilma kanalisatsioonita
1.	Joogivee kulu 1 inimesele . . .	1,5—3	4—5	5—6	—	—
2.	Sõõgi keetmiseks ja pesemiseks	6	10—20	20—25	100—125*)	40—50*)
3.	Saunadele, 1 inimesele:					
	a) auru saunades	—	40—58	58—84	84	84
	b) külmades saunades	—	15—18	15—18	25	25
4.	Pesuköökiidele, käsitsi pesu pesemisel:					
	a) 1 kg kuiva pesule, ilma leotamiseta ja loputamiseta . . .	5	10	12	15	15
	b) sama, leotamisega ja loputamiseega	8,5	15	24—30	40—45	40—45
5.	Mehaanilistele pesuköökiidele . . .	—	—	30—40	30—40	—
6.	1 haavatule välis hospitalis	10	20	20—40	—	—
7.	1 haavatule seljatag. hospitalis . . .	—	—	100—150	—	—
8.	1 hobusele	9—14	14—25	25—40	40—50	40—50
9.	1 vähemale kariloomale	2—3	4—5	5—10	15	15
10.	1 suuremale kariloomale	10—15	15—25	30—50	50	60

*) Juurearvatud vee kulu majanduslikeks tarveteks.

Sellist vett tema looduslikus olekus võib tarvitada ainult majanduslikeks vajadusteks ning loomade jootmiseks; joogiveena võib teda kasutada ainult peale esialgset puhastamist ja kahjutuks muutmist.

Pealegi võitluspositsioonide piirkonnas ja selle lähedamas seljataguses vesi lahtistes veekogudes võib kergesti saada vastase poolt keemiliselt ja bakterioloogiliselt mürgitatud.

Maaalused veed kujutavad enesest peaaesjalikult maapinnast läbiimbunud vett. Imbudes läbi vett läbilaskvatest maapinna kihtidest, jääb vesi püsima veekindlal kihil (näit. savi).

Olenedes veetoovate kihtide lasumise sügavusest ning nende veega toitmise viisist, eranduvad maaalused veed — pealmisiks nn. pinnaveeks ja alumise kihi veed — põhjaveeks.

Maaaluse vee keemiline koosseis oleneb maapinna kihtide iseloomust, vee temperatuurist ja vee maapõuest läbiimbumise ajast. Orgaaniliste olluste ja bakterite hulk oleb maapinna kihtide filtreerimise puhtusest. Võib lugeda, et 5—8 m maapinna sügavuses pisielukate idusid enam ei leidu.

Suure tähtsuse veevarustuses omab see asjaolu, et maaaluses vees puuduvad füüsilised lisandused, millede kõrvaldamine raskustega on seotud.

Maaaluse vee mürgitamine vastase poolt on raskesti läbiviidav, nii et võitluspositsioonide lähedal on kõige hädaohutumateks ja kindlamateks vee ammutamise allikateks ainult maaalused veed.

Maaalustest vetest on sügavate maa kihtide looduslik allikavesi kõige parem nii üksikute veevarustuse sisseadete kui ka terve veevarustuse süsteemi loomiseks. Allikavee temperatuur on ühtlane, ei olene aastaajast — harilikult 5—10° C.

Pinnavesi, eriti elamute piirkonnas, võib äratada kahtlust bakterioloogiliselt, on äärmiselt ebakindla juurevooluga ja seega veevarustuseks tarvitatav väikese veekulu juures.

Põhjavesi, teatava filtreeruva maakihi paksusel, iseloomustub ühesuguse kindla juurevooluga, on puhas ja õsutub seega heaks veevarustuse allikaks.

Kõige lihtsamad ja laialt tarvitavamad pinnas ja põhjavee ammutamise abinõudest on kaevud.

Kaevude ehitamise asukohad valitakse arvestades maastiku üldreljeefi ja tunnuse märke, millised vee lähedat juuresolekut maapinnas näitavad, näit. kohad, kus kasvab lopsakalt ja rikkalikult taimestik.

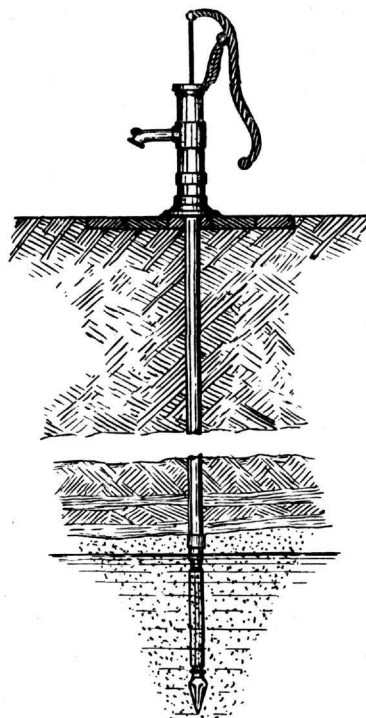
Sellele täienduseks tehakse lähedalolevate kaevude luuret ja kogutakse asjast teadlikelt kohalikest elanikest andmeid veerohkuse ja omaduste üle.

Kaevud põiklõike suuruselt ja konstruktsioonilt võib jaotada kahte liiki: 1. suure läbilõikega — lahtised kaevud ja 2. väikese läbilõikega — toru ehk puurkaevud.

Lahtised kaevud oma ülesandelt, ehitusviisilt ja materjalilt on väga mitmesugused. Nende ehitus on eriala küsimus ja käesoleva artikli piirid ei võimalda sellel pikemalt ja üksikasjalisemalt peatuda.

Toru ehk puurkaevudest piirdume ainult Ameerika süsteemi ehk nn. Nortonkaevudega, missugused võtavad vee maapinna pealmistest kihtidest, s. o. mitte üle 7—7,5 m sügavuselt.

Käesolevas kirjutises peatun Nortonkaevude kirjeldusel, nende ehitamisel ja kasutamisel pikemalt, sest meie tagavarad võimaldavad nende laiemalt tarvitusele võtmist, eestikeelne kirjandus sel alal aga puudub täielikult.

Joon. 1.

Nortonkaevud (joon. 1) kujutavad enesest välitiüpi kergeid kaevusid, missugused on kiiresti ehitatavad, kiiresti lahtivõetavad ja kergesti teise kohta ümberpaigutatavad.

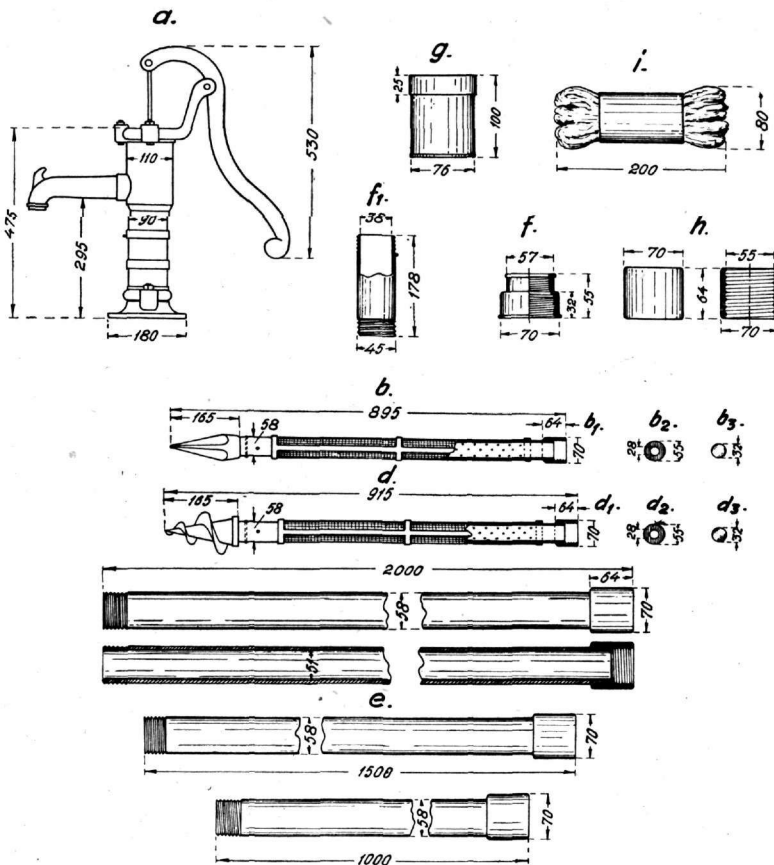
Neil omadustel on suur tähtsus väliloludes.

Peab tähendama, et maapind meie vabariigi piirides ei soodusta igalpool ja laiemas ulatuses Nortonkaevude kasutamist. Nende kasutamine veevarustuse abiallikana aga võib ka meil omada suurema tähtsuse, eriti siis, kui kaevude õige asukohtade valikuga ja ehitamisega on väeosade meeskonnad vilunud.

Meil kaitseväs tarvitavate Nortonkaevude üksikud osad ja tööriistad on koostatud komplektidesse ja nimelt — kaevude komplektidesse ja kaevu ehitusabinõude komplektidesse.

Olenedes kaevutorude läbimõõdu suurusest jagunevad mõlemad komplektid nr. 1 ja nr. 2. Kaevu ehk kaevu ehitusabinõude komplektid nr. 1 on 38 mm sisemise mõõduga kaevutorudele ja komplektid nr. 2 — 51 mm torudele.

Kaevu komplekt (joon. 2) koosneb:

Joon. 2.

1. Pumbast (a).
2. Toru alumisest jätkust teraotsaga (b).
Jätk on kaetud vask filtervõrguga ja varustatud muhvi (b_1), seibi (b_2) ja kautšukkuuliga (b_3).
Joonisel on toodud teraotsaga jätk

komplekt nr. 2, s. o. kaevutorudele 51 mm sisemise läbimõõduga.

3. Toru alumisest jätkust vindiotsaga (d).
Jätk on kaetud filtervõrguga ja varustatud muhvi (d_1), seibi (d_2) ja kautšukkuuliga (d_3). Joonisel on toodud jätk kaevu komplekt nr. 2.

4. Neljast tsingitud torululist (e),
pikkusega 2,00 m — 2 tk.
" 1,50 " — 1 "
" 1,00 " — 1 "

Joonisel on toodud torulülid komplekt nr. 2-le.

5. Ülemineku muhvist (f) ühenduslüluga (f_1).
6. 2 tagavara muhvist (h).
7. Purgist tinamenningmäärdega (g) ja takkudest (100 gr) (i).

Pump 90 mm läbimõõduga (joon. 2-a) on malmist ja koosneb alusest, kerest ja kaanest kronsteiniga.

Toru alumisi jätke teraotsaga (joon. 2-b) kasutatakse kõva maapinna läbilõikamiseks. Nad koosnevad piramiidi või koonusekujulisest terasest otsast kinnitatud needidega torule. Toru seinad on auklised ammutatava vee sisselaskmiseks. Vee filtreerimiseks on jätk kaetud vasktraadist võrguga.

Toru alumisi jätke vindiotsaga (joon. 2-d) kasutatakse liivase maapinna juures. Nad koosnevad terasest koonusekujulistest vintidega otstest, kinnitatud needidega torule. Toru seinad on auklised vee vastuvõtmiseks. Vee filtreerimiseks on jätk kaetud vasktraadist võrguga.

Kõik alumised jätkud on varustatud muhvi, raudseibi ja kautšukkuuliga. Seibkuuliga asetatakse muhvi jätku ühendamisel kaevu toruga.

Kaevutoru lülid (joon. 2-e) on rauast, tsingitud ja sisemise läbimõõduga:

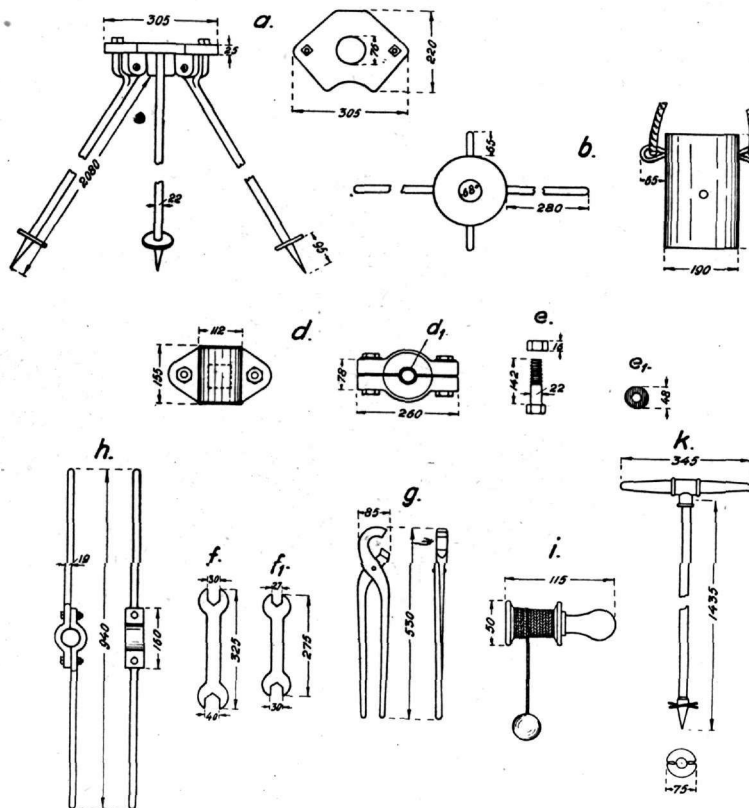
- komplekt nr. 1-le — 38 mm
- " nr. 2-le — 51 "

Lülide otsad on vindiõigetega ja varustatud umbes 64 mm pikkuse muhviga. Muhv

vid on sisemiste vindilõigetega torude omavaheliseks ühendamiseks.

Ülemineku muhv (joon. 2-f) on kasutatav ainult nr. 2 kaevude juures, kus pumba ühendustoru ja kaevu toru on erinevate läbimõõtudega.

Kaevu ehitusabinõude komplektis (joonis 3) on:

Joon. 3.

1. kolmjalg plokkidega (a),
2. ramm kahe nõoriga (b),
3. kinnihoidja (d), puukiiludega (d₁),
4. tagavara polt seibiga kinnihoidjale (e),
5. mutrivõtmed kahepoolsed: suured (f) — 1 tk., väiksed (f₁) — 1 tk.,
6. torukeeraja (h),
7. torutangid (g) — 2 tk.,
8. lood nõoriga (i),
9. maapuuri 75 mm (k).

Kolmjalg (joon. 3-a) koosneb kerest avausega keskel, rammimisel toru läbilaskmiseks ning kolmest jalast.

Kere otstele on ühendatud kaks rippuvat ploki õnaratega rammi nõõridele.

Ramm (joon. 3-b) on malmist. Rammi keskel olev avaus on toru läbilaskmiseks rammimisel. Rammi külgedel olevatele kõrvadele kinnitatakse kaks 20–30 mm läbi-

mõõduga tõrvatud köit, pikkusega 4,5 m. Risti kõrvadele asetsevad rammi külgedel 280 mm pikkused käepidemed.

Kinnihoidjad (joon. 3-d) on malmist ja koosnevad kahest poolest, millised kahe poldi, seibi ja mutrite abil kokku tõmmatakse. Komplekt nr. 2 kinnihoidja sisekülgedes on pesad puukiiludele (d₁) kaevu torude kaitseks kinnihoidja kokkutõmbamisel ja rammi keeramisel.

Torukeerajat (joon. 3-h) kasutatakse liivase maapinna juures vindiotsaga aluse jätku kasutamisel torude sissekeeramiseks maapinnale.

Torukeeraja on rauast ja koosneb kahest poolest. Mõlemal poolel on üks ots käepidemeks, teine toruhoidjaks. Torukeeraja pooled ühendatakse omavahel poldide ja mutrite abil.

Torutangid (joon. 3-g) on kasutatavad kaevutoru lülide ühendamisel ja lahti keeramisel.

Maapuuri (joon. 3-k) koosneb puurist, vardast ja käepidemest. Varda ühte otsa kruvitakse puur, teise — käepidemehoidja. Käepidemehoidjasse asetatakse puurimise ajaks kõvast puust käepide (tamm, kask).

Parimaks maapinnaks Nortonkaevu ehitamiseks on liiv.

Enne kaevu ehituse alustamist on vajalik koguda andmeid maapinna omaduste ja põhjavee kõrguse üle, sest töö edu ning vee ammutamise hõlpsus on täiesti ärarippuv maapinnast ja vee sügavusest. Kõige otsustavkohasem on enne kaevu ehitamist toimida maapinna katsepuurimist kaevu ehitusabinõude komplektides oleva maapuuri. Juhul, kui ilmsiks tulevad maapinna kõvad kihid, mis torustiku sisserammimist võivad takistada, minnakse üle teisele soodsamale kohale.

Vetttoova kihi sügavusel üle 6,40–7,20 m ei või enam Nortonkaevusid kasutada, sest lihtpumbaga üle selle kõrguse vett ülestõsta ei saa.

Valitud kohal kaevu kokkuseadmiseks seatakse üles eeskätt kolmjalg, nii et tema jala otsad lasuksid lapiti maapinnale. Kõie

otsad kinnitatakse rammi kõrvade külge ja lastakse üle plokkide. Selle järele tõstetakse ramm üles ja seotakse kolmjala kerele, mäsides vabad plokkidest läbilastud kõie otsad rammi käepidemete külge.

Toru alumine jätk asetatakse otsaga alla poole ja mahutatakse selle muhvile seib kautšukkuuliga. Viimane asjaolu omab erilise tähtsuse, sest juhul kui kuulike ei lasu seibil, pump vett ei tõsta.

Siis võetakse 2-m kaevu torulüli ja ühendatakse muhvi abil 1-m lüluga. Ühendatud lülid lastakse läbi rammi ja kolmjala kere avauste, nii et 1-m lüli on pealpool ja 2-m — all. 2-meetriline lüli ühendatakse muhvi abil alumise jätkuga, hoolt kandes, et selle juures seib ja kuulike välja ei kukuks.

Torude ühendamine sünnib torutangide abil, hoides ühe tangiga ühendatavat toru, teisega — muhvi.

Torude omavahelisele kindlale, tihedale ühendusele tuleb erilist rõhku panna. Selleks kasutatakse takku ning mäaret. Toru otsad peavad muhvides tihedasti kokku puutuma, vastasel korral libisevad need rammimisel muhvi vintidest välja.

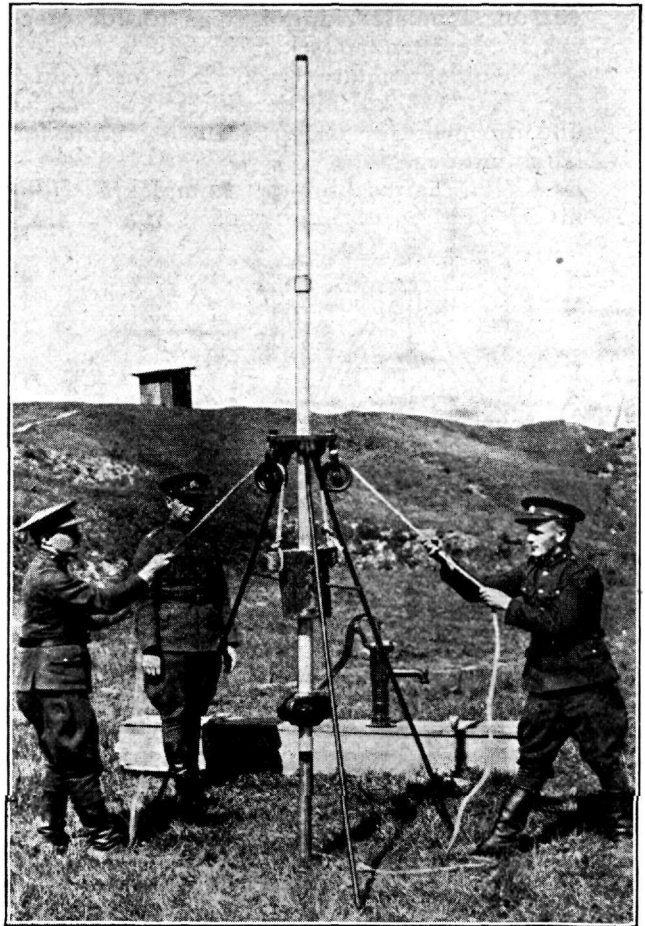
Asetades toru alumine jätk maapinnale ehk lastes see maapinda puuritud auku (kui see on esialgul tehtud maapinna uurimise otstarbel), kinnitatakse torule kinnihoidja mõlemad pooled, kandes hoolt, et selle juures kinnihoidja ja toru vahel puukiilud ei puuduks. Kinnihoidja pooled tõmmatakse poltidega kokku nii tugevasti kui see võimalik. Kinnihoidjat ei või asetada torule täiesti muhvi juure, vaid veidi ülespoole, umbes 75—100 mm kaugusele.

Enne rammimise alustamist seatakse toru loodi abil täiesti püstloodi. Viimane tingimus on eriti tähtis, sest rammi löögid mõjuvad kallakasendis olevatele torudele purustavalt.

Peale kõite lahtisidumist, mis rammi õhus hoidsid, rammitakse torud rammi tõstmisest ja allalaskmisest tekkivate löökidega maapinda (joon. 4), paigutades aegajalt kinnihoidja toru kaudu kõrgemale.

Kui toru lühikene (1 m) lüli on nii võrd allalaskunud, et tema ülemine ots kolmjala kerest veel umbes 75—100 mm kõrgemal, kruvitakse see ära ja ühendatakse teise, pika (2 m) lüliga. Ühendatud lülid lastakse läbi kolmjala kere avauste, nii et lühikene lüli jääb üles ja pikk allapoole. Mõlemate pikkade lülide kokkupuutuvad otsad ühendatakse muhviga ja jätkatakse rammimist edasi.

Kui jõutakse nii kaugemale, et lühikese lüli ots jälle kolmjala kerest 75—100 mm kõr-

Joon. 4.

gemal, kruvitakse see ära ja ühendatakse keskmise (1,5 m) lüliga. Mõlemad omavahel seotud torustiku lülid ühendatakse juba sissërarmitud teise pika lüliga ja jätkatakse uuesti rammimist vetttoova maakihini.

Kas alumine jätk on vetttoova kihini jõudnud välja, tehakse kindlaks sissërarmitud torustiku lõpuni allalastud loodiga. Tagasitõmmatud nõõri märg ots tunnistab vetttoova kihini jõudmist ja näitab kuivõrd kaev on sellesse süvenenud.

Torustikus vee ilmsikstulekul rammitakse kaevutorusid veel niipalju, et viimase maasse löödud lüli ots ületaks maapinda 0,30—0,60 m.

Juhul, kui selle järele jääb veel üle sissërammimata lüli, kruvitakse see ära.

Ramm, kinnihoidja, kolmjalg ning teised ehitusabinõude komplekti tööriistad koristatakse ära ja kasutatakse uuesti teise kaevu ehitamisel.

Maapinnast väljaulatava toru otsale aga kinnitatakse pump. Ühenduskoha tihenda-

miseks kasutatakse, samuti nagu torustiku üksikute lülide omavahelisel ühendusel, takku ja märet.

Enne pumpamise alustamist on soovitatav pumba pealmisest avausest valada sisse veidi vett.

Pumba käepideme paari löögi järele ilmub vesi — esialgul sogane, siis puhas. Esimest 50—100 liitrit parem mitte tarvitada.

Kaevu lahtivõtmine sünnib vastupidises

järjekorras. Peale pumba ärakruvimist kindlitatakse maast väljaulatava kaevutorustiku otsa toru lühike (1 m) lüli. Lüli asetatakse otsa ramm, kuid kinnihoidja alla. Rammi löökidega alt üles, kasutades selle juures kolmjalg ja köit, tõstetakse toru maapinnast aegamööda välja.

Toru maapinnast väljatõmbamise ja väljaulatamist mööda kruvitakse selle üksikud lülid lahti. (Järgneb.)

Kaasaegne õhukaitse-suurtükivägi. *)

Õk-suurtükiväe tehniline kasutamine.

a) Laskmise põhialuseid. Õhumärkide laskmise iseärasuseks on märgi suur liikumise kiirus. Tulistades näiteks lennukit, mille kiirus 70 m/sek. (250 km/t) ja kõrgus 4000 m, näeme, et mürsu lennu vältel, mis on keskmiselt 8 sekundit, on märk edasi liikunud 560 m. Sellest tingituna teostub õhumärkide laskmine väljaarvestatud märgi tulevase asukoha pihta, kus mürsk ja lennuk peavad kohtuma. Et aga lennuki liikumise vabades ruumis ei ole millegagi piiratud, siis paistab, nagu oleks lennuki tulevase asukoha määramine võimatu. Tegelikult ei ole aga see nii. Kindla lahingülesandega lennuk ei saa oma asukohta ruumis alaliselt muuta vigurlendudega. Eriti on see maksev lennukite gruppide ja pommituslennukite kohta. Eeltoodu põhjal on õigustatud õhumärkide laskmisel tarvitatav järgmine põhihüpotees, mis on maksev enamikes riikides: mürsu lennu vältel liigub lennuk sirgjoonelisel muutmatul kõrgusel muutmata kiirusega. Viimasel ajal on nimetatud hüpoteesi sisse toodud parandusi (P.-Am. Ühendriikides), kus märk muudab oma kõrgust mürsu lennu vältel. Eraldi hüpotees on kasutusel Itaalias, ja nimelt: kord alatud liikumist jätkab lennuk konstantselt. Arvestades lennuki, kui märgi suurt liikumise kiirust, peab õk-suurtükiväe laskmine toimuma kiiresti: ilma igasuguste eellaskmisteta asutakse otsekohe märgi turmamisele, selle tabamisele. Selleks peab olema laskmine ettevalmistatud ja laskeandmed leitud tuleavamiseks. Laskmist ei toimetata mitte parandustega, vaid seda valmistatakse ette (kolonel Pagézy: on ne règle pas un tir, on le prépare).

Õk-suurtükiväe laskmise ettevalmistamine, mis on seega laskmise aluseks, koosneb kolmest tegevusest:

- määrata lennuki tegelik asukoht ruumis ja tema liikumist iseloomustavad elemendid;
- määrata lennuki tulevane asukoht, kus mürsk peab lõhkema, kasutades seejuures lennuki liikumise kohta ülesseatud põhihüpoteesi;
- määrata suurtükile vajalised laskeandmed: suuna, tõste ja süütaja seade ja need üle anda suurtükile. Laskmise ettevalmistamine käsitleb tuleüksust, s. t. õk-patareid, kusjuures laskeandmete kindlaksmääramiseks on igas patareis tulejuhtimise aparaat.

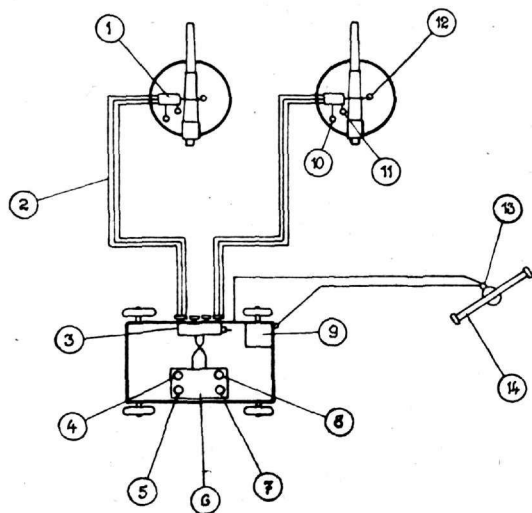
Laskeandmed määratud, on järgmiseks tegevuseks nende kasutamine suurtüki juures tegelikult laskmiseks, kusjuures on olemas kaks laskeviisi:

- otsene laskmine: suurtükk suunatakse kogu aeg suunas ja tõstes märkile; tulejuhtimise aparaadi abil leitud parandused antakse sihtjoone suhtes, et rauaõone telg oleks suunatud märgi tulevasele asukohale;
- kaudne laskmine: suurtükiga ei jälgita alaliselt märki, vaid esimesele antakse valmis andmed tõste, suuna ja süütaja seade kohta; seejuures on püüdeks võimalikult automatiseerida laskeandmete üleandmist, et seega laskmist kiirendada, mis on õhumärkide tulistamise edukuse peamisi aluseid. Jättes puudutamata mõlema laskeviisi hüved ja pahed, tuleb tähendada, et õk-suurtükiväes on üldtunnustatud kaudne laskeviis.

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 35/36 s. a.

b) Tehnilised vahendid. Õhumärkide laskmisel esinevaist tehnilisist vahendeist on esikohal tulejuhtimise aparaadid, mis arvutavad automaatselt vajalised laskeandmed ja annavad need üle suurtükile. Aparaaadi juure kuulub kõrgusemõõtja, millela ei ole võimalik tulejuhtimise aparaaadi töötamine. Kõrgusemõõtjaist on õk-suurtükiväes üldtunnustatud stereoskoobilised kõrgusemõõtjad. Õisel teotsemisel kasutab õk-suurtükivägi märgi valgustamiseks helgiheitjaid ja neid 100—150 sm peegli läbimõõduga. Helgiheitja juure kuulub kõlapüüdj, mille abil suunatakse helgiheitjate kiirte vihk märgile. Kõlapüüdj on seega helgiheitjale sama, mis tulejuhtimise aparaat suurtükile.

Eeltoodud tehniliste vahendite arendamisel antakse peamine tähtsus tulejuhtimise automatiseerimisele. Selle eesmärk on esiteks kiirendada laskmist, sest aeg mängib õhumärkide tulistamisel peamist rolli, ja teiseks kõrvaldada inimeste tegevust laskeandmete arvutamisel, millega vähenevad ka vigade võimalused. Näitena võiks siin tuua õk-patarei tulejuhtimist „Sperrisüsteemilise tulejuhtimise aparaadiga ja laskeandmete üleandmise süsteemiga (joonis nr. 4). Nagu joonisest selgub, on laske-

Joon. nr. 4.

andmete üleandja aparaaadi küljes, kuna vastuvõtjad on monteeritud suurtüki tõsteja pöördemehhanismi külge (nr. 10, 11, 12). Iga seade (suuna, tõste, süütaja) vastuvõtja kujutab enesest jaotusplaati, millel on kaks näitajat. Üks näitajaist pannakse liikuma tulejuhtimise aparaaadi abil ja see näitab kogu aeg jaotusplaadil vastavat seadet. Teist

näitajat on võimalik kohastikku seada esimesega ainult vastava, kas pöörde- või tõste-, mehhanismiga töötades. Mõlema näitaja kohastikku olles on suurtükk vastava seade kohaselt suunatud. Kirjeldatud laskeandmete üleandmise põhimõtte on kasutusel kõigis uute suurtükkidega varustatud keskmise- ja suurekaliibrilisis õk-patareides, väljaarvatud vähemad erinevused. Eespooltoodud tulejuhtimisesüsteemi järgmine samm edasi on elektrilisel teel kogu suurtüki suunamine patarei keskpõstist. Sellist moodust katsetasid sakslased juba Maailmasõjas ja viimasel ajal on selle kallale asunud uuesti ameeriklased.

d) Tuleviisid. Õk-suurtükiväe põhilaskeviis on seeriatega laskmine ehk nn. jälituslaskmine, kusjuures seeria suurus on 3—4 mürsku suurtüki peale. Kogu seeria laskmise vältel antakse laskeandmed suurtükile vahetpidamatult, nii et rauaõõne telg on pidevalt suunatud märgi tulevasele asukohale. Õistel laskmistel kasutatakse peale selle veel tõkketuld, mis moodustatakse perpendikulaarselt vaenlase lennuki oletatavale lähenemisteele.

Eriine tuleviis on signaal tuli, mida kasutatakse meie lendurite tähelepanu juhtimiseks vaenlase lennukitele, mis asetsevad väljaspool patarei tulepiirkonda.

Toodud lühike ülevaade õk-suurtükiväe laskmise tehnikast tõendab, et õk-suurtükivägi on tehniliselt keerukamaid väeliike, kuid oma käsitlemisel lihtsamaid. Ta on lihtsam kui igasugune teine suurtükiväe liik, kus palju erinevaid laskereegleid ja -viise. Prantsuse kolonel Pagézy toob tabava võrdluse õk-patarei ja ajanäitaja vahel: igaüks omab ajanäitaja ja oskab seda käsitseda, kuid vähe on neid, kes oskaks ka kõige üldisemais joonis kirjeldada selle töötamist.

e) Õk-suurtükiväe tule mõjuvus. Tuleb teravalt eraldada maailmasõjaaegse õk-suurtüki tule täpsust kaasaegsest. Kui näiteks 1918. a. kulus prantslasil ühe lennuki mahalaskmiseks keskmiselt 7000 mürsku, siis tundub see arv kaasaajal muinasjutuna.

Peab tähendama, et pärast Maailmasõda on õk-suurtükiväe küsimus riikides, kus seda uuritakse, enam-vähem saladuse katte all. Teatud pilti võib saada kaasaegse õk-suurtükiväe tule täpsusest mõne relvatehase poolt korraldatud katselaskmisist välismaa riikide esindajate juuresolekul. Alljärgnevas on toodud kokkuvõetult kahe sellise katselaskmise tagajärjed.

Katselaskmise tagajärjed

Tabel nr. 1.

firma „Bofors'i poolt korraldatud 1932. a. augustikuul ühe 76,2 mm M. 1930 õk-suurtükiga, kasutades laskemoonana õppemürsku 30 sek. kellamehhanismiga süütaajaga, „Gamma” tulejuhtimise aparati ja 3 m baasiga kõrgusemõõtjat SOM 1924. a. mudel.

Laskm. järk.	Seeriad		M ä r g i				Lõhkemiste keskmine radiaalne kaugus märgist	Igal laskmisel		Märkeid
	nr.	lasud	kiirus m/s.	kõrgus m	kaugus m	tee m		lõhkemisi lähemale märgile kui 10 kauguse tuhand.	mõjuvaid tabavusi	
1.	1.	3	33	2121	4120	163	21	} 100%	} 2,846	Keskmine aeg ühe lasu peale 2,5 sek.
	2.	3	34	2144	4030	162	47			
	3.	3	34	2141	4320	168	29			
	4.	6	44	2150	3880	628	15			
	Kokku						iga seeria ajal			
	seeriad	lasud								
2.	5	15	41	2000	4900	200	18—80	93%	1,075	
3.	5	14	49	1400	3500— —4700	120—250	18—47	79%	0,51	
4.	4	26	41	500	2300— —3000	190—1100	2—20	96%	4,0 (mõned pihtavused)	

Katselaskmise tagajärjed

Tabel nr. 2.

firma „Vickers-Armstrongs'i” poolt korraldatud 1931. a. Belgias ühe 75 mm Vick.-Armstr. õk-suurtükiga, kasutades samasüsteemilist tulejuhtimise aparati ja Ban-Stroud 3 m baasiga kõrgusemõõtjat.

Laskmise järk.	Märk	Märgi		Väljalastud mürskude arv	Vaadeldud lõhkemised			Märkeid
		kõrgus m	kaugus m		arv	tabavusi	tabavuste %	
1.	Veetav varukas	2200—2400	3—5000	72	70	54	77	Tuul 1,5 m/sek. Selge. Tuul 3,4 m/sek. Märk, mille kiirus 300 km/t., on raskesti nähtav.
2.	Lennuk	2900	—	54	49	23	47	
3.	Lennuk	1100—1400	3500—5000	30	24	7	29	Tuul 17,3 m/sek. Märk endine. Madal pilvitus.
4.	Veetav varukas	2900—3200	5000—8000	60	57	23	40	Tuul 11,5 m/sek. Selge.
5.	Veetav varukas	450	2300	17	10	10	100	Madal pilvitus.

M ä r k u s: 1) Tabavusteks loetakse lõhkemisi lähemale märgile kui 10 kaug. tuhandikku.

2) Järjek. 2. ja 3. toodud laskmistel jälgiti sihtriistadega lennukit, mis liikus maa kohal, kuna suurtükk oli suunatud 180° kõrvale — merele; viimases suunas tähistas lennuki asukohta lasketagajärgede vaatlusriistas ristikujuuline märk, mille suhtes arvestatud lõhkemised kujutasid lõhkemisi lennuki enese suhtes.

Esimesest tabelist näiteks selgub, et esimesel laskmisel on välja lastud üldse 15 mürsku, mis on annud 2,8 mõjuvat tabavust ehk teiste sõnadega — lennuki rivist väljaviimiseks on vaja keskmiselt 5—6 mürsku.

Toodud katselaskmise tagajärjed pakuvad küllalt selget pilti kaasaja õk-suurtükiväe tule täpsusest. Arvestades veel seda, et nimetatud laskmised on toimetatud ainult ühe suurtükiga, tuleb pidada neljasuurtükilise õk-patarei tuletäpsust neli korda suuremaks. Seega õigeil laskeandmeil patarei mõjuv tule piirkonnas lastud seeria annab niipalju mõjuvaid tabavusi, et lennuki rivist väljaviimiseks ei ole kahtlust.

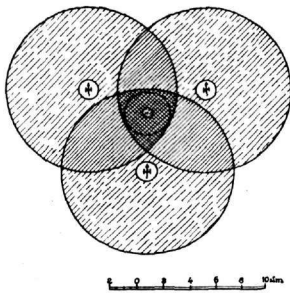
Õk-suurtükiväe taktikaline kasutamine.

Õk-suurtükiväel on täita kahesugused ülesanded: 1) territooriumi ja 2) väerinde õhukaitse loomise näol.

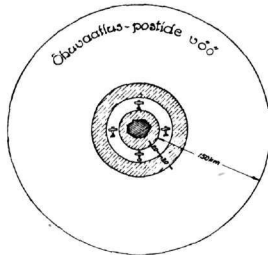
Territooriumil on õk-suurtükiväe ülesanne luua nende üksikute punktide õhukaitset, mille purustamine vaenlase lennukiväe poolt mõjutab kas otseselt sõjategevust rindel, riigi juhtimise ja valitsemise alajne. Õk-suurtükiväe taktikaline kasutamine on seejuures nimetatud punkti või keskuse suurusest, Normaalselt määratakse üksiku punkti kaitseks, mille läbimõõt keskmiselt 3—4 km (sõlmjaam, laod jne.) üks õk-suurtükiväe taktikaline üksus

— grupp ja üks helgiheitjate kompani, milles kolm valgustus-üksust, à 2—4 helgiheitjat. Õk-suurtükiväe grupp, milles kolm patareid, paikneb selliselt kolmnurgana, et kaitstav ese oleks kaetud kolmekordse tulega sellel ulatusel, kust võib teostuda antud eseme pommitamine. Joonisel nr. 5 on toodud tulega kaetud ala 5000 m kõrgusel, arvestades Bofors 75 mm suurtükke. Kui kaitstav ese on oma ulatuselt suur, nagu pealinn, jne., siis teostatakse selle õhukaitset nn. rajooni õhukaitse põhimõttel. Rajooni õhukaitse iseärasus: sellest võtavad osa kõik olemasolevad õhuk.-vahendid, kusjuures peamine raskus lasub aga õk-suurtükiväel ja hävitussõjaväel. Viimati nimetatud õk-vahendeid kasutatakse rajooni kaitsel selliselt, et läbinud ühe tegevuse rajoonist, õhuvaenlane satub otsekohe teise õk-vahendi löökide alla.

Õk-suurtükiväega luuakse ümber kaitstava rajooni vähemalt üks tulevöö, mille ülesanne on tekitada õhuvaenlasele materjalset kahju, teda demoraliseerida ja takistada nii palju kui võimalik vaenlasel üldse jõuda kaitstava objektini. Sellest tulevööst võivad vaenlase lennukid läbi pääseda järgmisse, hävitajate tegevuse vöösse ainult üksikult ja hajutatult, mis loob soodsa olukorra hävitajail neid rünnata. Joonisel nr. 6 on toodud üks võimalik variant rajooni õhukaitsest; joontega tähendatud ala märgib õk-suurtükiväe tulevöösid.

Joon. nr. 5.

○○○○ - õhusõ. suurtükiväe tegevuse-vöö
 ⊕ - hävitajate tegevuse-vöö
 ⊙ - kaitseala raioon
 → - olefatao vaenlase lähenevise-äärund.

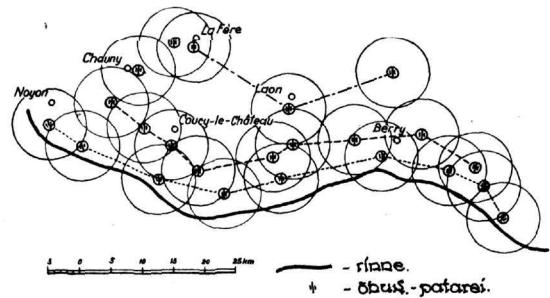
Joon. nr. 6.

Mis puutub õk-suurtükiväe kasutamisse väerinde kaitsel, siis kujunes välja maailmasõjas läänerrindel järgmine põhimõte: õk-suurtükiväega luuakse kogu väerinde ulatuses pidev tulevöö, kusjuures rinde tähtsamais lõikudes on vajalik rohkem kui üks selline tulevöö. Patareidid 1 keskmiselt 2—3 km rinde peale, kusjuures patareidid paiknevad 2—3 joonel. Sellise tulevöö ülesanne: 1) katta väerinnet õhuvaenlase vastu ja 2) takistada vaenlase lennukid läbi pääseda

üle rinde tagalasse ja sisemaale. Katkematu tulevöö tähtsust tõendab asjaolu, et läänerrindel kasutati vastase poolt igasugune tühem selles tulevöös, et oma lennukid sealt läbi pääseda.

Toodud põhimõtted õk-suurtükiväe kasutamise alal on maksivad ka kaasaja-sõjas, väljaarvatud mõned vähemad erinevused üksikutes riikides. Väerinde kaitses kasutatakse peamiselt väikese- ja keskmise-kaliibrilist õk-suurtükiväge (mootorveoga), kuna suurekaliibriline õk-suurtükivägi rinde tagalas ja sisemaal kasutamist leiab. Patareidid paiknevad normaalselt kahel joonel, luues seega tulevöö jalaväe esijoonest alates kuni 12—18 km sügavusse. Nimetatud joonte kauguse kohta üksikute ja patareidide tiheduse kohta leiame erinevaid andmeid olenevalt kasutatava materjalosast j. m. põhjusist. Üldiselt tähendades on: patareidide kaugus üksikest 3—7 km, patareidide esimese joone kaugus jalaväe esijoonest 3—4 km (pealetungil lähemal), esimese ja teise joone vaheline kaugus 4—8 km. Pidev õk-suurtükiväe tulevöö on nõutav nii pealetungil kui kaitsel ja seda nii positsiooni- kui manööversõja oludes.

Õhusõ.-patareidide asetused Saksa 7. armee rindel 1917.a.

Joon. 7.

Joonisel nr. 7 on toodud näitena õk-patardide asetused saksa 7. armee rindel 1917. aastal. Nagu joonisest selgub, moodustavad esimese ja teise joone patareidid pideva tulevöö, kuna tagala tähtsamate punktide kaitses määratud patareidid moodustavad kolmanda joone ja täiendavad oma tulega üldist tulevööd.

Kokkuvõte.

Kaasaja modernsetest relvadest oma tule mõjuvusest ja täpsusest kui ka tehnilisest arenemisest poolest sammub esireas õk-suurtükivägi. Viimane on täitnud täielikult temale pandud ülesande: võidelda õhuvaenlasega. Õk-suurtükiväe tegevus algab

juba sõja kuulutamise momendist võitlusega õhuvaenlasega kauge sisemaa tähtsate punktide ja rajoonide kaitsmisel, hiljem väeosade õhukaitseloomisega alates nende

formeerimisrajoonidest kuni väeosade jõudmiseni lahinguväljale ja lõpuks kogu väerinde tagamisega õhuvaenlase vastu.

J.

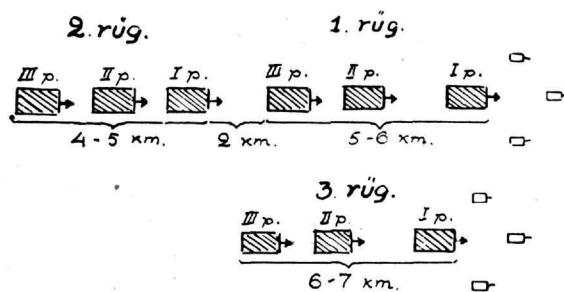
Bibliograafia.

Lennuväe tegevus kohtamislahingus.*)

(I. Žuravlev — „Voina i revolutsia“, mai-juuni 1934.)

Eelväe abistamine niisuguste esemete (rubež) vallutamisel ja valdamisel, millised soodustavad peajõudude hargnemist ja tegevust. See ülesanne teostatakse ründajatelt (rännatakse vastase elavjõude) ja eriti soodsail tingimusil liikumisteedel gaasitõkete loomisega ja teede purustamisega. Selle ülesande sisu seisab ajavõidus, kuna selle teostamine viib järgmiste küsimuste lahendamisele: tegevuseseme valik, vajaliku õhujõu määramine, hävitamisvahendite valik ja side organiseerimine eelosadega (PO).

Tegevuseseme valik — teostada kas vastase peajõudude või eelosade vastu — oleneb oma eelosade seisukorrast. Siin esineb kolm võimalust: 1) ese on juba vaenlaselt vallutatud; 2) ese on veel neutraalne ja 3) ese on juba vallutatud meie vägedelt.

Skeem nr. 1. Vastase eelosad (PO) ennetasid meie eelosi (PO) eseme vallutamisel (haaramisel).

Lennuväe ülesanne — purustada ülekäigud ja vastase avangardi ründamisega abistada oma eelosi eseme vallutamisel.

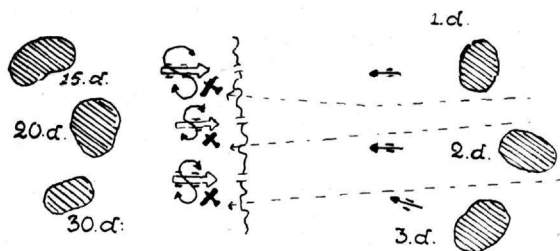
Esimesel juhul nõutakse eelosadelt energilist tegevust: lüüa vastase osi ning vallutada ese (rubež). Lennuväe tegevuseseme valiku küsimuse lahendus oleneb

meie eelosade (PO) jõudude vahekorrad vastasega, mis on teatud määral tingitud ka vaenlase taktikast. Kui vastane on moodustanud eelosa (PO), mis saadetakse ette kuni 20—40 km tähtsate esemete ennetavalt vallutamiseks, siis on äärmiselt vajalik kõvendada oma eelosa lahingulennuväega. Eelosa suure kauguse juures ei ole karta, et peajõudude lahingu sidumisel puuduks lahingulennuväe valmisolek tegevuseks; oletades, et lahing eelosade vahel algas samal momendil, millal poolte peajõud alles astusid välja rännakule, siis lennuväel on veel aega ettevalmistuseks teiseks lennuks kuni 4—6 tundi. Kallaletungi esemeks on vastase eelosa (PO), ülesande ja märgi määrab lennuväele eelsalga juht, kes juhatab lahingus kõiki eelosas olevaid jõude. Kuna kohtamislahingus puuduvad kaevikud ja varjendid, võivad märkideks lennuväele käesoleval juhul olla kõik vastase eelosa koosseisus leiduvad väeliigid: elavad märgid satuvad kergesti nii lennukite klp tule kui pommide kildude alla. Kasulikud märgid on v. suurtükivägi, sest et meie suurtükiväe ja tankide võitlusse astumine nendega osutub eriti raskeks. Meie jala- ja suurtükivägi ja tankid omavad tegevusvabaduse siis, kui lennuväel läheb korda purustada v. suurtükiväge. Teiseks märgiks on vastase varud (II järk). Määratavaks lennuväe jõuks on: 2 lüli ründajaid v. patarei ja 1 salk — pataljoni peale. Korpuse toetuseks jätkub ühest ründajate brigaadist.

Tegevus võtab koguni teise kuju sel korral, kui vastane ei moodusta erilisi eelosi (PO), vaid tähtsamate esemete vallutamine pannakse avangardi peale (vahemaa eelosa ja peajõudude vahel väiksem). Siin jõudude vahekorrad ei ole meie eelosa kasuks. Kuigi lahingulennuväe löögiga vastase avangardi pihta, saavuta-

*) Vt. „Sõdur“ nr. nr. 35/36 s. a.

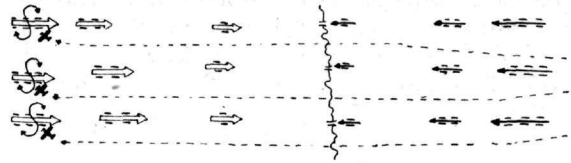
takse esimesel momendil edu, satuvad meie eelosad õige ruttu (umbes 1—1½ tunni pärast) vastase peajõudude peale. Edu niisugusel juhul saavutatakse, kui üheaegselt rünnatakse v. eelosi ja takistatakse tema peajõudude liikumist, kas või ainult selles suunas, kus korpül otsib eelseisva lahingu lahendust. Lennuväe arvestus siin: 1 eskadrill eelväe vastu ja ülejäänud jõud nende v. peajõudude ründamiseks, millised järgnevad samadele eelosadele — 1 eskadrill rügemendi ründamiseks. Esimesed alluvad eelväe juhile, kuna viimased (millised ründavad v. peajõude) — korpuse õhuväe ülemale. Esimeste tegevus kooskõlastatakse eelosa tegevusega, kuna viimased asuvad käsu saamisel kohe tegevusse. Viimasel juhul aja mõttes eskadrillide rünnakud võivad olla üheaegsed, on veel parem, kui peajõudude ründamine teostuks varem, kuid mitte hiljem, sest mida varem rünnatakse peajõude, seda kauem peetakse kinni v. peajõud esimest, kus pörkasid kokku tema eelosad meie õhueelosadega. (PVO). See on väga oluline moment meie eelosa osalise võidu saavutamiseks v. avangardi üle.

Skeem nr. 2. Vastase eelosad on esemele lähemal kui meie.

Lennuväe ülesanne — purustada vastase eelosad ning tagada meie eelosadele eseme vallutamine.

Teisel juhul (v. skeem nr. 2), kui ese on neutraalne, võib olla kolm võimalust: 1) vastase eelosad on lähemal esemele kui meie; 2) meie eelosad on lähemal, kui vastase, ja 3) kui mõlemad pooled on ühekaugusel (väga haruldane juhul) esimest. Meie eelosade ülesande lahendus oleneb siin ajavõidust. Mida valida kallaletungi objektiks — kas vastase peajõud või eelosad — oleneb poolte eelosade jõudude vahekorras ja kaugusest esimest. Kui need mõlemad tegurid on meie kahjuks, tuleb rünnata korraga nii v. peajõude kui eelosi. Kui ainult eelosade jõudude tegur on meie kahjuks, tuleb rünnata vaid eelosi.

Skeem nr. 3. Meie eelosad ennetavad vastast eseme vallutamisel.

Lennuväe ülesanne — löögiga peajõudude pihta isoleerida vastase eelosad, millega ühflasi aidata kaasa nende purustamisele.

Kolmas juhul (v. skeem nr. 3) on täiesti vastand esimesele juhusele, seepärast on ka lennuväe kasutamiseviis lahkumisev. Siin on ülesandeks vastase purustamine osakaupa. Kallaletungi objektiks on peajõud, sest seega isoleerime vastase eelosad. Kui v. eelosad peatumata jätkavad edasiliikumist, avaneb meile soodus olukord nende purustamiseks osade kaupa. Niisugust soodust olukorda on võimalik luua vaid massilise lennuväe kasutamisega ühes suunas. Õhuväelt ründamata naaberkolonnid jätkavad peatamatult edasiliikumist, moodustades lahtised tiivad haaramiseks meie vägedele. Märgive ja kriipsutame alla seda fakti kui kohtamislahingu ühte iseäralist tänapäeva iseloomu joont: lennuväe olemasolu vabastab lahingukorra ettemääramisest manöövrivate kohaselt. Lennuväe abil on võimalik kiiresti vajalikul ajal ja kohas moodustada vastase juures tiiba... Selleks on vaja 3—4 eskadrilli korpuse peale. Juhtimine tsentraalne.

Väekoondiste lennuväe tegevuse tagamine. Seda saavutatakse teatud määral vastase aerodroomile kallaletungiga. Väekoondiste lennuväe kasuks tuleb rünnata hävitajate aerodroomi, kuna väekoondiste enda kasuks tuleb rünnata pommitajate ja ründajate aerodroomi. Seda ülesannet teostavad kergpommitajad. Aerodroomide ründamisest üksi ei jätka, tuleb tagada vahetut julgeolekut luurelennukitele nii tee murdmiseks vastase rajooni kui kaitseks tagasitulekul. See töö pannakse hävitajate peale, mille täitmise aeg oleneb luure kaugusest, luuratava osa suuruselt, koosseisust ja liikumiseloomust ja aerodroomide kaugusest.

Hävitajate piiratud arvu juures tuleb lahendada küsimus: mida täita kahest ülesandest — kas katta rännakut või tagada luurelennukeid. Tähtsam on viimane, kuna rännakkolonnid võivad teatud

määral ka ise endid kaitsta (seniitkahurid ja kuulipildujad jne.)

Peajõudude hargnemine lahingusse.

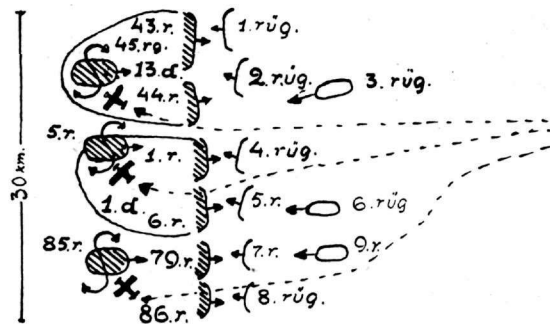
Selles perioodis lennuväe ülesanne seisab vastutegevuses vastase peajõudude hargnemisele seal, kus ta osutub meile kahjulikuks. Lennuvägi mängib siin üldjuhi käes suurt osa: tagab juhi mõtte lahinguks. Lennuväe peategevus seisab selles, et võita aega. Märkide iseloomust (vastase elavjõu ründamine, milline ähvardab meie tiibu või seljatagust) tingituna tuleb kasutada siin ründajaid. Aja mõttes teostuvad need ülesanded 4—5 tundi pärast eelosa (PO) lahingut või 1—1½ tundi pärast lahingu sidumist avangardiga. Seda tuleb pidada silmas lennuväe kavalisel tegevusel. Eelosa lahingust osavõtnud lennuvägi võib teiskordselt lennata välja lahinguks peajõududega; see võimalus puudub sellel lennuvälal, milline oli lahingus avangardiga. Ülesande täitmiseks peab maavägede üldjuht andma täpsemad andmed lennuväe juhile; viimastel peal olema selge pilt maapealsest olukorrast. Tegevuse iseloom on kiire, et rünnata veel kompaktsed kolonne ja lähenemisformatsioone. Rügemennt hargneb 1½ tunni jooksul, kahe rügemenndiline kolonn — kolm tundi. Rünakkord nõuab lennuväelt teist rivistust, kui seda nõuab lahingukorras olev formatsioon. Kolonnide ründamiseks antakse suunad — teed, kuna hargnenud formatsioonide ründamiseks — rajoon, riba.

Peajõudude lahing.

Iga lahingtüüp omab oma iseloomustava joone. Näiteks pealetungi lahingus suurtükiväe tuli valitseb püssi- ja kuulipilduja tule üle; koguni vastupidist pilti näeme kohtamislahingus. Siin lahing seotakse väiksemate gruppide algatusel, järkjärgult laienedes rinnetpidi ning kasvades ruumis ja pingutuses. Ei ole aega organiseerida keskindatud tuld, seepärast on tulevahendid antud nooremate juhtide käsutusse. Tihti puudub meetodiline koostöö tule ja manöövri vahel. Vanema juhi kätes on vaid üks faktor lahingu mõjutamiseks — teise järgu elavjõud ja neile järgnevad ešelonid. Edasiliikumine sünnib peamiselt manöövri arvel (mitte tule mõjul): ühe pataljoni vastase tiivale suunamine võrdub kahe suurtükiväe diviisjoniga. Kõigepealt on vaja edukuseks

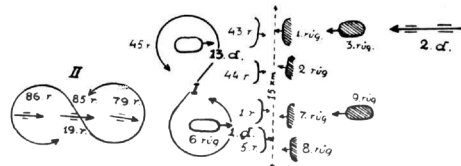
takistada vastase teise järgu elavjõu tegevust. See ülesanne lasub vaid lennuväe peal. Seega lennuvägi on kohtamislahingus vanema juhi kätes mõjuvaimaks relvaks lahingu mõjutamiseks. Kahel järgneval skeemil (nr. 4 ja 5) selgitatakse lennuväe tegevusalasid:

Skeem nr. 4. Peajõudude lahing: poolte korpused liikusid kuuel teel.

Skeem nr. 4.

Lennuväe ülesanne — purustada diviiside varud. Neis oludes jätkub ühest lennuväe brigaadist, et teha võimaluks vastase manöövri vabadus varudega ning seega täiendada tema purustamist. Siin kolm eskadrilli purustavad kolm rügemenndi gruppi, kuna ülejäänud 1½—2 rügemennti (rügemenntide teised järgud) laiali paisatuna pataljonidena laiali rindel ei mõjuta üldiselt lahingu üldkäiku.

Skeem nr. 5.

Skeem nr. 5 esineb dilemma — keda hävitada: kas kahte lähemat rüg. gruppi (diviiside teised järgud), või kolme kaugemat. Siin poolte korpused liikusid kahel teel. **Lennuväe ülesanne** — täidab ülesandest ühe:

1) kas purustab nende kahe diviisi varud, mis on juba lahingus, või 2) takistab teise järgu diviisi edasiliikumist. Mõlemate ülesannete üheaegseks teotsemiseks läheb vaja vähemalt kaks lennuväe brigaadi. Ülesande määrab väekoondise üldjuht, minnes välja konkreetsest olukorrast. Lüüa tuleb siis, kui teised järgud on veel kompaktses seisukorras. Aja määrab koondise üldjuht. Soodsamaks

ründeajaks loetakse näiteks aega, millal seotakse lahingut avangardiga. Löögiandja lennುವေးjuht peab olema koos väekoondise üldjuhiga, vaatamata sellele, kellele sel ajal allub lennುವေးjuht. (See on kohtamislahingu iseäraldusi kõigi väelike juhtide suhtes. — A. La—) Üldjuht annab lennುವေး juhile kõige värskemaid ja täpsemaid andmeid nii oma kui vastase vägedest ning määrab kindlaks täpsed ülesanded õhujõududele.

Ründamisvahendite valik.

Peamiselt kasutatakse pomme ja klp tuld. Elavjõu vastu pommi killud, kuna fugasspomme tarvitatakse vaid efekti suurendamiseks (kolonnide pihta ja eriti kus on koosseisus hobused) ja purustamiseks (teed, kitsendused jne.). Klp. tuli on täiendav vahend pommi kildudele. Klp. tuld kasutatakse erelistest mitmerauaga kuulipildujaist.

Järeldusi.

Käesolevas töös käsitlesime peamiselt juhtimise küsimust, pidades silmas, et ainult juhtimise õige lahendus annab efekteid tulemusi lennುವေး tegevuses. Tõuse küsimus, kas moodustada korpusele antud hävitajaist ja ründajaist ühine grupp (AG)? Kirjutises nägime, et korpuse piirides ei ole hävitajail ja ründajail ühist taktikalist tegevust ei ajas ega kohas. Neid ühendatakse ühte gruppi vaid siis, kui mõlemad liigid täidavad ühte ja sama ülesannet, sealjuures vaid ajutiselt. See leiab aset rohkem operatsioonis kui lahingus, s. t. kui tegevusest võtab osa armee lennುವေးgi. Sel korral allub lennುವေးgi armee lennುವေး ülemale, moodustades ühe AG. Korpusele allutatud lahingulennುವေးgi (hävitajad ja ründajad) allub iga liik oma eskadrilli ülemale ning AG ei moodustata.

Teine küsimus: Kas allutada lahinguõhuväge vähematele koondistele või jätta armee juhi kätte? Lennುವေးgi on tänapäev võimeline ilmuma vajalikku kohta vajalikul ajal (paindumus, kiirus, masstegevus jne.) See omadus on toonud põhjalikud muudatused vägede juhtimise vaadetes. Seni (varem oli see loomulik) loeti, et armee juht võib mõjutada lahingutegevust mitte varem ühte ööpäeva, ja tihti veel hiljem. Tänapäev see ei ole enam nii, kui lennುವေးgi on armee juhi käes. Tulelöögi vägevuselt lennುವေးgi ületab kõik

teised relvliigid. Peale vägevuse on ta painduv ja kaugemale ulatav. Armee juht võib teda kiiresti saata sinna, kus on selle järele vajadus, ning samaga otsustavalt mõjutada lahingutegevust, suunates teda soodsaille roobastele. Sealjuures tuleb märkida, et seda suudab teha ööpäeva jooksul mitte üks, vaid kaks ja isegi kolm korda, s. o., armee juhi mõju väljendub lahingus (pange tähele, mitte operatsioonis, vaid lahingus!) veel kiiremini kui samas kohas divüli mõju. Just seepärast ei või õhuväge jaotada väiksemate koondiste vahel, olgu ehk siis, kui korpus või diviis täidab täiesti iseseisvalt ülesannet. Lennುವေးgi ei ole suurtükivägi, ei marsi kolonnides. Vaatamata sellele, kas ta on armee või vähemate koondiste käsutada, tõuseb ikka ühelt ja samalt aerodroomilt, pealegi on tal side armee juhatuslega kindlam ja tugevam.

Üldine järeldus on: Lennುವေးgi on võimeline täitma temale langevaid ülesandeid kohtamislahingus täiel määral vaid siis, kui ta teotseb massiliselt, seepärast tsentraliseeritud juhtimine peab olema eeskirjaks, kuna allutamine korpustele — erandiks. Peale selle lennುವေးgi esineb faktorina, mis otsustavalt muudab kohtamislahingu iseloomu ning armee juhtimise osa, võimaldades armee juhile karedalt mõjutada lahingukaiku. Seepärast valitsevad vaated ja meetodid kohtamislahingu kohta tulevad võtta uuesti kaalumisele.

A. La—

Tankide asukoht rännakul kõos jalaväega kohtamislahingu ootel.

(Mehhanizatsija i motorizatsija
RKKA, nr. 7. — 1934.)

Jalaväe rännaku korraldamisel koos tankidega kohtamislahingu ootel kerkib üles tähtis küsimus, kuidas ja kus peavad liikuma tankid.

Lahendus on lihtne sel juhul, kui vastase suunas viivad kaks või rohkem teed. Kui tuleb aga liikuda üht teed mööda, siis on autori arvates tankide võimalikke liikumisviise kolm: a) jalaväe kolonni saba; b) eelväe ja peajõudude vahel (nagu seda ette näevad N.-Vene eeskirjad)

ja c) eelväe ees. Kõigil kolmel juhul tankid liiguvad edasi hüpetega.

Igal nendest lahendusviisidest on oma head ja halvad küljed. Vaatleme igat juhtu eraldi.

1. Liikumine jalaväe kolonnis abas.

Head küljed:

a) Tankide kolonn ei vaja sel juhul iseseisvaid luure- ja julgestusorganeid või vajab neid minimaalsel määral.

b) Masinad, mis rivist ühel või teisel põhjusel välja langevad, ei sega jalaväe kolonni liikumist.

c) Tankide avastamise võimalus vastase maapealsete luureorganite poolt on minimaalne.

d) Tankid võivad teha hüppeid ja peatusi oma äranägemisel.

Halvad küljed:

a) Tanke ei saa sel juhul viivitamatult saata lahingusse. Seega on kõrvaldatud võimalus atakeerida ootamatult vastase rännakukolonne, milline asjaolu kohtamislahingus oleks väga oluline. Järelikult see lahendusviis ei ole otstarbekohane.

2. Liikumine eelväe ja peajõudude vahel.

Head küljed:

a) Nagu esimeselgi juhul, ei vaja tankid iseseisvaid luure- ja julgestusosi.

b) Tankid on teatava määraneni varjatud vastase maapealse vaatluse eest.

c) Tankid võivad õigeaegselt astuda lahingusse, ootamatult atakeerides vastase eelväge ja isegi peajõudusid.

Halvad küljed:

a) Distant eelväe ja peajõudude vahel ei luba seal teostada rännakut hüpetega ka üsna väikesel tankiüksusel. Kui aga jalaväe käsutuses on üks tankipataljon, mis N.-Vene vaadete järele on normaalne, siis on see hoopis võimatu, kuna tankipataljoni rännakukolonni pikkus juba üksi on 2—2,5 km.

3. Liikumine eelväe ees.

Head küljed:

a) Võimalus teha pikemaid hüppeid.

b) Soodus hargnemine ja täielik ma- noövrivabadus.

c) Võimalus kiiresti ja ootamatult atakeerida vastase eelväge ja ka peajõudusid enne viimaste hargnemist lahingukorda, milline asjaolu omab kohtamislahingus otsustavat tähendust.

d) Tankide olemasolu eelväe ees annab

võimaluse eelväge suuruselt tunduvalt vähendada.

Halvad küljed:

a) On tarvis hulk iseseisvaid abinõusid luureks ja julgestamiseks.

b) Vastase luureorganid võivad kiiresti avastada tankide olemasolu, autor arvab aga, et hea luure- ja julgestuse korralduse juures vastane ikkagi ei saa teada tankide arvu ja tegevussuunda. Seepärast autor peab viimast lahendusviisi kolmest võimalikust kõige paremaks.

A. K.

LÄTI.

„MILITARIS APSKATS“

Nr. 7.

„Juht ja rahvas“ — Läti minister-presidendi K. Ulmanis'i tegevus isamaalsuse ja iseteadvuse tõstmisel. Kindr. Kr. Berkis „Lahingrännak lõunasse“. — Võnnu rügemendi liikumine Volmari kaudu Võnnu ja eelsündmused võitlustele landesvääriga. Kol. A. Kripens „Kursemi diviisi algus ja võitlused“. — Augustikuus möödus Kursemi diviisil 15 aastat vormeerimisest. Artiklis antud ülevaade diviisi üksuste tekkimisest ja tegevusest Vabadussõjas. K. T. „Ratsarügemendi 15. aastapäev“. — Lühike rügemendi tekkimise ja tegevuse ülevaade. K. Dumanis „Uus Lätimaa rahvusvahelises peres ja selle diplomaatilised ülesanded“. — Majanduspoliitiline ringvaade. Kol.-lt. A. Linde „Autoritaarne vaietus on ajakohasem riigikorra viis“. — 15./16. mai sündmuste tulemused. — „Sellest meie pääsesime mööda“. — Austria veebruarikuu mässu sündmuste käik „Deutsche Wehr“ andmete järgi. Kol.-lt. A. Maurinš „Kuidas tegutseb punaväe rühm ja jagu kaitsevahingus“. — Artikkel koostatud „Bojevoi ustav pehotõ R.K.K.A. II osa“ ja N. Krasitski „Bojevaja rabota mladšego komandira“ andmete järgi. Kapt. V. Deglavs „Ettevalmistused sõjaks tähtsamatel rahvamajanduse aladel“. — Tööstuse osa Maailmasõjas ja ettevalmistused tulevaseks sõjaks. X. „Nii olid organiseeritud hitlerlaste relvastatud jõud“. — SS. ja SA. üksuste organisatsioon ja ülesanded välismaa ajakirjanduse andmete järgi. Kol.-lt. O. „Noorsoo sõjaväeline ettevalmistus välismaal“. — Lühike ülevaade noorsoo ettevalmistusest Eestimaal, Soomes ja Inglismaal. — „Taktikalised harjutused kaardil“ — 1. harjutus. Kaitse. Patüli tegevus kaitse korraldamisel (lahendus). A. Baltinš „Kütirügementide eelkäijad“. — Daugavgriva kindluse maakaitse pataljoni osa läti kütide üksuste tekkimises. Kol.-lt. Grenners-Sokolovs „Rannakaitse suurtükiväe laskimine“. — Laskmise viisi kirjeldus, laskmise viisid Venemaal ja Ameerikas ja tule juhtimine. Kv. ins. kapt.-lt. Kalninš-Vindedzkalns „Õhukaitse suurtükiväe laskemäärused“. — „Õhukaitse suurtükiväe ajutised laskemäärused“ — arvustus ja märkused. Kapt. Kalacis „Märkused õhukaitse suurtükiväe laskemääruste juurde“. — Vastus eelmise artikli autorile. Kol. O. Grossbarts „Tankettide organisatsioon ja relvastus“. — Andmed välismaa sõjakirjanduse järgi. Kapt. Bulmanis „Lennuväe osa Maailmasõjas“.

— Andmed liitriikide ja Saksa lennuvägede tegevuse üle. N.-ltn. Karmazo „Passiivne õhukaitse“. — Pommi- ja gaasikindlate varjendite sisseseade kirjeldus. N.-ltn. Svikis „Sidetuvid“. — Sidetuvide tehnilised ja taktikalised omadused, sideteenistuse organisatsioon ja tuvide kasutamise kord. Kroonika. Ametlik osa. Sõjakirjandus. — K. K. —

SOOME.

„SOTILASAIKAKAUSLEHTI“ Nr. 8 — 1934.

Kol.-ltn. V. A. Sundman. — „Püss, poolautomaatpüss, kerge kuulipilduja.“

Autor käsitleb neid taktikalisi vaatepunkte, mis mõjutavad püssi, poolautomaatpüssi ja kk võrdlevat hinnangut.

Poolautomaatpüss ei ole mitte uus relv. See on edasi arendatud jalaväepüss, kus laadimine sünnib automaatselt. Selle relva tulemõju baseerub ikkagi üksikult sihitud lasule.

Laadimistegevuse sooritamine kanda üle püssi vastavatele osadele ei ole sugugi uus põhimõte. Juba Maailmasõja ajal oli märgata niisuguseid püsse, kuna alles viimasel ajal on konstrueeritud püssi tüüpe, mis rahuldavad neile esitatud nõudeid.

Need nõuded võib suurtes joontes määrata järgmiselt:

1. Ballistilised nõuded on samad, mis esitatakse üldse harilikule jalaväepüssile, näit. küllaldane resonants, küllaldane kuuli lõppenenergia määratud kaugusel jne.

2. Relv peab olema lihtis konstruktsioonilt; samuti ta peab olema lihtis kasutamisel ja hooldamisel; need osad, mis nõuavad igapäevast puhastamist, peavad olema kergesti eraldatavad; relva kaal ei tohi ületada 4,5 kg.

3. Töötamiskindluse suhtes peab nõudma, et laadimisvõtet võiks toimetada käsitsi sel juhul, kui laadimismehhanism automaatselt ei tööta ja kui kõne alla tuleb ainult üksikuli.

4. Silmas pidades relva kasutamist, tuleb nõuda kergesti täidetavat magasinini 5—10 padrundi mahutamiseks, täägi tarvitamise võimalust ja relva kasutamist püssgranaatidega laskmiseks.

Võrdluses võetakse lähtealuseks, et on olemas niisugune poolautomaatpüss, mis vastab eesmainitud nõuetele. Olulised lahkuminekud harilikust vintpüssist olenevad ainult sellest, et laadimine sünnib ilma laskuri kaasabit.

Vaatleme esiteks mainitud asjaolu mõju puht mehaanilise laskmise seisukohalt, ilma et tegevust siduda mingisuguse taktikalise olukorraga.

Poolautomaatpüssiga lastes tundub õlga suunatud päratõuge märksa nõrgemana liikuvate osade tegevuse mõjul. Ehkki mainitud asjaolul ei ole otsustavat tähtsust, on see siiski laskmisele kasuks. Seda on tundnud igauks pikemate seeriade laskmisel — eriti suvepluuses.

Enesest mõista, et päratugi mõjub sihtimise täpsusele. Ometigi tuleb lugeda suuremaks seda kasu, mis laskur saavutab laadimistegevuse ärajäämisega. Igaüks teab, et märkide leidmine kaasaja lahinguväljal on eriti raske. Kui laskur on märgi leidnud, siis ta peab seda

ka pidevalt silmas pidama, kuid laadimisvõtte segab teda selles. See toiming, kuigi ei sunni, ahvatleb laskurit valvama padruni liikumist padruni pessa. Peale selle laadimisvõtte juba iseenesest sunnib laskurit end liigutama. On aga mõningaid olukordi, kus täieline liikumatus on tarvilik. Vaja ainult mõelda „sniperi“ ja üldse varitsemisasendis viibiva laskuri tegevusele, kus väikenegi liigutamine võib olla viimasele saatuslik.

Suurim kasu seisab siiski selles, et laadimisvõtte peale kuluvat aega poolautomaatpüssist laskmisel võidakse kasutada sihtimise või tulekiiruse saavutamiseks.

Sagedasti väidetakse, et laadimisvõtte rahustab laskurit ja takistab teda liiga suurt tulekiirust saavutamast padrunite kokkuhoiu mõttes.

Mis puutub eelmisesse, siis võime vist kindlasti asuda eitavale seisukohale. Kui laskur närvitsemishoos püüab tulekiirust saavutada, siis ta laadimisvõttest küll kunagi ei rahustu. Ümberpöörduvalt — ta püüab tagasi võita kaotatud aega pealiskaudse sihtimisega. Teine väide on küll õige, kuid kas peab liialdatud tulekiirust takistama seega, et tarvilikku tulekiirust panna kaalule? Ometigi on palju olukordi, kus suurel tulekiirusel on otsustavat tähtsust.

Nõuetele vastava poolautomaatpüssi hüved on kahtlemata suured; sellel relval ei olegi varjukülge võrreldes harilikku vintpüssiga.

Millest see siis oleneb, et seni ei ole üle mindud poolautomaatpüssile armeede varustamisel — isegi põhimõtteliselt? Viivitus sünnib kas sellepärast, et oodatakse veel leitud tehnilist viimistlemist või kaheldakse selle relva vajaduses. On ju loomulik, et jalaväe uuele relvale üleminek nõuab hoolikat kaalumist. Kuid sõjaajalugu tunneb ka mõnd näidet, kus on liiga palju kaalutud. Taktikaline vajadus peab ütlema otsustava sõna niisugustes küsimustes. Sellepärast autor asubki asja juurdlema taktika vaatevinklist, ja esiteks kaitselahingu raamides.

Kaitsja jõud baseerub peamiselt tema tulemõjus. Kui tuleülesandeid tagavaid organeid võiks säilitada teovõimsatena otsustava hetkeni, siis oleks kaitse lahinguvõimsina võitmatu — seda siiski eeldusel, et kaitsja tulemõju valitsevas olukorras on õieti arvestatud.

Autor toob selgituseks teoreetilise näite. Üks püssikandja kaitseb end kümne pealetungija vastu. Kui laskur arendab tulekiirust 10 lasku minutis ja tabamisprotsent on 50, siis on võit kindel sel juhul kui ta suudab avada tule selliselt kauguselt, millisel pealetungijal on kahe minuti tee kaitsjani. Sel juhul kui pealetungijal on vaid ühe minuti tee kaitsjani, tuleb viimasele määrata abiks üks mees. See peab paika vaid siis, kui kaitsja on teovõimeline lõpuni. See peabki olema kaitsja püüe.

Varjumine pealetungi kergete relvade tule eest on võrdlemisi hõlbus. Peamist kahju sünnitavad pealetungija granaadipildujad ja suurtükid.

Kuid nende tuli lakkab, kui pealetungija on jõudnud umbes 150 m kaugusele kaitsjast. Sellest hetkest on kaitsja paremates tingimustes tuletegevuse mõttes, võrreldes pealetungijaga. Väikese määrgina ta võitleb pealetungijaga, kes liikudes ei suuda tabavalt tulistada. Siit järeldus, et kaitse on hästi korraldatud, kui kallale-

tungi tagasilöömiseks määratud jalaväe relvad suudavad astuda tegevusse alles vastase suur- tüki- ja granaadipildujatule lakkamisel. Nad peavad olema seni varjatud, kuid suutma siiski osa võtta vastase tagasilöömisest enne kui see on jõudnud 40 m distantsile.

Kui nüüd kaitsjal on varustusel poolauto- maatpüssid, millede tulekiirus on kaks korda suurem hariliku püssi omast ja tabamisprotsent on sama, siis võib ka kaitsjate arvu kahekord- selt vähendada. Ehk teiste sõnadega, me võime poolautomaatpüssidega varustatud kaitsjatele määrata kaks korda laiema kaitselõigu. Kait- selahingu eesmärgiks ongi võimalikult suurema arvu elavjõu vabastamine mujal või hiljem et- tevõetava pealetungi jaoks.

Siit selgub, et poolautomaatpüssi hüved võr- reldes hariliku püssiga on ilmsed.

Edasi autor võrdleb poolautomaatpüssi kk-ga. Ta jõuab arvutuse varal, mis põhjene- vad praktilistel katsetel, järgmisele tulemusele:

Ühe ja sama ülesande täitmisel ühesuguste lasketingimuste juures kaitsel läheb vaja hari- likkude püssidega varustatud 20 meest, 20 püssi ja 200 padrunit või poolautomaatpüssidega va- rustatud 10 meest, 10 poolautomaatpüssi ja 200 padrunit või kk varustatud 8 meest, 4 kk ja 400 padrunit.

Nii võib siis öelda, et poolautomaatpüss ei ole mitte padrunit raiskaja. Eriti tõuseb pool- automaatpüssi tähtsus kinnisel maastikul, kus kiire tule mõju saavutamine on esmajärgu täht- susega.

Enne kui asuda küsimust valgustama peale- tungilahingu raamides, autor peatub lühidalt ühe asja juures.

Kaasaja jalavägi rahuldab tule vajadusi au- tomaatrelvadega. Need, eriti rk-d, omavad väga suure tule mõju ja on peale selle väga pain- duvad. Ka vastane tunneb nende relvade täht- sust. Järelduseks on see, et need relvad tõmba- vad oma peale vastase tähelepanu. Vastane suunab nende peale oma suurtüki- ja granaadi- pilduja tule. Automaatrelvad peavad suhteli- selt sagedasti vahetama oma tulepositsiooni. See omakorda nõrgestab nende tule mõju. Selle vältimiseks püütakse automaatrelvi paigutada positsiooni sügavusse, kus nad otsese või kaud- ses laskmisega täidavad neile antud ülesandeid. On siiski tarvilik, et esijärgust võiks koondtu- lega mõjutada sealt nähtavaid märke. Seepä- rast ongi tulnud kuuldavale arvamusi osade püs- situle tagasimineku võimalustest. Rk tule mõ- ju arvatakse võrdseks rühma püssikandjate tu- lele. Niiviisi asja arutades peaks rühma tuld suudetama suunata ühe märgi pihta. Siin tuleb aga kohe tähendada, et seda nõuet on kaasaja lahingus võimatu täita. Esijärgu rühma juht, kes suudab lahingu ajal rühma püsside tule suunata ühte märki, võib olla uhke juhtimis- oskuses. Poolautomaatpüssidega varustamine ses suhtes tähendab aga märgatavat sammu edasi. Eriti suurt tähtsust on sellel asjaolul pealetungilahingus, kus automaatrelva ei suu- deta visata soovitava kiirusega nõutavasse punkti. Kaasaja pealetungi taktika kohaselt püssidega varustatud jalavägi püüab tulistada alles siis, kui tema abirelvade ja abiväeliikide tuli osutub mitteküllaldaseks või lakkab. Sel-

leks kauguseks tuleb lugeda rünnaku distants. Siin ongi erilise tähtsusega tulekiirus — eriti veel silmapilgul, kus võitlus käib mees mehe vastu. Selles suhtes on poolautomaatpüssi hü- ved märgatavad. Pealetungija võib selles hää- sis iga silmapilk oodata vasturünnakut. Ei ole sugugi kindel, et mahajäänud automaatrelvad jõuavad seks ajaks kohale. Järgmise 10 sek. jooksul jõutakse püssist anda 2—3 lasku, kuid poolautomaatpüssist vähemalt 5—7. Kallale- tungi arenedes vastase positsiooni sügavuses on sarnaseid olukordi küll ja küll.

Poolautomaatpüssi hüved tulevad veel tera- vammalt nähtavale kinnisel maastikul. Võitluses läheda maa pealt suudab kk tulekiiruse suhtes rahuldada nõudeid sama hästi kui poolautomaat- püss, kuid ta moodustab enesest koos meeskon- naga liiga suure märgi.

Püssile langevate ülesannete hulgas tulevad kõne alla veel ülesanded lennukite vastu. Kat- sed on näidanud (Ameerikas), et püssid teatud olukordadel suudavad anda märgatavaid taba- misprotsente lennukite pihta. Muuseumi salakaubit- sejad Soome lahel andsid neist üle lendava merevalve lennuki pihta mõned lasud, milledest kaks tabasid lennukit. Olnuks sel korral sala- kaubitsejail poolautomaatpüssid, siis oleks ta- bamusprotsent kindlasti olnud suurem.

Kokkuvõttes autor jõuab tulemusele, et pool- automaatpüss on igas olukorras harilikust vint- püssist võimsam; ta võib asendada puuduva au- tomaatrelva, kuid ei suuda teda välja tõrjuda kaasaja lahinguväljal.

Kol.-lt. A. O. Pajari. — „Matrose metsa- ja öölahing Aunusel (Olonets) 2/3. 5. 1919.“

Kapten T. V. Viljanen. — „Rügement nõr- galt kindlustatud positsiooni vallutamisel.“ Arti- kulis tuuakse taktikaline ülesanne prantsuse rügemendi pealetungist ühes käskude ja selgi- tusega.

San.-major A. A. Lyytinen. — „Punane Rist“. Genfi lepingu 70. aastapäeva puhul autor toob ülevaate rahvusvahelise Punase Risti arengust.

LEEDU.

„MÖSU ZINYNAS“

Nr. 109 — aprill.

Sõjaajaloo tähtsus ja tema kir- jelduse meetod saksa kindralstaa- bi koolis, — kol.-lt. Raštikis. Führerge- hilfen-Ausbildung näeb ette sõjaajaloo rakendus- meetodit. Sündmused ja operatsioonid ei esine akadeemiliste loengute näol. Ajaloolistest fakti- dest koostatakse ülesanded (tööteemad) ning antakse kuulajaile lahendada. Lahendused võr- reldakse tegelike sündmustega ning tehakse vastavad järeldused. On antud kolm näitlikku taktikalist ülesannet Maailmasõjast — lääne- rindelt (Prantsusmaal). Järeldused: on hea, kui omatakse isiklikud lahingukogemused, kuid tin- gimata tuleb õppida sõdida ka võõraste koge- muste järele. Isiklik kogemus on tihti väga kallis, peale selle ta peaaegu alati hilineb.

Tankide ja jalaväe koostööst, kol.-lt. Grinius (109 ja 110 numbrites). Autor uurib tankide kasutamist, pöörates erilist tä-

helepanu nende liikuvusele. Esimeses osas vaadeldakse F. F. tüüpi tanke (väikese kiirusega) ja teises osas kaasaegseid kiireid tanke. Autor tuleb järeldusele, et pärast lahingu sidumist tankide kiirus ei ole nii suure kui väikese kiirusega tankidel suur.

Mõtteid ja meetodeid üksiksõduri väljaõppes, major Kiršinas. Vaadeldakse kaks konkreetset näidet noorsõduri õpetamise järkjooksule, roomamisele, kohalike esemete luuramiseks jne.

Jalavägi pealetungilahingus, nooremleitn. A. Šimkus. Koostatud prantsuse ja saksa allikail. Tulemus: Pealetungi tegevusi viisi määravad hingelised omadused, mitte aga tehnika.

Järgnevad vähema tähtsusega artiklid ja bibliograafia.

Nr. 110. Mõtteid polügooni tööst, kol.ltn. St. Raštikis. Aluspõhimõtted polügooni töist on autori arvates õiged. Mõnes suhtes seisvat leedu polügoon isegi kõrgemal tema naaberriikide omadest. Artiklis esinevad küsimused igalt alalt: polügooni-taktikast, loovast tööst, taktikalistest harjutustest, ülesannete arutustest, näitlikest harjutustest, kv. orkestrist, laagri ilustamisest, puhkepäevadest jne. Samas numbris on toodud kol.ltn. H. Grabbi artikkel „Sõdurist“ — Brigaadi juhtimise põhiküsimusi pealetungi lahingus. Artikli lõpus soovitakse südamest „Müsu Ziny-nase“ toimetusest sõbralikult armee ajakirjale olla valvel igavesti Eesti rippumatuse eest.

Jalaväe toetamine suurtükiväe tulega, kol.ltn. Jasulaitis. Eriiselt vaadeldakse suurtükiväe tuletoetust, milline antakse jalaväe nõudmise peale. Edasi refereeritakse prantsuse majori Armand Mermet teost: L'officier de renseignement regimentaire en campagne; bibliograafias refereeritakse ka „Sõdurit“.

Nr. 111. Jalaväe moderniseerimisest, major Rapšys. Mida võib panna vastu jalaväelane mootorile, tehniliste vahendite konstruktorile, s. t. sellele, mida nimetatakse armee moderniseerimiseks. Jalaväelane võib panna vastu kõigele sellele kiiruse, osavuse, oma kehalise jõu ja, lahingumehe peamise relva, moraali. Maailmasõja ja leedu Vabadussõja kogemused näitavad, et manööversõjas raskesti koormatud sõdur on lõõgivõimatu. Kanda seljas 30—35 kg, s. o. pool normaal inimese kaalust, on raske; ründaja jõud rauged. Peale riietuse, relvastuse ja varustuse kaalu vähendamist autor soovib sõjaajal kasutada küüthobuseid, kuna selleks raskete vooride moodustamine teisel teel oleks võimatu. Autor teeb ettepaneku eriteenistuste moodustamiseks veovahendite korraldamiseks, soovitudes selleks kasutada „Leedu kütilliidu“ vanemaid liikmeid. Peale selle tulevat minna üle kergele liikuvate osade organiseerimisele — üksikud pataljonid ja jalaväebrigaadid. Jalaväelane peab olema kerge ja painduv.

Selle numbriga käesolevas ajakirjas avatakse uus osa — majandus ja armee. Sõjaväeline büdžett on rahu ja rippumatuse kindlustamine, kol.ltn. R. Bukevičius.

Võrdlusandmed naabritega:

	% kogu büdžetist		1 inimese peale litte*)	
	1931. a.	1932. a.	1931. a.	1932. a.
Leedu	16,52	16,83	23,34	19,46
Latvija	20,70	22,60	36,60	32,20
Eesti	19,60	19,90	44,30	40,80
Soome	15,30	21,70	45,72	43,70
Poola	36,90	41,90	41,20	37,70
Saksa	6,10	7,90	24,90	24,90
SSSR	5,90	5,90	52,60	52,60

1933. aastal Leedu kulutas sõjaväeliste vajaduste peale 49.533.000 litti, s. o. 19,46% kogu eelarvest; ühe inimese peale tuleb 19,10.

Klassifikatsioon üksikute alade järele:

Kulude alad	1932. a. 1933. a.	
	%	%
I. Alalised kulutused:		
Palgad	49,0	52,7
Toit, moon, riietus, voor	33,6	27,6
Korter	7,1	9,5
Sv. varustus (mater.)	6,4	6,4
Haridus	2,0	1,6
Transport	0,7	0,8
San. ja veter.	1,2	1,3
Kokku: 100%		100%
II. Erakordsed kulud:		
Ülespidamine	—	6,3
Kasarmute ehitamine	77,5	9,6
Sv. mater.	22,5	84,1
Kokku: 100%		100%

Edasi kirjutatakse sõduri toidustamisest, riietusest varustamisest, leiva ja liha konserveerimisest ja leiva väliküpsetamisest.

POOLA.

„POLSKA ZBROJNA“

Nr. 222—243. s. a.

14. jalav.-div. lahingõppus Biedrusko õppeväljal Poznani lähedal peeti ära 24. aug. s. a. rootsi kindralstaabi ülema kindr. Nygren'i ja hulga välisriikide sõjaväeesindajate juuresolekul. Õppuse teemaks oli kallaletung ühes jalaväe ja suurtükiväeüksuste lahinglaskmisega ühes kõigi väeliikide omavahelise koostöö harjutamisega ja sõdureile ning juhtidele võimaluse andmisega teotsemiseks tõelisele lahingule lähedates tingimustes. Õppuse esimeses osas väeosad kasutasid paukpadruneid, et seega välismaa külalistele anda võimalust lähemalt tutvuda maastikuga õppuse rajoonis ja jälgida sõdurite tegevust, kellede hulgas leidis palju tagavaraväelasi kelledega väeosad olid täiendatud reservistide suviste õppuste puhul. Õppuse teises osas tarvitati lahinglaskemoona, kusjuures kaitsel asuv vastane oli maskeeritud märkidega. Suurtükivägi, tulekontsentratsioonidega vaenlase vastu panupesade pihta, valmistas teed pealetungivatele jalaväeosadele, kellede edasilükkumist toetasid veel raskkuulipildujad, tulistades kohati patareidena üle oma jalaväe peade vastase positsiooni eelserval asetsevaid märke. Pärast seda kui

*) 1 litt = 0,58—0,60 am. dollarit.

suurtükivägi oli viinud oma tule vastase positsiooni sügavusse, jalavägi liikus „hurraa!“ hüüdes rünnakule, visates vaenlase pihta käsigranaate. Vahepeal ilmnas vaenlase vastulööök pealetungija vasaku tiiva pihta, kuid see likvideeriti õigeaegselt, kuna suurtükivägi võttis siinteotseva vastase kõva kontsentreeritud tule alla. Kallaletung jätkub, kusjuures jalaväeosad liiguvad hästi distsiplineeritud lahingukorras edasipaugutatavate suurtükitulede järele kasutades iga soodsat võimalust hüpete tegemiseks. Pealtvaatajad jälgivad õppust liikudes ühelt vaatluspunktilt teisele, kusjuures õppuse üldjuhataja kindr. Wlad annab neile seletusi tutvustades manöövri üksikasjadega ja juhtidelt antud korraldustega. K. 1300 jõutakse välja viimaste märkideni; vastast haaratakse tiibadelt ratsaväelt-toetatud soomusautodega ja siis lõpeb õppus, mis olevat kõigiti õnnestunud. Õppuste organiseerija ja läbiviija saab kiituse osaliseks peastaabi ülemalt kindr. Gasiorovski'lt. Õppus olevat näidanud kujukalt, et poola sõjaväes ei paradeerita ega mängita sõda vaid tehakse ja harjutatakse ainult seda, mis on vaja lahingus.

*

Käesoleval aastal sõjakoolide viimase kursuse õpilaste ülendamine ohvitserideks toimus: 4. aug. Bydoszcz'is — jalaväe, ratsaväe, suurtükiväe, lennukiväe ja side alal; 15. aug. Varssavis — inseneriväe (sapöörid ja sidemehed) alal, Gdynia's mereväe alal ja Ostrov Mazoveck'is jalaväe alal. Ülendamine toimus kõikjal suure pühalikkusega, ja seda jälgima oli kogunenud mitte ainult ülendatavate omaksed vaid ka suured rahva hulgad.

Eriti pühalikuks kujunes ülendamise protseduur „relvliikide kuninganna („krolovej bronja“) — jalaväe koolis Ostrov Mazoveck'is. Ülendamine päevaks, 15. aug., mil ühtlasi möödub 15 aastat Varssavi lahingust, siia olid kogunenud kõikide jalaväediviiside ülemad või nende asetäitjad, teiste sõjakoolide esindajad, eelmiste 1931—33. a. lendude esindajaid kokku ümmarguselt 100 ohvitseri, ülendatavate omakseid ja teist rahvast. Diviisiülematel avanes seega võimalus nende alluvusse teenima määratud noori ohvitseri tundma õppida, tutvuda lähemalt oludega, milles nad elasid ning õppisid ja osavõtta nende ülendamise tseremooniast.

Ülendamine toimus kuulsate poola kuningate ja väejuhtide ausammaste ning mälestusmärkidega palistatud platsil. Kell 0900 saabus siia riigi presidend ja marssal J. Pilsudski esindajana sõjaministri abi kindr. T. Kasprzycki, kes pärast raporti vastuvõtmist kooli ülemalt k.-ltn. dipl. Bocianski'lt tegi ülevaatuses tema tuleku puhul 1830. a. grenadeeride mundris ülesrivistatud aukompanile nooremate kursuste õpilasist. Sellele järgnes vabaõhu kirikuteenistus välisaltariil kõikide kohalolevate osavõtul, mis lõppes rüütliks pühitsemisega järgmiselt: 12 kõige paremat lõpetajat rivistati erigrupina ja kindr. Kasprzycki puudutas igaühe öla paljastatud mõõgaga selle täheks, et nad ülendatakse rüütliks. Teisi lõpetajaid ülendasiid rüütliks diviisiülemad, igaüks oma mehi (kazdy „svoich“). Sellele tseremooniale järgnesid päevakohased kõned kindr. Kasprzycki'lt. k.-ltn. dipl. Bocianski'lt, esimeselt lõpetajalt (prymus) — värskelt

ülendatud n.-ltn. Stavicki'lt. Järgnes paraad, kus esimese grupina marssisid mööda 100 eelmiste lendude esindajat, siis vast ohvitserideks ülendatud õpilased (absolventy) kokku 412 meest j. t. Pärast paraadi anti välja lõpetanutele ohvitseri patendid vastavatelt diviisiülematelt ja siis koguneti ühisele lõunale.

Noortele ohvitseridele soovitakse ajakirjanduse veergudel õnne ja jagatakse õpetusi tulevaseks eluks. Sellistest saatesõnadest on huvitavam see, mis kirjutatud major dipl. J. Sokolovski'lt, Bydoszcz'i sõjakooli õppeala juhatajalt. „Olge omas uues elus lihtsad,“ nii algab ta oma manitsussõnu. „Kõige parema mulje jätab ikka see inimene, kelle kõne on selge ja lihtis, kelle väited on veenvad kuulajaile. Sõjas segane käskukiri või korraldus võib kutsuda esile asjatut verevalamist. Võtke eeskujuks Napoleoni käske, kus ei leidu ühtki üle-arust sõna. Tuletage meelde marssal Ney vastust, kui temale tehti ettepanek alla anda. See oli ainult üks sõna aga sisaldas endas kõik. Olge kindlad enda ja teiste suhtes. Olge õiglased ja vastutulelikud, kuid mitte pehmed. Pehme ning passiivse iseloomuga inimesed on ajaloo vältusel toonud meile (Poolale, ref. märk.) kaela palju õnnetusi. Vajame Zolkiewski, Tarnowski, Zamoyski, Kosciuszko ja Traugutti taolisi mehi. Sõdur ei armasta loiu iseloomuga ja saamatuid juhte, vaid niisuguseid, kelle peale ta võib loota rasketel silmapilkudel, kuigi nad sealjuures on nõudlikud teenistuse alal. Õeldakse, et noorema ohvitseri teenistus on üksluine ja igav. See pole õige. Nooremate juhtide ülesandeks on külapoistest kujundada tubleid sõdu-reid, nagu savist voolitakse kujusid. Kas selline loomistöö pole huvitav? Kasvatage endas energilist iseloomu. Tihti täiesti noored ohvitserid mitmesuguste eluraskuste all vajuvad kõssi. Niisuguse juhi alluvad varsti ka muutuvad raukadeks, sest käsualused võtavad, tihti koguni alateadlikult, eeskujut ülemailt. Püüdke kasvatada endas veendumust, et elu on ilus ja saatus on olnud Teie vastu armuline kui ta määras teile nii õilsa ülesande — olla oma rahva julgeoleku eest valvel.“

*

Õhukaitse kohta koolides arvab kapten M. Kozminski, et seda tuleks teostada eesmärgiga: a) luua koolidele oma õhukaitse kava, mis võimaldaks jätkata õppetööd ilma katkestamata ka vastase lennukiväe rünnakute puhul; b) kujundada õpilasist abijõude õhukaitse osadele, õpetades neid sel alal teotsema nii individuaalselt kui ka kollektiivselt. Kooli õhukaitse plaan pidavat ettenägemata kooli alarmerimise korra, tegevused kabuhirmu vältimiseks, õhukaitse teostamise jne., ühtlasi õpetades kasutama gaasitorbikuid, desinfitseerimise abinõusid ja kooli apteegis leiduvaid arstimeid esimese abi andmiseks gaasidest kannatanuile. Suurel määral olevat kohalikkudest oludest, mida ja kui suures ulatuses õpetada koolilastele õhukaitse alal. Kooliõpilaste ettevalmistamist abijõududeks õhukaitse alal tulevat teostada kahes järgus: õpilastele alla 14 aastat õpetatakse individuaalselt kasutama gaasitorbikut ja ennast varjama kallaletungide puhul õhust; õpilased üle 14 aasta tuleksid juba ettevalmistada mitmesuguste üles-

annete täitmiseks õhukaitse kava teostamisel. Selleks ei olevat vaja — arvab autor — laiendada koolide õppekava ega võtta ametisse uusi õppejõude. Küllalt olevat õhukaitse küsimused liigitada ja igatüüpi neist läbivõtta sobiva ainega, millised juba praegu on kavas; näiteks, lahinggaasid tuleksid käsitlemisele ühes keemiaga, puudutades sealjuures ka gaasitorbikute küsimust, kuna lennukite, nende ehituse, tüüpide ja lahingvõimete üle oleks kohane kõneleda füüsika ainetiku raamides. Õhukaitse küsimusi, millised on seotud maastikuga üldse ja teatavate maaalade korraldamisega õhukaitseks, võiks käsitleda geograafia tundides, üksikasjalisemalt valgustades oma kooli ja selle ümbruse kaitse võimalusi; aritmeetiliste ülesannete kogudes võiks traditsiooniks muutunud rongide liikumise ja nende kokkupõrke aja arvutuste asemel esineda ülesanded lennukite kiiruse, lennusuuna jne. määramiseks, kuna jälle tervishoiu tunnind annaksid hea juhuse selgitada õpilasile, kuidas anda abi sõjagaasidest kannatanuile. Niiviisi üksikuid õhukaitse küsimusi teiste, koolide õppekavas ettenähtud õppeainete raamides käsitledes oleks võimalik õpilasi ettevalmistada, kui mitte just iseseisvateks võitlejateks õhukaitse rindel, siis ometi anda neile rida teadmisi ja oskusi, mida nad võivad edasi arendada väljaspool kooli mitmesugustel õhukaitse erikursustel. Kõige enne — arvab autor — peab aga kool õpilastesse sisendama arusaamise, et sõjakorral hädaoht õhust on väga tõsine ning iga kodanik peab oskama ja ka suutma võidelda selle vastu nii individuaalselt kui ka kollektiivselt.

*

Saksa lennuvägi „Polska Zbrojna“ kuulmist mööda omab praegu parimad lennusaadamad Euroopas ja ta käsutada on küllaldaselt arvul häid mehaanikuid, piloote ja teisi vastavaid spetsialiste. Avalikult sakslastel ei ole küll lennuväge sõjaliseks otstarbeks, kuid selle vastu eksisteerib hästi arenenud tsiviillennuvägi. Eralennukid jagunevad kahte gruppi, milledest ühed kuuluvad „Lufthansa'le“ ja teised „Deutscher Luftsport Verband'ile“. Viimase aparaadid on kõlvulikud luure- ja sideteenistuseks, kuna esimese omad on sõjaliselt eriti kõrge väärtusega, kusjuures neid võib õige kiiresti lahingulennukeiks ümber kujundada. Lennuki tüüp „JU-52“ tavaliseks relvastuseks on: 1 suurt. kal. 20 mm, 3 kuulipildujat, 6 pommi à 100 kg ja 18 pommi à 50 kg. Lennukiirus 240 km tunnis. Võrdluseks: prantsuse pommitajate lennukiirus on ligi 100 km vähem ja nad ei suuda tõsta üles sellist lõhkeainete kvantumit. Saksa tüüp „G-38“, millised on tarvitusel ka jaapanlastel, tõstab üles kogusummas 12 tonni lõhkeaineid ja arendab kiirust 185 km tunnis; relvastuseks sellel tüübil on: 1 suurtükk kal. 20 mm ja 8 kuulipildujat. Erilist tähelepanu vääriks aparaat tüüp „Heinkel-70“, milline mahutab 7 inimest ja omab lennukiiruse kuni 320 km tunnis; teatavate ümberehitustega olevat võimalik tõsta kiirust isegi kuni 500 km tunnis, seega ületades poola lennuki tüübi „PZL“, mille kiirus 404 km tunnis. „Heinkel-70“ võib ümberkujundada pommitajaks kandejõuga 500—700 kg lõhkeaineid. Saksa lennukitööstus olevat korraldatud sedavõrd hästi, et 4 kuud

pärast sõja algust nad võivad valmistada ümarguselt 210 lennukit ja 450 mootorit kuus, kusjuures see produktsioon suureneks iga kuuga.

*

Helveetsia kõvendab oma riigikaitset. Ühenduses inglise ja ka teiste Euroopa riikide (kindr. Baratier artikkel „Le Temps“ 12. 8. s. a. ja Musolini sõnad Helveetsia sõjaväeesindajatele s. a. augustikuu suurtel manöövritel Itaalias) ajakirjanduses ilmunud teadetega, et sõjakorral sakslased kavatsevad marssida läbi Helveetsia territooriumi, olevat selles riigis nüüd hakatud pöörama senisest tublisti rohkem tähelepanu piiride kaitse organiseerimisele. 1. aug. s. a. Freiburgis peetud kõnes olevat hra Minger, kes on riigikaitse departemangu nõunikuks, öelnud, et Helveetsia peab tähelepanelikult jälgima poliitiliste vahekordade arenemist, organiseerides oma piiride kaitset selliselt, et tal ei pruugiks karta sõja hädaohtu. Helveetsia vajavat nii tugevat sõjaväge, milline edukalt võiks nii maa peal kui ka õhus tagasi lüüa kõik naabrite katted tema territooriumile sisse tungida, olgu see siis vallutamise või sealt läbimarssimise eesmärgiga. Rida riigikaitse alal viimaste kuude vältusel valitsuselt vastu võetud otsused relvastatud jõudude kõvendamise mõttes näitavat, et eespool toodud hra Minger'i sõnad ei olevat võetud tuulest, vaid et Helveetsia tõsiselt tahab kõvendada oma relvastust võrreldes senisega ning seega tõsta sõjaväe võitlusvõimet.

PRANTSUSMAA.

LA REVUE D'INFANTRIE

Nr. 502 — 1. juuli 1934.

Võitleja päevikust (Leitnant E. R. Paul Tuffrau). Meeleolurikkad jutukesed Maa-ilmatsõja lahingute foonil. La Revue D'Infanterie's on 1933. a. jaanuari, mai, juuni ja detsembri numbrites avaldatud Paul Tuffrau jutukesi, mis nähtavasti lugejaskonnas leiavad poolehoidu. Paul Tuffrau ei tegele kangelastegude kirjeldamisega, vaid tõmbab piirjooni mõtlemises ja tunnetes lahinguväljal võitlejate ja tagala inimeste (rahulikkude elanikkude) vahel. Lahinguväljal intelligentse inimese tundeilm ja tähelepanu ning võrdlusevõime on suuremad, ku rahuaja oludes ja seda surma läheduse tõttu. Näiteks — jutukeses „Sõjateater“ näitlejannad saabuvad eesliini patarei piirkonda, võluvad noori ohvitseri, päästavad paar lasku ja hiljem hooplevad, kuidas ka nemed võtnud võitlusest osa ja tulistanud suurtükkidest neetud „bossisid“. Lahinguvälja töölikku palet sellised tagala inimesed ei oska taibata, nad otsivad ja leiavad ka siin vaid teatraalset.

Tankid ja tankitõrje (Komandeur J. Perré). Artikkel on analüüs tankide ja tankitõrje arenemise suhtes ja katse vastata küsimusele, milline neist oma arengus jõuab ette. Vastuse andmine sellele küsimusele on igale riigile (eriti suurriigile, kel oma sõjatööstus) tähtis, et vastavalt arendada oma relvastust. Autor annab huvitava ülevaate tankide tänapäevast. Kõik olevat tankide tüübid jaotab viide kategooriasse.

1° Väga kerged (ühemehe) tankid: Kaal 3—5 tonni, pikkus 3,0—3,5 m, laius 1,50—1,80 m, kõrgus 1,50—1,80, meeskond 2 meest (ühest mehest ei jätku, nagu on selgunud katsetel), soomus — 6—10 mm, kiirus 30—50 km/t., relvastus — 1 kuulipilduja.

2° Kerged tankid: raskus 6—9 tonni, pikkus — 4,0 m, laius 1,75 m, kõrgus 2,0 m (möödud näidatud ümmarguselt); meeskond 2 meest, soomuse paksus tabamisvõimalikes osades 15—20 mm, kiirus 10—40 km/t.; relvastus kas kuulip. või väikekaliibriline kahur.

3° Keskmised tankid: raskus 10—25 tonni, pikkus 5—6 m, laius 2,40—3,0 m, kõrgus 2,20—2,75 m, meeskond vähemalt 3 meest, soomus 10—25 mm, kiirus (maksim.) — 25—40 km/t., relvastus — vähemalt 1 kuulip. ja 1 kahur.

4° Rasked tankid: Kaal 30 kuni 45 tonni, meeskond kuni 10 meest, soomus 20—25 mm, kiirus 10—20 km/t, pikkus 8,0—10,0 m, laius 3,0—3,5 m, kõrgus kuni 3,0 m; relvastus — vähemalt 1 kahur ja mõned kuulipildujad.

5° Väga kiired tankid, näiteks ameeriklaste „Christie”, liiguvad teedel ja väljaspool teid. See tüüp on arenemisastmel ja Euroopa lahinguväljadele veel vähe kõlvulik.

Iga tanki hävinemisvõimalus lahingus on sõltuv: tema soomusest, nähtavusest, mõõtudest ja kiirusest. Soomuse paksus, mootorite jõu arenedes, võib tõusta kuni kahekordseks. Mis puutub kiirusesse, siis siin on tähtis lahinguvälja kiirus, mis ei saa tõusta üle 10 km/t, sest siis kaotaks tank vaatlemisvõimaluse. Tanki hävitamisvõimalustest oleneb tankitõrje relvade tänapäev. Autor jaotab ka selle viide kategooriasse.

1° Automaatpüss tüüp „Tanksbüchse Solo”: kaliiber 20 mm, algkiirus 750 m/sek., tulekiirus 40 lasku/min., kuuli kaal 14 g, relva kaal 38 kg, soomuse läbistamise võime kuni 500-meetrilise distantsini 15—16 mm.

2° Kuulipilduja: kal. 12,5—14,0 mm, algkiirus 800—1000 m/sek., tulekiirus 200—300 lasku/min., kuulikaal 4—6 g, relva kaal 110 kuni 150 kg, 500 m peal läbib 15—16-mm soomuse.

3° Kuulipilduja: Kal. 20 mm, algk. — 800—1000 m/sek., tulek. 200—300 lasku/min., kuuli kaal 12—16 g, relva kaal 150—170 kg, läbib 500 m peal 20-mm soomuse.

4° 31—40 mm kahur (enamikus 37 mm): algkiirus 500—650 m/sek, 30 lasku/m, kuuli kaal 50—90 g, relva kal 200 kg, 500 m peal 20 kuni 25 mm, 1000 m peal läbib soomuse 15 kuni 16 mm.

5° 44—47 mm kahur (enamikus 47 mm): algk. 500—600 m/sek., 30 lasku/m., kuuli kaal 1 kg 50 g, relva kaal 250—300 kg, läbib soomuse: 500 m — 40 mm, 1000 m — 25 mm.

Tankid ja tankitõrje oma lahingulises võimes olevat tänapäev jõudnud teatud tasakaaluni. Arenemine kestab. Tankist võib areneda tulevikusõja Achilles, kellel puuduvad ka muistse Achillese tabatavad kannad. Tankitõrje relvade (suure algkiirusega ja seega suure soomustlähbistava võimega) arenemise ettejääduse, võivad tankid muutuda sõjamuuseumide eksponaatideks.

Jalavägi kaitsealadel rinnetel. Konkreetne näide rügemendi raamidest. Jalaväe osad katteülesande täitmisel. Kaitsetege-

vus laial rindel nõuab head jalaväge. Lai rinne nõuab, et juhte oleks küllaldaselt ja et need oleksid kõrge kvalifikatsiooniga. (Artikli lõpp La Revue D'Inf. nr. 503).

Märkmeid laskmistele kergeist kuulipildujaist. Endistel aastatel prantsuse sõjaväes kk tuli ei leidnud väärkaid hindamist. Käesolevas artiklis rõhutatakse kk tule tähtsust ja näidatakse, et see relv ei anna võimsat tuld mitte ainult keskmiste distantsideni (600—1200 m), vaid ka tulistamisel kaugetele distantsidele ta võib olla tõhusaks kaaslaseks raskele kuulipildujale.

Chateau—Thierry silla kaitse 2. sept. 1914. Täiendusi ja selgitusi eelmistele artiklitele.

Sõjakirjanduse ülevaade: Itaalia: Insenerivägi koostöös jalaväega. Saksa: Näide Saksa taktikast. Ke—

RUMEENIA.

ROMANIA MILITARA

Nr. 7—8, juuli-august 1934. a.

„Ratsavägi. Võimed, ülesanded ja tegevus.“ Autor, kapten Tomescu, võrdeldes ratsaväe kasutamise alal enne Maailmasõda Saksa- ja Prantsusmaal maksusel olnud doktriine, asub seisukohale, et sakslased kasutasid oma ratsaväge väga otstarbekohaselt ja edurikkalt. Ratsavägi Saksa sõjaväes oli peamiselt luureorgan. Prantsusmaal täitis ratsavägi rööbastikku luurega ka hargnevate suurte üksuste strateegilise eelväe osa. Kuna saksa ratsavägi püüdis tegutseda vastaspoole tiibadel ja tungida viimase asetuse sügavusse, oli prantsuse ratsaväe tegevus koondatud peamiselt rindele. Tagajärg: sakslastel oli võimalus oma ratsaväe kaudu saada võrdlemisi täpseid andmeid vastaspoole jõudude koosseisu ja liikumise suundade kohta, prantslastel aga puudus pilt sellest, mis sünnib vastaspoole tiibadel. Autor, oma väidete illustreerimiseks toob huvitava näite eelnimetatud poole ratsaväe tegevusest enne Marne lahingut. Tehes järeltõlge ratsaväe kasutamiseks tulevikusõjas, autor väidab, et:

1. ratsaväge tuleb kasutada massiliselt ja
2. ilma, et ta tegevuse rajooni piirataks.

Ainult ülaltoodud põhimõtetet kinnipidamine võimaldavat kindlaks määrata ratsaväele vastaspoole peajõude ja jääda viimasega alalise kontakti. (Kirjutisel on järg.)

„Kaitse tankide ja soomusautode vastu tehnika ja taktika seisukohalt. Tankitõrje, kui eraväljaõppe probleem.“ (Kindral Jacobici.) Autor oma kirjutisega soovib valgustada järgmisi küsimusi:

- N.-Vene ettevalmistused kallalhetungideks mehhaniseeritud jõududega;
- Rumeenia praegused võimalused tankitõrje organiseerimiseks ja ettepanekuid tankitõrje relvastuse iseloomu kohta tulevikus;
- soomusautode vastane kaitse;
- väljaõppe organiseerimine tankide ja soomusautode vastaseks kaitseks.

Mis puutub N.-Vene ettevalmistustesse kallalhetungiks mehhaniseeritud jõududega, siis

autor püüab väita, et kooskõlas rasketööstuse arendamisega on venelased oma sõjaliste jõudude mehhaniseerimise alal ära teinud hulga tööd. Tuginedes ameeriklaste andmetele, olvat N.-Venes praegusel momendil vähemalt 350 mitmesugust tanki. Kuid nõudmine, N.-Vene doktriini aluseks võttes, olavat tunduvalt suurem. Autori arvates, peaks N.-Vene, kui ta tegetseb kahel rindel, omama edu saavutamiseks vähemalt 15.000 tanki. Sellise arvu tankide ehitamine ei sünnitavat N.-Venele tarbekorral mingisuguseid raskusi. Edasi annab autor ülevaate N.-Vene kasutamisel olevatest tankidest ja soomusautodest ei midagi erilist uut esile tuues. Mis puutub nende kasutamisse, siis toob autor esile järgmised mõtted: 1. venelased saavad soomusjõude kasutama koos ratsaväe suurte ja motoriseeritud üksustega üldse, eesmärgiga takistada vastaspoole mobilisatsiooni ja vägedede koondamise läbiviimist; 2. eel- ja järelväe lahinguis; 3. kõikide operatsioonide kestvusel, kus nõutakse kiirust, s. o. eriti tegevusel vastaspoole tiibade haaramiseks ja seljatagusesse; 4. vastaspoole kaitseüsteemi paranduseerimiseks.

Missuguseid võimalusi omavad rumeenia kaitsejõud kaitseks kallaletungivate soomusjõudude vastu? — küsib autor. Kõige pealt tulevat jalaväe relvade tuli suunata kallaletungivate soomusmasinate vaatluspilude pihta. Kasutada käsigranaate ja olemasolevaid jalaväe saaterelvi (37 mm ja 53 mm suurtükid), kuigi viimaste efektiivsus kaugustelt 400—600 m olavat väga väike.

Mis puutub tuleviku võimalustesse tankitõrje relvastuse soetamise alal, siis ei olavat vastava relva tüüp veel kaugeltki välja kujunenud. Praegu olemasolevast viiekümnest tankitõrje relva tüübist ükski ei vastavat täielikult oma ülesandele. Täiesti ekslik olavat püüde konstrueerida universaalne relv, mis täidaks mitu ülesannet, s. o. oleks näiteks tankitõrje ja samal ajal õhukaitse relvaks. Üldiselt peaks, autori arvates, tankitõrje relv kujutama endast suurtükki võimalikult suure laskekiirusega, laskesektoriga isegi kuni 360 kraadi — horisontaalseks tulistamiseks. Kaliibrilt peaks see suurtükk ületama 47 mm. Seejuures peaks see relv olema võrdlemisi kerge transporteerimiseks ja lihtne käsitamiseks. Sarnaseid relvi peaks iga pataljoni omama vähemalt 4. (Kirjutisel on järg.)

„Ettepanekuid moraalse kasvatuse arendamiseks sõjaväes.“ (K. ltn. Chitu.) Midagi huvitavat ei soovita. Kino, vastavad loengud, rahvatantsud, raamatukogud jne. on mujal riikides juba ammu väeosades olemas. (Ka Rumeenias endas on väeosi, kus kõik need küsimused väga hästi on lahendatud. R. Tck.)

„Kodanikkude õhukaitse korraldamine.“ (Ins. Constantinescu.) Lühike kirjutis gaasikaitse varjendite ehitamise vajadusest elukeskustes. Peab vajalikuks, et elukeskustes püstitatavad uued ehitised vastaksid konstruktiivselt õhu- ja gaasikaitse vajadusile. Kasutades vastavaid saksa ja itaalia andmeid, toob mõned joonised elamatust, kus eelnimetatud vajadusi on arvestatud.

Bibliograafia.

R. Tck.

SAKSAMAA.

MILITAR-WOCHENBLATT.

Nr. 9.

Austria teekond St. Germain'ist alates. Artiklis antakse ülevaade Austria sise- ja välispoliitilisest arengust, alates St. Germain'i rahulepingust kuni riigikantsler Dollfussi vägivaldse surmani. Autori arvates on kõige kurja juureks just St. Germain'i rahuleping. Austria olavat tehtud küll iseseisvaks riigiks, kuid tema piirid olavat liiga kitsad selleks, et rahuldada rahva kõiki eluvaldusi. Seepärast kestab Austrias alaline võitlus elu eest, mis ei luba riigile rahulikku arengut. Korduvalt on Austria seisnud kodusõja lähel. Loomulikult näeb autor väljapääsu tekkinud olukorrast rahvussotsialismis, mis ainuüksi võivat liita Austria kõiki rahvakihte ja poliitilisi rühmitusi.

Kas Verdun oli vallutatav 1914. a. septembris? Pikemas artiklis arutatakse eriti Prantsuse 3. armee juhi kindral Sarrail' tegevust augustis ja septembris 1914. a. Kindral Sarrail oli vastandina Joffre'ile tuline pealetungi pooldaja, seistes oma strateegiliste tõekspidamiste tõttu alalises vastuolus peastaabiga. Iga hinna eest püüdis Sarrail kaitsta Verduni ja kui 2. septembril ilmus Joffre käsk taanduda 80 km Verdunist lõunasse, otsustas Sarrail seda käsku mitte täita ja Verduni igal tingimusel päästa. Selle ülesande täitmine oli seda raskem, et vasakul asuv 4. prantsuse armee oli 4. sept. juba enam kui päevateekonna lõunapoole tõmbunud, andes võimaluse sakslastele sisse tungida 3. ja 4. armee vahel tekkinud lõhesse. Sakslased seda soodust võimalust aga ei kasutanud ja Verdun jäi vallutamata. Vaatamata sellele oli 3. armee seisukord kogu Marne lahingu kestes väga kriitiline, kuna armee asetus loogana sakslaste poole. Korduvalt andis Joffre Sarrail'le käsk armee tagasi tõmbamiseks, mida viimane aga ei täitnud, pannes Verduni päästmiseks kõik kaalule. Autor jõuab veendele, et Verdun oli vallutatav, oleks Saksa väejuhatus vähegi energilisemalt tegutsenud ja eriti ära kasutanud võimalust sissetungiks 3. ja 4. armee vahel tekkinud lõhesse. Sarrail' kangekaelsus ei oleks siis midagi aidanud. ~

Viimased 200 meetrit pealetungil. Raskused viimase 200 m ületamises pealetungil olavat tingitud jalaväe relvastuse iseloomust ja väikeste üksuste organisatsioonist (vaadelduna midugi Saksa sõjaväe vaatepunktilt). Autor soovitab laskurijagudes tarvitusele võtta erilist väiksekaliibrilist ja väga kerget automaatpüssi, mis võimaldaks tulistamist ka rünnaku ajal. Sellega väheneks tuletootese vajadus kkg jagudelt, mida tegelikult olavatki väga raske organiseerida viimase 200 m peal nii tuletehniliselt kui ka juhtimise mõttes, eriti kui juhtideks on reservlased. Teiseks soovitavaks relvaks peab autor kerget miinipildujat, milline peaks olema aga väga portatiivne ja asuma pealetungivate jagude vahetus läheduses. Autor soovitab lõpuks järgmist jalaväepataljoni organisatsiooni: 3 laskurikompanit, kus oleks varustusel ainult automaatpüssid ja -püstolid, 1 miinipildujate kompani (6 miinipildujat), rk kompani (16 rk), luurerühm. Kompanis oleks 3 rühma, à 3 jagu, igas jaoülem ja 8 meest.

Itaalia sõjaväe arengu sihtjooni. Alates 1933. a. lõpust, mil Mussolini isiklikult asus juhtima sõjaministeeriumi, on Itaalia sõjaväes maksma pandud rida uuendusi. Erilist rõhku asetatakse noorsoo sõjalisele ettevalmistusele, mis kestab nüüd 2 aasta asemel 3 aastat. On muudetud reservohvitseride ja -allohvitseride ettevalmistuse korda selles mõttes, et neid lähemale viia väeosa elule. On loodud kaks nn. kerget diviisi, mille koosseisus on ratsa-, motoriseeritud ja ratturiosi. Oma olemasolu peavad need diviisid õigustama tänavusügisestel manöövritel. Huvitava üksikasjana võib nimetada, et nendest manöövritest Mussolini korraldusel peavad võtma osa kõik valitusliikmed ohvitseri ametikohtadel. See peab igale itaallasele töestama kaitseväeteenistuse tarvilisust.

Inglise ja ameerika õhujõudude suurendamine. a) Inglismaa. Inglise lastel on kavatsus oma õhujõude tunduvalt suurendada (844 lahingulennuki asemele 1304).

Vastavalt sellele suureneb loomulikult lendav koosseis, aerodroomide arv jne. Arusaadavalt ei ole seda võimalik teostada korraga, ilma et kannataks õhujõudude kvaliteet, vaid suurendamine on ette nähtud 5 aasta jooksul. Inglise lennukitööstusele ei tee selle plaani täitmine mingisuguseid raskusi. Teatavaid raskusi tekitab aga asja rahaline külg, sest kulud tõusevad 20 miljonile naelale.

b) Ameerika Ühendriigid. Ameerika Ühendriikidel on praegu 1000 merelennukit. Seda arvu kavatakse tõsta 2184 lennukile. Maalennukeid on praegu 1800, kavatses on 2320. Millise aja jooksul suurendamine peab teostuma, ei ole teada. Ka lennukitööstust on kavatsus tunduvalt laiendada. West Point'i sõjakoolis on maksma pandud nõue, et iga kasvandik peab koolis viibimise kestes vähemalt 20 tundi õhus viibima.

Sõjaväelisi teateid, sõjakirjanduse ülevaade jne.

A. K.

Kaitseväe elu.

VII üleriiklikud kaitseväe ratsavõistlused 7.–10. sept. s. a.

Võistluste kava koosnes üldiselt eelmiste aastate eeskujul väljakujunenud aladest. Osa võtsid võistlustest ka Läti ja Poola kaitseväe ohvitserid, kumbagist riigist 5 ohvitseri kokku 26 hobusega. Võistluste majanduslikuks korraldajaks oli Hobuseasjanduse Arendamise ja Armastajate Ühing, kuna võistlusi juhtis Ratsaväe inspektor kindralmajor G. Johnson.

Võistlustel oli neli ala: takistusesõidud, võidusõidud, lahingrännak ja terarelva käsitlemine.

Takistusesõidust võtsid osa ka välismaalased. Siin kujunesid tagajärjed üllatavalt vastupidisteks ootustele, mis olid tingitud möödunud aastal ja nädalapäevad varem Riias toimunud võistluste tulemustest. Kõigil võistlustel peale ühe — lahkumisparcours'i, tulid Poola ratsanikud võitjateks. Peale hobuste ja sõitjate hea tehnilise ettevalmistuse, võis heameelega vaadelda ka Poola equipi, kui terviku, oskust käsitada võistluste kogu käiku, ja meeskonna juhtimist tehnilise juhi major Antonievici poolt. Üldiselt jäi mulje, et kui meie ja läti meeskonnad esinesid üksikvõistlejatena, esines Poola equipp tervikuna jaotades kavakindlalt ülesandeid võistlejate vahel.

Rahvusvahelistest võistlustest oli tähtsam võistlus rahvuskarikale — Eesti Kapale — mille teistkordselt järjest võitis Poola meeskond. Selles võistluses esinesid

kõik meeskonnad kindlas stiilis ja hea tehnikaga.

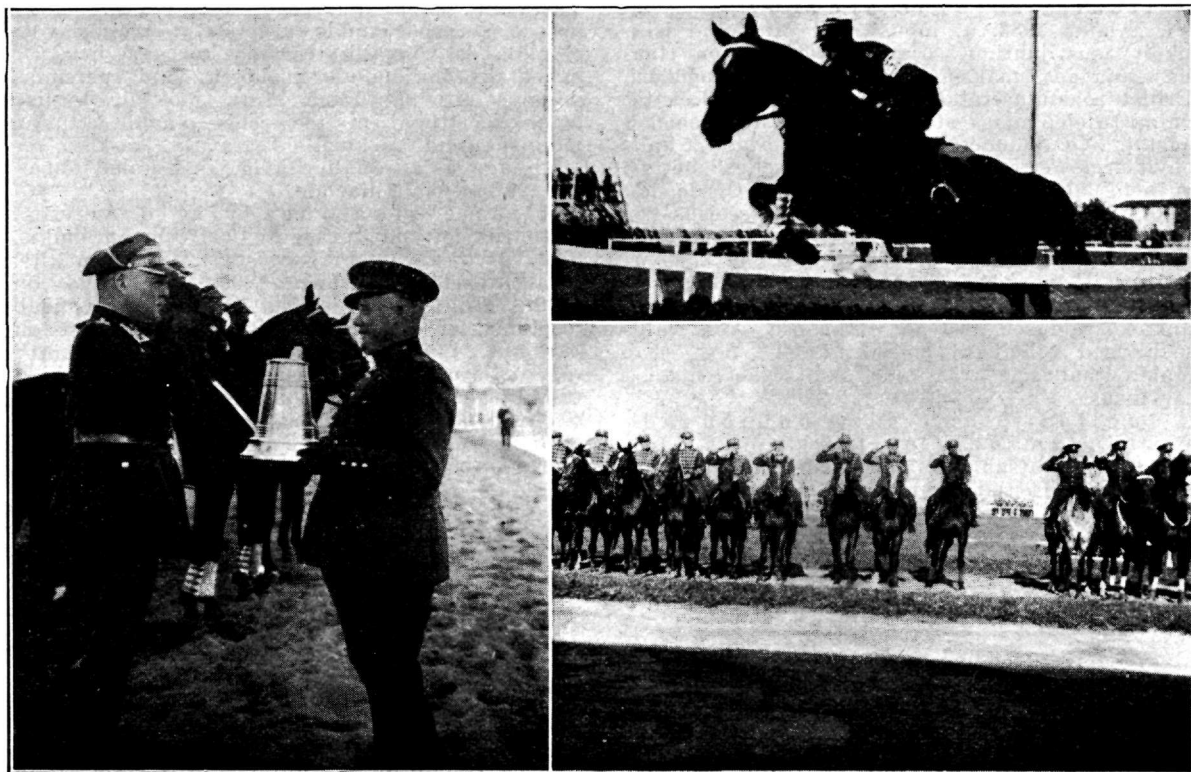
Omamaa võistlusist peab kriipsutama alla B klassi — allohvitseride edusamme sõidus ja hobuste juhtimises. Ilmselt paistis silma ohvitseride ratsasõidu instruktorite kursuse lõpetanute töö tulemusi kohtadel. Kõik võistlustest osavõtnud allohvitserid olid teinud tõsist eeltööd.

Terarelva käsitlemisel võitis Ratsaväe inspektori auhinna v. a. o. A. Jansikene — K. Ü. Ö. Öppeeskadronist. Ülejateenijate-allohvitseride takistusesõidus võitis Riigivanema rändauhinna veltv. R. Salm — 5. srtkv. grupist.

A klassi — ohvitseride — takistussõitu jälgides paistis silma, et kõik sõitjad polnud oma hobuse individuaal-omadustega täiesti harjunud. Tuleb arvata, et selle põhjuseks võis olla ekslik arvamine, et hea sõitja võib igal hobusel ilmuda võistluseplatsile.

Esimestele kohtadele tulid A klassis ltn. E. Reinmann ja ltn. K. Sutt ratsarügemendist, kellest viimane omandas ka Ohv. ratsasõidu instruktorite kursuse rändauhinna jäädavalt.

Lahingrännaku võitis samuti ltn. R. Sutt väga väikese punktide ülekaaluga. See asjaolu kinnitab, et see võistlus on saavutanud eesmärgi ja hobuse kasutamise oskus rännakuks 70—100 km piirides on jõudnud meil ühtlasele tasemele.

Vasakul: Kaitseväge Ülemjuhataja annab üle „Eesti Kapa“ võitjaks tulnud Poola meeskonnale. — Paremäl ülal: Poola kapten Rudeczinsky sooritamata hüpet ja all: osa võistlustest osavõtjaid.

Võidusõitudest puudus tänava jahivõidusõit. See võistlus oma sisult on võidusõitudest ainuke, mis vastab ohvitseri elukutsele ja sellepärast tuleb selle ala ärajäämist tõsiselt kahjatseda. Ei tahaks uskuda, et hädaohtlikkus, mis selle sõiduga seotud, oleks pidurdavaks teguriks selle levikule.

Poola saatkonna auhinna parimale Eesti ohvitserile „Eesti Kapa“ võistluses omandas n.-ltn. H. Vari — 4. srtkv. grupist.

F. S.

Uusi eriauhindu üleriiklikel kv. ratsavõistlustel.

Ratsaspordi arendamiseks ja õhutamiseks suurtükiväes pani suurtükiväe inspektor tänavuste üleriiklikele kv. ratsavõistlustele rändauhinna parimale suurtükiväegrupile ja 2 individuaalauhinda, neist üks parimale suurtükiväe ohvitserile ja teine parimale üleajat.-allohvitserile. Nende eriauhindade omandamistingimused on järgmised.

Rändauhinna (hõbedast ämbri) võib kõi paremaid tagajärgi saavutanud suurt. grupp. Tagajärjed arvestatakse punktidega, kusjuures 1. koht annab niipalju punkte, kui suur on vii-

mase arvestatud koha number, 2. koht annab 1. kohast 1 võrra vähem punkte jne. Saavutiste hindamisel võetakse arvesse ka võistlusala raskust ning saadud punktid korrutatakse võistlusalade koefitsientidega, mis olid järgmised:

- võidusõitudel, vastavalt võistlusmaa pikkusele, koef. oli 1—1,5;
- A ja B klassi takistusesõitudel ja teralva käsitlemisel — 2;
- eriklassi takistusesõidul, vastavalt raskusele — 2—4;
- lahingrännakul — 5.

Tagajärgede hindamisel võeti arvesse ainult need saavutised, kus ratsanik võistles oma väeosa või rivis kasutatava isikliku hobusega. Jäädavaks omandamiseks rändauhinda tuleb võita 3 korda järjest või 5 korda vaheldamisi.

Tänavustel võistlustel saavutasid:

1. suurtükiväegrupp	— 61 punkti
2. „	— 6 „
3. „	— 0 „
4. „	— 69 „
5. „	— 135 punkti.

Seega 5. suurt. grupp võitis esmakordselt inspektori rändauhinna.

Suurtükiväe ohvitseride ja üleajat.-allohvitseride individuaalne paremus võrreldes üksteisega ning eriauhindade võitjad määrati samadel alustel kui rändauhinna võitja.

Ohvitseridest saavutasid kõige rohkem punkte: ltn. Raamat, 4. srt. grupist — 52 punkti; ltn. Pilmann, 5. srt. grupist — 22 punkti; n.-ltn. Aalperk, 1. srt. grupist — 15 punkti.

Allohvitseridest saavutasid kõige rohkem punkte: veltv. Salm, 5. srt. grupist — 28 p., veltv. Bachmann, 5. srt. grupist — 26 p., v. a. o. Leppik, 5. srt. grupist — 24 p., n. a. o. Lauri, 1. srt. grupist — 22 punkti.

Suurtükiväe inspektori eriauhinnad, hõbedast paberossitoosid, mis läksid võitjate omanduseks, võitsid seega ltn. Raamat ja veltv. Salm. — m.

Ohvitseride puhkekodu Narva-Jõesuus.

„Puhkekodu“ nime all tuntud kaitseväge sanatooriumi eriosakond N.-Jõesuus on meil ainulaadne ja esmakordne katse võimaldada ohvitseridele ühes perekondadega mugavat ja odavat puhkust suvituskohas, sellepärast olgu tema juures allpool lühidalt peatatud.

Ei saa ette kujutada väikesepalgalise riigiametniku perekonnainimese (nende hulka kuulub ju ka ohvitserkonna enamik) suvitamist kuskil suvituskohas tavalises pansionis „täiel pansionil“; seda ei võimalda rahakott. Jääb üle sõita suvitama n. ö. „oma priimusega“. Seesugune suvitamine aga ei vabasta abikaasasid ka suvitamise ajal murerikastest perenaisekohast (ega meie noorem ohvitser jõua pidada teenijat!). Nüüd on siin leitud sobiv lahendus puhkekodude näol.

Esimene puhkekodu asutati käesoleva aasta kevadel Narva-Jõesuus Kaitseminitseriumi algatusel ja ainelisel toetusel. Kaitseministri käsikirja 4. juunist 1934. a. kohaselt teda võisid kasutada ohvitserid ja kaitsevägeametnikud ühes perekondadega. Puhkekodusse minna soovijad andsid sisse alluvuse korras vastava sooviavalduse ja nende põhjal Kv. Tervishoiuvalitsuse ülem määras, kes ja millal võib kasutada seda suvekodu.

Puhkekodusse määratud ohvitser sai omaette toa ühes voodi (pesu juurde arvatud), tarviliku mööbli ja teenimisega täiesti tasuta, kuna toidu eest tuli maksta iga perekonnaliikme pealt 90 senti (lastelt 50 senti) päevas. Järelikult peale „söögiaegade meelespidamise“ ei ole sellises olukorras ohvitseril ega tema perekonnaliikmetel mingit muret. Kui siia veel juurde lisada, et N.-Jõesuu puhkekodu asetses väga õnnestunult — mere ääres suures aias, ja et toideti otse rikkalikult, siis on suur tung sellesse puhkekodusse arusaadav.

Puhkekodu kasutajate päevakava sarnas tavalise muretu suvitaja päevakavale: supelused varahommikust hiljaõhtuni, päiksevannid rannal, jalutuskäigud ümbruskonnas või rannamuusikal, võrkpall, välja-

sõidud nii ühiselt kui üksikult jne. Halva ilma puhul koondus puhkekodu seltskond maja avaratele rõdudele, kus vesteldi, mängiti malet või bridži, loeti või lihtsalt mõnuleti mugavatel lamamistoolidel...

N.-Jõesuu kv. puhkekodu kasutajad juuli keskpaigas 1934. a.

Keskel san.-kindralmajor Lossmann, temast paremal puhkekodu perenaine prl. Põldots ja pr. Jonson, vasakul: esimene senior kol.-ltn. Grünberg.

Puhkekodu nimekamad kasutajad? Lühemat aega peatusid seal Kaitseminister kindral Lill, kindral Lossmann ja kolonel Jakobsen; pikemalt kasutasid puhkekodu kindral Jonsoni perekond, kolonel Plaks, kolonelleitanandid Grünberg, Freiberg, Grabbi, Putmaker, Vanaveski jt. Üldse käis suve (6. juun. kuni 29. aug.) jooksul puhkekodust läbi 93 inimest.

Puhkekodu „vahetuks ülemaks“ oli sümnaatne preili Põldots, kes saanud perenaise ettevalmistuse majapidamiskoolis, ja kes tegi meie majapidamiskoolidele oma oskustega kõige paremat reklaami. Puhkekodu kasutajate endi hulgast valiti seniõrid ja juniorid n. ö. „rahva huvide“ kaitseks.

Nende ridade kirjutaja isiklikult tõi ohvitseride esimesest üleriiklikust puhkekodust kaasa vaid häid mälestusi; loodetavasti on nad samasugused ka teistel. Jääb vaid soovida, et selline puhkekodude võrk ohvitserkonna ja allohvitserkonna tarvis leviks üle kõigi meie suuremate suvituskoh-

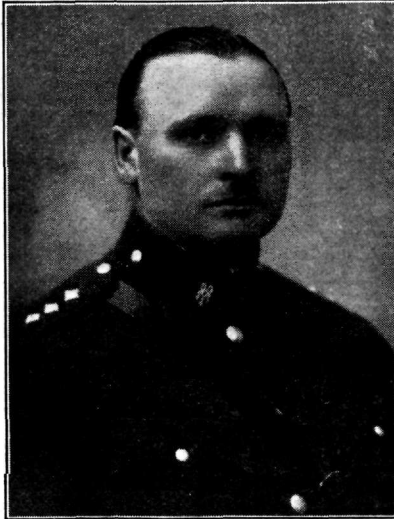
tade, nagu see on näiteks posti ja raudteeametkonna teenijatel. Ei tule mõelda ainult tööaja, vaid ka töövahetuste (puhkeaja) ratsionaalsele kasutamisele; ka sellel on omajagu mõju pärastise töö tulemustele.

—n.

Ametlik osa.

Kv. ametniku asetäitja
Johannes Asman 50-aastane.

20. juulil s. a. sai 50 aastat vanaks kaitseväge staabi VI osakonna sekretär (ühtlasi tõlk) kv. ametniku asetäitja Johannes Asman.

Juubilar sündis Järvemaal talupidaja pojana. Teenis ametnikuna Londonis 1906.—1914. a. 1914.—1916. a. töötas Petrogradis kaubanduse alal. 1916. a. lõpul astus juubilar sõdurina teenistusse vene sõjaväkke ja viibis 21. autorooduga rindel kuni 1918. a. jaanuarini, millal vabastati sv. teenistusest demobilisatsiooni puhul.

Eesti kaitseväge astus juubilar 17. jaanuaril 1919. a. ja määrati ametisse Peastaabi juurde inglise keele tõlgina. Tõlgina teeninud Sõjaministeeriumis, kindralstaabi valitsuses ja kindralstaabis kuni 1. apr. 1927. a., millal määrati kindralstaabi VI osakonna sekretäri k. t. 1. juunil 1929. a. määrati sama osakonna sekretäriks (ühtlasi tõlgiks), millisel ametikohal teenib käesoleva ajani.

Oma ametialalise töö kõrval on juubilar leidnud aega kaasatöötamiseks 1924. a. kuni 1929. a. Eesti Hobusekasvatuse Seltsis ja alates 1926. a. ka Hobuseasjanduse Arendamise ja Armastajate Ühingu juhatuse liikmena.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRJAD KAITSEVÄGEDELE

Nr. 37.

6. septembril 1934. a.

Määrán teenistuse huvides kaitseleidu Saaremaa maleva pealiku major Rudolf Lints'i kaitseleidu Tallinna maleva pealiku kohustetäitjaks, arvates 15. septembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

Nr. 38.

6. septembril 1934. a.

Määrán teenistuse huvides õhukaitse suurtükiväegrupi ülema kolonelleitnant August Rattiste — suurtükiväe inspektori abi kohustetäitjaks, arvates 15. septembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

Nr. 39.

6. septembril 1934. a.

§ 1.

Viin üle teenistuse huvides Tallinna garnisoni komandandi, ühtlasi vahipataljoni ülema kolonel Oskar Raudvere — kaitseväge staabi juure kuuluvasse juhtide reservi koloneli ametikohale, arvates 7. septembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

§ 2.

Määrán teenistuse huvides 10. üksiku jalaväepataljoni ülema kolonelleitnant Jaan Junkuri Tallinna garnisoni komandandiks, ühtlasi vahipataljoni ülemaks, arvates 7. septembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast seniselt ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

Nr. 40.

6. septembril 1934. a.

Määrán teenistuse huvides kolonel Friedrich Pinka Valga kaitseringkonna ülema kohustetäitjaks, arvates 15. septembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast kaitseleidu Tallinna maleva pealiku ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

Nr. 41.

6. septembril 1934. a.

Vabastán tegelikust kaitseväeteenistusest vanaduse tõttu kolonel Heinrich Paavijani

kaitsevägede staabi juure kuuluvast juhtide re-servist, arvates 7. septembrist s. a.

Alus: O.T.S. § 188 p. 1 ja § 191.

Nr. 44.

11. septembril 1934. a.

§ 1.

Määrän teenistuse huvides kolonelleitnant Artur Laats'i 10. üksiku jalaväepataljoni ülemaks, arvates 16. septembrist s. a., vabastades teda samast kuupäevast Lääne-Saare kaitseringkonna staabi ülema ametikohalt.

Alus: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

§ 2.

Määrän teenistuse huvides kolonelleitnant Artur Norma k'i sidepataljoni ülemaks, arvates 15. septembrist s. a.

Kolonelleitnant Norma k'il ühtlasi täita edasi ka kaitseväge sidülema kohuseid.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

K. Päts

Peaminister Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

P. Lill,

Kindralleitnant,

Kindralmajor,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

Kaitseminister.

KAITSEVÄGEDE ÜLEMJUHATAJA KÄSUKIRJAD.

Nr. 202.

Tallinnas, 11. septembril 1934. a.

(Kaitsevägede staap)

§ 1.

Riigivanema käsukirjaga kaitsevägedele 7. 09. s. a. nr. 42 sidepataljoni ülema ametikohalt vabastatud ja Riigivanema otsusega 7. 09. s. a. nr. 680 Riigi Ringhäälingu juhataja ameti-

kohale määratud kolonelleitnant Friedrich Olbrei läkitan Teedeministri käsutusse, arvates 10. septembrist s. a.

Alus: O.T.S. § 226^a.

§ 2.

Riigivanema käsukirjaga kaitsevägedele 7. 09. s. a. nr. 43 kaitsevägede staabi III osakonna ülema ametikohalt vabastatud ja Riigivanema otsusega 7. 09. s. a. nr. 682 raudteevalitsuse eksploatatsiooni ameti juhataja ametikohale määratud kolonelleitnant Ilja Kasak'i läkitan Teedeministri käsutusse, arvates 15. septembrist s. a.

Alus: O.T.S. § 226^a.

Nr. 206.

Tallinnas, 11. septembril 1934. a.

(Kaitsevägede staap)

Viin üle ja määrän teenistuse huvides:

— Valga kaitseringkonna staabi ülema kohustetäitja kolonelleitnant Voldemar Karing'u kaitsevägede staabi III osakonna ülema kohustetäitjaks, arvates 15. septembrist s. a. ja

— Major Aleksander Kulbusch'i kaitsevägede staabist — Lääne-Saare kaitseringkonna staabi ülema kohustetäitjaks, arvates 16. septembrist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

Nr. 207

Tallinnas, 12. septembril 1934. a.

(Kaitsevägede staap)

Viin üle ja määrän teenistuse huvides kolonelleitnant Johannes Tuling'i 7. jalaväerügemendist — 8. üksiku jalaväepataljoni ülema kohustetäitjaks, arvates 16. septembrist s. a.

Alus: O.T.S. § 121 p. 1 ja § 133 p. 1.

J. Laidoner,

Kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

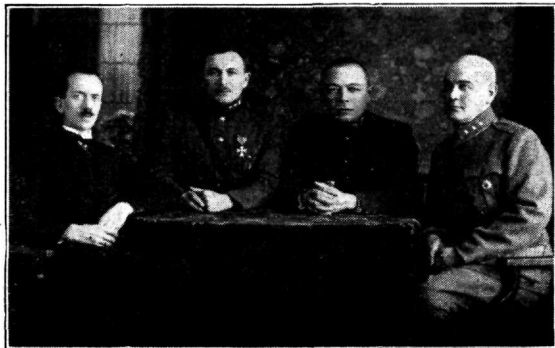
Tagavaraväe-ohvitseride elust.

1. jalaväerügemendi ohvitseride kogu tagavaraväe-ohvitseride sektsiooni tegevusest.

1. jalaväerügemendi ohv.-kogu tagav. ohv. sektsioonis algab sügisene tegevuse hooaeg. 23. septembril korraldatakse laskevõistlused karjamaa lasketiirul kell 0900—1100 ohv.-kogu ja sektsiooni liikmete vahelised; kell 1100—1400 meeskondade vahelised ja kell 1400—1600 sektsiooni liikmete vahelised. 27. septembril kell 1400—1600 on nähtud ette tutvumine Narva kalevivabrikuga. 17. oktoobril on ohv. kasiinos õppus: luurpatrulli ja luursalga tegevus. Ref. major Simson. 21. nov. kasiinos õppus:

kompani taandumine. Ref. major Simson. 5. detsembril tutvumine Kreenholmi vabrikuga.

Suvine Narva reservohvitseride tegevuse hooaeg lõppes suure õppekursiooniga. See õppekursioon korraldati 1. jalaväerügemendi ohvitserikogu tagavaraväe ohvitseride sektsiooni algatusel Jõhvi ja Pühajõe ümbruses asetsevatele Vabadussõja ja Põhja-sõja lahinguväljadele. Ekskursioonist võtsid osa diviisiülem kolonel Brede, kaitseringkonnaülem kolonel P. Triik, staabiülem

Narva reservohvitseride juhatus.

Paremalt vasemale: Sekretär kapten Tamm, ohvitseride keskkogu juhatusse liige kaptn. F. Kabanov, sektsiooni esimees major Maasik, laekur n.-ltn. Dultz.

major Simson, pataljoniülema major Toman-der, ohvitseride keskkogu juhatusse liige kapten Fr. Kabanov, Narva sektsiooni esimees major K. Maasik ühes teiste juhatusse liikmetega, kapten Tuvike ja mõned teised tegevää ohvitserid ning suur arv Narva ning Jõhvi reservohvitseride sektsioonide liikmeid, keda arvult kokku oli 60 ümber.

Narva reservohvitserid ühinesid Jõhvis kohalike reservohvitseridega ühiseks õppekursiooniks. Jõhvis ekskursantide võttis vastu diviisiülema kolonel Brede. Vastuvõtmisel mängis rügemendi orkester.

Jõhvist sõideti Kõrve kõrtsi juure, kus oli langenud esimene ohvitser Vabadussõjas — kapten Jürgenson, kellele läinud aastal püstitatud mälestussammas. Langenud Vabadussõja kangelase mälestussamba juures pidas kapten Tuvike loengu, andes üksikasjalise pildi 8. dets. 1918. a. Kõrve kõrtsi juures asetleidnud lahingu kohta. Selle

järele diviisiülema kol. Brede valgustas lahingu pidamise viise. Kol. Brede seletas huvitavat tõsiasja, et need lahingu positsioonid, mis Vabadussõja ajal olid ideaalsed, ei kõlba nüüd enam, sest siis pidid lahingu positsioonideks olema kõrgendikud, kuna nüüd positsioonide kohtadeks peavad olema vastupidised kohad — orud, metsad, kus on võimalus pidurdada vaenlase motoriseeritud jõude teatud määran.

Küünapuu ja Konju külade vahel asetseva Rehla kõrtsi juures kaptn. Tuvike pidas teise loengu Vabadussõja lahingu kohta, kusjuures diviisiülema andis reservohvitseridele õpetlikke seletusi.

Narva reservohvitserid õppekursioonil.

Pühajõe, Põhjasõja aegsetel lahinguplatsidel pidas loengu mag. A. Soom, kes andis ülevaate tolelaegsest üldpoliitilisest seisukorrast, lahingupidamise viisidest ja teistest asjaoludest.

Peale diviisiülema lõpusõna tutvuti Oru pargi ja lossiga. Selle järele sõideti Jõhvi ja sealt Narva tagasi. Th. Altro.

Sport kaitseväes.

Sport 1. diviisis.

1. diviisi väeasadevahelised spordivõistlused toimusid 15. ja 16. septembril Narvas garnisoni staadionil, jalgrattasõidu võistlused Narva—Tallinna maanteel ja ujumisvõistlused Kalevi vabriku kanalis.

Võistluste tulemused kujunesid üksikute alade järele järgmisteks:

100 m jooks: 1. n. a. o. E. Susi, 4. üks. pat. — 11,4 sek. (eeljooks 11,2 sek., uus div. rekord), 2. n. a. o. O. Ferchen, 1. jal. rüg. — 12,0 sek., 3. n. a. o. V. Pobul, 1. jal. rüg. — 12,0 sek.

400 m jooks: 1. n. a. o. V. Pobul, 1. jal. rüg. — 54,4 sek., 2. n. a. o. O. Ferchen, 1. jal. rüg. —

54,9 sek., 3. v. a. o. A. Kask, 1. jal. rüg. — 55,1 sek.

800 m jooks: 1. v. a. o. A. Kask, 1. jal. rüg. — 2 min. 3,8 sek. (uus diviisi rekord), 2. v. a. o. V. Treinberg, 1. jal. rüg. — 2 min. 6,4 sek., 3. n. a. o. A. Tuuder, 1. jal. rüg. — 2 min. 6,8 sek.

10.000 m jooks: 1. v. a. o. V. Treinberg, 1. jal. rüg. — 33 min. 57,2 sek. (uus diviisi rek.), 2. n. a. o. E. Kõiv, 1. jal. rüg. — 36 min. 30,8 sek., 3. noor E. Neumann, 1. soom. rüg. — 37 min. 37,4 sek.

1500 m teatejooks (800+400+200+100 m): 1. 1. jal.-rügemendi meeskond — 3 min. 34,4 sek. Koosseis: v. a. o. V. Treinberg, n. a. o. Pobul, v. a. o. O. Ferchen ja v. a. o. A. Baborin.

Kaugushüpe: 1. n. a. o. E. Susi, 4. üks. pat. — 6,34 m (uus diviisi rekord), 2. v. a. o. V. Pobul, 1. jal. rüg. — 6,07 m, 3. kpr. E. Miilbach, 1. div. staap — 5,99 m.

Kõrgushüpe: 1. kpr. E. Miilbach, 1. div. staap — 1,60 m, 2. n. a. o. O. Kuika, 1. soom. rüg. — 1,60 m, 3. n. a. o. V. Lauri, 1. stgr. — 1,60 m.

Teivashüpe: 1. v. a. o. E. Jussmann, 1. jal. rüg. — 2,90 m, 2. n. a. o. O. Kuika, 1. soom. rüg. — 2,90 m, 3. v. a. o. J. Neumann, 1. jal. rüg. — 2,70 m.

Kuulitõuge: 1. n. a. o. J. Bergson, 5. üks. pat. — 12,28 m (uus diviisi rekord), 2. v. a. o. H. Kuusental, 1. jal. rüg. — 12,20 m, 3. v. a. o. H. Vilberg, 4. üks. pat. — 11,92 m.

Odaheide: 1. v. a. o. H. Vilberg, 4. üks. pat. — 52,84 m, 2. kpr. E. Miilbach, 1. div. staap — 45,05 m, 3. rms. E. Tammjärv, 1. soom. rüg. — 40,88 m.

Granaadivise: 1. kpr. E. Miilbach, 1. div. staap — 77,53 m (uus div. rekord), 2. v. a. o. H. Vilberg, 4. üks. pat. — 73,34, 3. v. a. o. A. Siiberg, 1. jal. rüg. — 69,91 m.

Kettaheide: 1. v. a. o. H. Kuusental, 1. jal. rüg. — 37,80 m, 2. n.-ltn. A. Lõhmus, 1. soom. rüg. — 37,60 m, 3. kpr. E. Miilbach, 1. div. staap — 36,52 m.

100 m vabaujumine: 1. rms. L. Hurt, 1. jal. rüg. — 1 min. 19,1 sek. (uus div. rekord), 2. v. a. o. J. Neumann, 1. jal. rüg. — 1 min. 26,4 sek., 3. rms. G. Gross, 1. stgr. — 1 min. 45,4 sek.

400 m vabaujumine: 1. rms. L. Hurt, 1. jal. rüg. — 7 min. 11,5 sek. (uus div. rekord), 2. v. a. o. J. Neumann, 1. jal. rüg. — 7 min. 29,3 sek., 3. rms. A. Annuk, 1. jal. rüg. — 9 min. 10,6 sek.

20 km rakmetes jalgrattasõit: 1. noor R. Ismael, 5. üks. pat. — 44 min. 14,0 sek., 2. rms. A. Nello, 1. jal. rüg. — 45 min. 33,0 sek., 3. noor E. Berg, 5. üks. pat. — 47 min. 22,0 sek.

Jalgpallivõistlus: 1934. a. 1. diviisi jalgpallimeistriks tuli 1. jalaväerügement. 1. jalaväerügemendi meeskonna koosseisu kuulusid: ltn. A. Stein, ltn. V. Veltmann, n.-ltn. H. Jaanhold, veltv. V. Blumann, v. a. o. J. Tui, n. a. o. O. Iisop, n. a. o. H. Sitsi, rms. E. Tõnnov, rms. E. Timoska, rms V. Alton ja rms. E. Eikelmann. E. V-n.

2. diviisi spordivõistlused.

2. diviisi suvistest spordivõistlustest 14. ja 15. septembril s. a. võitis osa 80 kaitsevälalast, nendest 12 ohvitseri, 28 üleajateenijat allohvitseri ja 40 ajateenijat sõdurit.

Võistlustel tulid kohtadele ja omandasid auhindu järgmised kaitsevälalased:

100 m jooks.

1. V. a. o. Valter Rattus — 7. jalaväerügement — 11,5 sek. 2. V. a. o. Andrei Soovik — 7. jalaväerüg. — 12,0 sek. 3. Rms. Ilmar Jürgenson — 2. üks. jal. pataljon.

400 m jooks.

1. V. a. o. Valter Rattus — 7. jalaväerüg. — 53,8 sek. 2. N. a. o. Paul Mitnits — 4. suurtükiväegrupp — 57,8 sek. 3. Rms. Aleksei Pohlmann — 3. üks. jal. pataljon — 58,9 sek.

Noor O. Veldeman,

Eesti suursõidu üldvõitja 16. 09. 34.

1500 m jooks.

1. V. a. o. Voldemar Vellak — 7. jalaväerüg. — 4:24,8 min. 2. N. a. o. Paul Mitnits — 4. suurtükiväegrupp — 4:27,6 min. 3. N. a. o. Edgar Tamm — 2. üks. jal. pat. — 4:34,2 min.

5000 m jooks.

1. V. a. o. Voldemar Vellak — 7. jalaväerüg. — 17:03,4 min. 2. V. a. o. Elmar Jakobson — 7. jalaväerüg. — 17:04,7 min. 3. N. a. o. Edgar Tamm — 2. üks. jal. pataljon — 17:34,0 min.

110 m tõkkejooks.

1. N.-ltn. Boris Thar — Ratsarügement — 19,4 sek. 2. V. a. o. Karl Ratnik — 2. üks. jal. pataljon — 19,8 sek. 3. Leitn. Karl Neubauer — 7. jalaväerügement — 20,3 sek.

Kaugushüpe hooga.

1. V. a. o. Valter Rattus — 7. jalaväerüg. — 6,43 m. 2. V. a. o. Andrei Soovik — 7. jalaväerüg. — 6,24 m. 3. V. a. o. Ilmar Jürgenson — 2. üks. jal. pataljon — 6,01 m.

Kõrgushüpe hooga.

1. V. a. o. Valter Rattus — 7. jalaväerüg. — 1,60 m. 2. Rms. Theodor Lipp — Ratsarügement — 1,55 m. 3. V. a. o. Andrei Soovik — 7. jalaväerügement — 1,55 m.

Teivashüpe.

1. Rms. Paul Vassar — 2. soomusrongirüg. — 2,90 m. 2. Rms. Viktor Uibo — 2. soomusrongirüg. — 2,80 m. 3. Rms. Feodor Vorontsov — 2. üks. jal. pataljon — 2,70 m.

Kuulitõuge.

1. Rms. Ilmar Jürgenson — 2. üks. jal. pataljon — 12,11 m. 2. V. a. o. Andrei Soovik — 7. jalaväerügement — 11,47 m. 3. V. a. o. Jaan Kalanüpp — 7. jalaväerüg. — 11,44 m.

Kettaheide.

1. V. a. o. Karl Ratnik — 2. üks. jal. pat. — 36,05 m. 2. Rms. Evald Kasak — 7. jalaväerüg. — 34,51 m. 3. Rms. Ilmar Jürgenson — 2. üks. jal. pataljon — 34,01 m.

Odavise.

1. N.-ltn. Jaan Raudson — 7. jalaväerüg. — 51,67 m. 2. Rms. Viktor Uibo — 2. soomusr.-rüg.

— 51,65 m. 3. Leitn. Evald Leeber — 3. üks. jal. pataljon — 48,92 m.

Granaadivise.

1. Leitn. Evald Leeber — 3. üks. jal. pataljon — 75,96 m. 2. Rms. August Ohak — Ratsarügement — 73,30 m. 3. V. a. o. Valter Rattus — 7. jalaväerügement — 72,37 m.

100 m vabaujumine.

1. N.-ltn. Adalbert Klaussen — 7. jalaväerügement — 1:42,4 min. 2. Rms. Arnold Veissner — 7. jalaväerügement — 1:43,0 min. 3. V. a. o. Lembit Köva — 7. jalaväerügement — 1:43,8 min.

400 m vabaujumine.

1. V. a. o. Lembit Köva — 7. jalaväerügement — 8:51,0 min. 2. Rms. Arnold Veissner — 7. jalaväerügement — 8:58,6 min. 3. N. a. o. Paul Mits — 4. suurtükiväegrupp — 9:18,9 min.

20 km jalgrattasõit rakmetes.

1. Rms. Arnold Jensen — Ratsarügement — 40,26 min. 2. N. a. o. Harald Lepisk — Kuperj. üks. jal. pat. — 44,56 min. 3. Rms. Johannes Konno — Kuperj. üks. jal. pat. — 45,14 min.

Teatejooks 5×1000 m.

1. 7. jalaväerügemendi meeskond, kes esitas Võru-Petseri kaitseringkonda: N.-ltn. Peeter Simonson, v. a. o. Elmar Jakobson, v. a. o. Voldemar Vellak, n. a. o. August Kirbits, n. a. o. Herbert Haug — 14:45,4 min.

Jalgpallimängus tuli diviisi meistriks Ratsarügemendi meeskond, kes esitas Tartu kaitseringkonda, lüües Võru-Petseri kaitseringkonna meeskonda 2:0. K. R.

Sport Pärnu garnisonis.

Pärnu garnisoni spordiühingu korraldusel peeti 22. ja 23. augustil Pärnu garnisoni suvised spordivõistlused, millistest võttis osa üle 100 kaitsevälalise. Võistlused peeti: kergejõustik — Pärnu garnisoni staadionil, ujumine — Pärnu Spordiseltside Liidu ujulas ja jalgrattasõit — Pärnu-Sindi maanteel. Hea ilma ja ladusa korralduse juures möödusid võistlused hästi. Igas võistlusalas esimesele kohale tulija omandas auhinnaks diplomi. Peale selle omandasid väärtuslikke auhinde parimad sportlased lühimaa-, kesk- ja pikamaa jooksudes, hüpetes, visketes, ujumises ja jalgrattasõidus. Võistluste parimaks sportlaseks osutus 9 üksiku jalaväepataljoni reamees E. Reier, kes omandas 9. pataljoni ülemalt väljapandud eriauhinna parimale sportlasele. Võistlejatele andis auhinnad üle Pärnu garnisoni ülem kolonelleitnant A. Lõhmus.

Võistluste tehnilisi tulemusi:

100 m jooks.

1. Rms E. Reier — 9. pat. — 12,2
2. Noor K. Rosenberg — 9. pat. — 12,3
3. Noor A. Borilov — 6. pat. — 12,6

400 m jooks.

1. Noor R. Meissner — 6. pat. — 57,5
2. „ J. Siitam — 6. pat. — 58,4
3. „ A. Borilov — 6. pat. — 59,0

1500 m jooks.

1. Noor J. Siitam — 6. pat. — 4:48,0
2. „ A. Lepik — 6. pat. — 4:48,6
3. „ K. Pähk — 9. pat. — 4:51,7

5000 m jooks

1. Noor K. Pähk — 9. pat. — 18:51,7
2. „ E. Mägi — 9. pat. — 18:51,7
3. „ A. Rosenfeldt — 6. pat. — 18:53,0

110 m tõkkejooks.

1. Noor G. Rebane — 9. pat. — 21,0
2. „ R. Meissner — 6. pat. — 21,4
3. „ P. Vinter — 9. pat. — 21,8

5×1000 m teatejooks.

1. 6. üksiku jalaväepat. meesk. — 15:04,3
2. 9. üksiku jalaväepat. meesk. — 15:16,7

Kaugushüpe.

1. Noor H. Permann — 6. pat. — 5,92
2. Rms E. Reier — 9. pat. — 5,63
3. Noor G. Rebane — 9. pat. — 5,60

Kõrgushüpe.

1. Noor G. Rebane — 9. pat. — 1,60
2. „ H. Permann — 6. pat. — 1,55
3. „ F. Anderson — 6. pat. — 1,50

Teivashüpe

1. Noor G. Rebane — 9. pat. — 2,80
2. V. a. o. J. Koger — 9. pat. — 2,68
3. Noor K. Rosenberg — 9. pat. — 2,58

Kuulitõuge.

1. Rms. E. Reier — 9. pat. — 10,46
2. Noor S. Mardik — 6. pat. — 9,92
3. N. a. o. A. Mitt — 6. pat. — 9,82

Kettaheide.

1. Rms E. Reier — 9. pat. — 33,38
2. Noor V. Lindau — 9. pat. — 29,60
3. „ A. Kraner — 9. pat. — 29,01

Odaviske.

1. Noor J. Siitam — 6. pat. — 39,30
2. Rms. E. Reier — 9. pat. — 39,16
3. Noor E. Põltsam — 9. pat. — 38,34

Granaadiviske.

1. Noor H. Varik — 6. pat. — 71,45
2. N. a. o. A. Mitt — 6. pat. — 66,86
3. Noor E. Härg — 9. pat. — 66,30

20 km jalgrattasõit rakmetes.

1. Noor A. Selling — 9. pat. — 40:08,0
2. Rms. B. Fuks — 6. pat. — 40:37,0
3. Noor R. Guterberg — 6. pat. — 42:46,0

100 m ujumine.

1. N.-ltn. V. Kurko — 6. pat. — 1:39,8
2. Noor S. Lorenzson — 9. pat. — 1:39,8
3. „ L. Pais — 9. pat. — 1:45,1

Tagavaraväe-ohvitserid!

Tellige ja lugege
„SÖDURIT“

Vastutav toimetaja kolonelleitnant J. Rimmel. Tegev toimetaja major J. Kõrge.

Pärnu garnisoni üleajateenijatekogu laskevõistlused.

Pärnu garnisoni üleajateenijatekogu korraldusel peeti 9. septembril s. a. garnisoni laske- rajal laskevõistlusi sõjaväe- ja väikekalibriilistest püssidest ja brovningust laskmises. Võistlustingimused: a) sõjaväepüssist — kaugus 300 m, 10-ringiline normaalmärkleht, kolmest põhiasendist à 10 lasku, iga asendi peale 50 min.; b) väikekalibriilistest püssist — kaugus 50 m, 10-ringiline normaalmärkleht, kolmest põhiasendist à 10 lasku, iga asendi peale 50 min.; c) brovningust — kaugus 25 m, 10-ringiline normaalmärkleht, püsti kolm 5-lasulist seeriat, iga seeria peale 10 min.

Võistluste tulemusi:

Sõjaväepüss: 1. veltveebel A. Miller, 9. pat. — 221 s., 2. veltveebel J. Kõrve, 6. pat. — 215 s., 3. veltveebel O. Sulp, 6. pat. — 214 s., 4. van.-allohv. A. Ausmann, 9. pat. — 205 silma.

Väikekalibriiline püss: 1. v. a. o. A. Ausmann, 9. pat. — 238 silma, 2. v. a. o. J. Parts, 6. pat. — 226 s., 3. veltv. A. Mänd, 9. pat. — 223 s., 4. v. a. o. R. Parmann, 9. pat. — 222 silma.

Brovning: 1. van.-allohv. K. Treumann, 6. pat. — 125 s., 2. veltv. A. Miller, 9. pat. — 109 s., 3. van.-allohv. J. Pillmann, 6. pat. — 106 s., 4. n.-allohv. A. Mitt, 6. pat. — 105 silma.
E-dt.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde:

Sakala üks. jal.-pat. v.a.o. Heinrich Nurgisel ja tema abikaasal Magdal — tütar Saime.

Piirivalve Jägala-Jõesuu raiooni ülemal kapten Johan Koel'il ja tema abikaasal Marie-Adelil — tütar Eevi. Mehikoorma raiooni valvuril kapral Johannes Lomp'il ja tema abikaasal Helmil — poeg Aldis. Laura raiooni valvuril reames August Tiisler'il ja tema abikaasal Salmel — tütar Lea. U. Irboska raiooni valvuril kapral August Marge'l ja tema abikaasal Emilieil — tütar Leili. Võõpsu raiooni valvuril kapral Volde- mar Kaio'l ja tema abikaasal Luise-Mariel — tütar Helju. Mootorpaat nr. 1 pootsmannil n.a.o. Eduard Kääramees'il ja tema abikaasal Mareta-Elisabethil — poeg Ülo.

Abiellumisi:

2. üks. jal.-pat. leitnant Hugo Siim, 30 a. v., abiellus Karin Juse'ga, 22 a. vana.

Sakala üks. jal.-pat. veltv. Aleksander Sollmann, 35 a. v., abiellus Linda-Johanna Reissar'iga, 21 a. vana.

Piirivalve Mõisaküla raiooni valvur n.a.o. Rudolf Jakobson, 27 a. v., abiellus Juta Joonson'iga, 22 a. v., pärit Päre vallast. Vanaküla raiooni valvur kapral Karl Leer, 30 a. v., abiellus Alide-Vilhelmine Salep'iga, 24 a. v., pärit Narvast. Hiiumaa raiooni valvur kapral Elmar Kanter, 28 a. v., abiellus Emma-Elene Balodis'ega, 22 a. vana, pärit Mõisaküla alevist. Jahilaev „Kõu“ madrus sp. signalist Hindrik Allik, 27 a. v., abiellus Juuli Steinberg'iga, 25 a. v., pärit Tallinnast. Plüssa raiooni valvur n.a.o. Hugo Vald-

mann, 22 a. v., abiellus Linda Magnus'ega, 17 a. vana, pärit Kõo vallast. Kivitee raiooni valvur n.a.o. Ernst Viisnapuu abiellus Maria Pällo'ga, mõlemad 29 a. v., abikaasa pärit Narvast. Loksa raiooni valvur kapral Osvald Sarnet, 27 a. v., abiellus Magda-Elfriede-Benita Laagern'iga, 20 a. v., pärit Virumaalt, Kalvi vallast. Mustvee raiooni valvur kapral Karl Mirka, 30 a. v., abiellus Ellen Vanatalo'ga, 20 a. v., pärit Narvast. Purtsu raiooni valvur kapral Leopold Välling, 26 a. v., abiellus Salme Lind'iga, 28 a. v., pärit Virumaalt Palmse vallast.

Male.

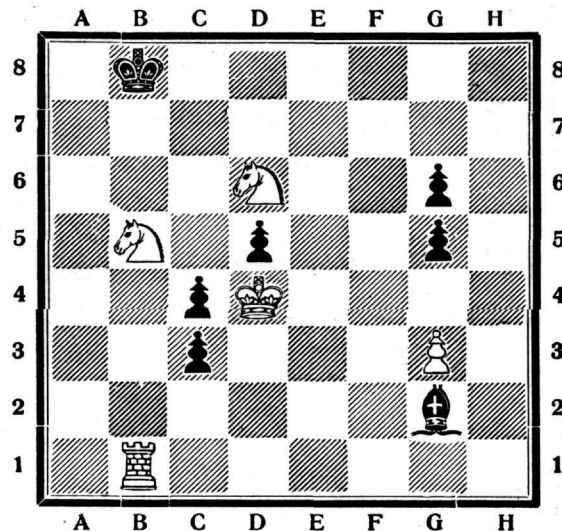
Toimetaja A. Burmeister.

Kirjade aadress: Nõmme, Nurme t. 29.

ÜLESANNE.

Kokku seadnud K. Renner.

Mustad.

Valged.

Valged: Kd4, Vb1, Rb5 ja d6, Eg3.

Mustad: Kb8, Og2, Ec3, c4, d5, g5 ja g6.

Valged algavad ja annavad matt nelja käiguga.

B. Nõmme ülesande (vt. „Sõdur“ nr. 21/22) lahendus.

1. Lb4—b1, a6—a5, 2. Oe4—h1 jne.

Järeelmaksuga

kuni 6 kuud müün

FOTO-APARAATE

6½×9, 9×12, 10×15, 13×18 cm j.n.e.

Foto-äri ERNST FELDT

Vana Turg nr. 6, TALLINN.

Kodumaa tööstus ootab Teid !

Kodumaa kauba tarvitamine tõstab majanduslikku rikkust •

Sellepärast — kodanikud — tarvitage ainult kodumaa tekstiilvabriku saadusi •

A/S. „Kreenbalt”

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müügikeskkoht ja pealadu:

- BALTI PUUVILLA KETRAMISE JA KUDUMISE VABRIKU A-S.
- KREENHOLMI PUUVILLASAADUSTE MANUFAKTUURI O-Ü.
- SINDI TEKSTIILVABRIKUTE ÜHISUS, end. Wöhrmann & Poeg.
- EESTI NIIDI VABRIKU ÜHISUS.

Stmunud triikist.

Raske kuulipilduri - rivieeskiri

Kv. staabi VI osakonna väljaanne.

Hind 80 senti.

Sakala partisanid 1918—1934.

Sakala partisanide ühingu kirjastus.

Hind 2 kr. 50 s.

J. SEPP: **OHVITSER**

Joh. Palsi kirjastus — Hind 1 kroon.